

TREBALL FINAL DE MÀSTER

Títol: El Pis de Joves, una Institució Resilient?

Autora: Alícia Vilajeliu i Balagué

Tutors: Jaume Trilla i Anna Forés

Data presentació: 3 de Setembre 2012

Universitats organitzadores:

Universitat de Girona

UAB

Universitat Autònoma de Barcelona

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Universitat de Lleida

UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI

Amb la col·laboració:

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Direcció General de Joventut

Generalitat de Catalunya
Agència Catalana
de la Joventut

PRESENTACIÓ TREBALL

TFM: El Pis de Joves, una Institució Resilient?

Alumna: Alícia Vilajeliu i Balagué

Tutor: Jaume Trilla

Cotutora: Anna Forés

Lliurament: 3 de Setembre 2012

Resum:

Aquest projecte és l'exemplificació del punt on la teoria i la pràctica s'uneixen. Mostra com la tasca socioeducativa que es duu a terme a un recurs on es dona atenció residencial a joves (majors d'edat) amb una mesura judicial de règim obert, pot encaixar perfectament amb el que teoria de la resiliència argumenta. S'utilitza el model resiliència de *la casita* el qual es fa servir de cinc possibles àrees d'intervenció. Es tracta d'un estudi on es justifiquen les raons de per què el Pis de Joves d'Emancipació pot ser definit com una Institució Resilient.

Descriptors: Resiliència, La Casita, Pis de Joves d'Emancipació, Justícia Juvenil, Institució Resilient.

SUMARI

1.	CAPÍTOL INTRODUCTORI	4
1.1.	MOTIVACIONS	4
1.2.	JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS	6
1.3.	PROTOCOL DE PROCEDIMENT.....	7
2.	COS DE TREBALL.....	9
2.1.	QUÈ ÉS LA RESILIÈNCIA?.....	9
2.1.1.	CONCEPTE.....	9
2.1.2.	ORIGEN DEL CONCEPTE	10
2.1.3.	CONCEPTES PRECURSORS.....	10
2.1.4.	INICIS I GENERACIONS D'INVESTIGACIONS.....	11
	PRIMERA INVESTIGACIÓ.....	11
	GENERACIONS D'INVESTIGACIONS.....	11
2.1.5.	PERSPECTIVA HOLÍSTICA.....	12
2.1.6.	INSTITUCIÓ RESILIENT –Canvi de perspectiva d'intervenció-	16
2.2.	QUÈ ÉS UN PIS DE JOVES D'EMANCIPACIÓ?.....	18
2.2.1.	PRESENTACIÓ I HISTÒRIA	18
2.2.2.	ENQUADRAMENT DE LA INSTITUCIÓ (marc legal)	19
2.2.3.	CARACTERÍSTIQUES DEL PIS DE JOVES D'EMANCIPACIÓ	21
	FUNCIONAMENT	21
2.2.4.	PERFIL DE JOVES RESIDENTS.....	22
2.2.5.	SIGNIFICAT TERME “EMANCIPACIÓ”	23
2.2.6.	FACTORS QUE INFLUEIXEN EN L'EMANCIPACIÓ	24
2.2.7.	PLA DE TREBALL.....	25
2.2.8.	METODOLOGIA.....	25
2.2.9.	ACOMPANYAMENT SOCIOEDUCATIU	28
2.3.	APLICACIÓ DE LA TEORIA DE LA RESILIÈNCIA AL PIS DE JOVES	30
2.3.1.	MODEL LA CASITA.....	31
2.3.2.	HABITACIÓ PER HABITACIÓ	33
2.3.2.1.	SÒL.....	33
2.3.2.2.	FONAMENTS.....	35
2.3.2.3.	PLANTA BAIXA	38
2.3.2.4.	PRIMER PIS -Autoestima; Aptituds i competències; Humor	42

2.3.2.5. GOLFES – Altres experiències-	51
2.3.2.6. ALTRES ASPECTES DEL PIS DE JOVES QUE ENCAIXEN AMB LA TEORIA DE LA RESILIÈNCIA	52
3. CONCLUSIONS	58
4. REVISIÓ DEL TREBALL REALITZAT	61
4.1. CONTINUÏTAT DEL PROJECTE.....	61
4.2. QUINS CANVIS PLANTEJARIA EN EL MEU TREBALL?	63
4.3. QUÈ M’HA APORTAT?.....	64
5. BIBLIOGRAFIA.....	66
5.1. BIBLIOGRAFIA CITADA	66
5.2. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA	67
6. ANNEX.....	69
6.1. <i>EXEMPLE DE PLANTILLES DE TUTORIES</i>	70
I. MIS GUSTOS, INTERESES Y MOTIVACIONES	71
I. FACTORES PERSONALES: MI HISTORIA.....	74
II. QUÉ ME AYUDA Y QUÉ ME DIFICULTA	76
6.2. <i>GUIONS D’ENTREVISTES</i>	78
6.2.1. GUIA D’ENTREVISTA EN GRUP	78
6.2.2. GUIA D’ENTREVISTA ALS JOVES RESIDENTS AL PIS	79
1.2.3. PAUTA DE PREGUNTES PER L’EDUCADOR	82
6.3. <i>ENTREVISTES TRANSCRITES</i>	85
6.3.1. ENTREVISTA JOVES RESIDENTS.....	85
6.3.2. ENTREVISTA 2 JOVES RESIDENTS.....	109
6.3.3. ENTREVISTA EDUCADOR PIS DE JOVES D’EMANCIPACIÓ.....	128

1. CAPÍTOL INTRODUCTORI

1.1. MOTIVACIONS

Un llibre explica una història.

Un nen de 3 anys és abandonat per la seva mare i el deixa lligat a un pal d'electricitat enmig de bosc. La policia el troba de matinada i el porta a casa del seu pare.

Aquest, no en té cura i el maltracta, des de la seva arribada el pega i el deixa tancat al soterrani mentre ell i la seva nova família se'n van els caps de setmana.

El pare beu i un dia l'apallissa de tal forma que el nen es passa 2 anys i mig a l'hospital aprenent a caminar altre cop a causa dels cops. Durant tot aquest temps no rep cap visita.

No té on anar i va a beneficència pública, té la cara deformada pels cops i no és escollit per ser adoptat. Entra a un psiquiàtric sense motiu. En surt, entra a un correccional. Pateix maltracte institucional.

Té 11 anys i tres somnis: aconseguir ser el primer nen expulsat d'un correccional; convertir-se en líder d'una banda; i matar al seu pare.

Està ple d'odi i rancúnia. Aconsegueix escapar, es troba sol a una gran ciutat, París. Dorm en garatges de bicicletes i entra al món de les baralles i furts. Troba un parell de nois joves que l'acullen i que li ensenyen l'ofici d'extorsionar prostitutes i també a prostituir-se ell amb senyores de la classe alta. Una nit, un senyor molt elegant de la part alta de París el viola. La policia l'enxampa. Torna al correccional, torna escapar. El tornen a enxampar i aquest cop, no el tornen al correccional, està expulsat i no volen saber-ne res, l'envien de nou als jutjats.

Troba una Jutgessa comprensiva que creu en ell, li aconseguix una plaça d'aprenent d'ofici –escultor-. Al cap de 3 anys, aconseguix el diploma i pedala amb una bicicleta robada els 75 km per mostrar-li el que ha aconseguit a la Jutgessa.

Mentrestant, ha trobat la boxa, com esport per desfogar-se i entrenar-se, és bo, destaca. Gràcies a aquest fet, ha format un grup de nois i ell n'és el líder.

Té 16 anys i mig, ja ha assolit els dos primers somnis: no el volen al correccional i és líder d'un grup de "gamberros".

Coneix a un jove que viu en comunitat cristiana amb persones amb discapacitat. És la primera "gent" que li sembla que és normal, veu una altra manera de viure. Amb 21 anys rep el seu primer regal d'aniversari de part d'un adolescent que, degut a la seva discapacitat, triga dos dies a escriure 4 ratlles a la màquina d'escriure. Per primer cop, li arriba un missatge de l'amor, quelcom nou per ell, molt potent, i decideix sumar-s'hi i canviar.

Coneix una noia i s'enamora. Es casa amb ella, la Martine i tenen 4 fills. Viuen a Lourdes i acullen a casa seva joves i adults amb dificultats. Persones maltractades, persones que han patit abusos, persones amb problemes amb la justícia, persones amb alguna drogoaddicció...

El nen creix i mai compleix el tercer somni.

El llibre explica una història: una història real.

És una història de vida, que possiblement sembla extreta d'un guió de pel·lícula, malgrat es tracta d'una història real, de les que hom pensa que no existeixen en el nostre món "el desenvolupat, on els drets dels infants es respecten".

Després de llegir-lo i de què m'impactés en profunditat, pel seu missatge, he pogut gaudir del plaer i la gran oportunitat de conèixer i de conviure (per uns dies) amb la persona protagonista del llibre i veure'n la seva realitat transformadora, ell mostra amb fets no amb paraules que el canvi és possible i que la persona precisa d'entorns que li facilitin, el seu desenvolupament personal i que després podrà esdevenir social en positiu.

Aquesta és la meva principal motivació. La vida d'en Tim Guénard no deixa indiferent a ningú i tenir l'oportunitat d'anar a passar tres dies a Lourdes amb ell, la seva família i les persones acollides, tampoc.

Tim Guénard és considerat un referent en el món de la resiliència. Ell és una persona resilient i el fet d'anar-lo a conèixer va significar un abans i un després en la meva persona, i evidentment m'ha impactat com a professional.

En veure'l i conèixe'l sorgeixen preguntes:

¿Com una persona que ha patit tant, ens pot acollir amb tanta humanitat?

¿Per a què li serveix ?

¿Com una persona ha pogut sobreviure a tot això narrat i ser un home feliç?

¿Com l'odi, el ressentiment (que en el seu cas entenc més que justificat) amb tot el que l'envoltava i, la venjança poden deixar pas a l'amor?

Les seves respostes no et deixen mai indiferent, són sorprenents i carregades de poder.

Simplement, i segons paraules d'ell mateix, l'amor és molt més fort. Així s'anomena el seu llibre on relata la seva història. "Más fuerte que el odio".

La història de com un home pot tornar a ser un home.

1.2. JUSTIFICACIÓ I OBJECTIUS

El present treball neix de la inquietud que em va portar com a professional a realitzar una estada de pràctiques a una Institució que ofereix atenció residencial a joves (majors d'edat) que han tingut problemes amb la justícia i que s'estan reubicant en la societat de forma positiva.

Neix també del compromís social per saber com la societat dóna resposta a les necessitats presentades per aquest col·lectiu. Quins espais crea i com són aquests, quin treball socioeducatiu es realitza amb persones que degut a certes accions i/o comportaments socialment inacceptables, han estat jutjats i tenen mesures imposades pels jutges de menors.

Aquest projecte tracta d'analitzar la tasca socioeducativa que es realitza a un centre residencial adreçat a nois joves, actualment majors d'edat, que se'ls va imposar una mesura de règim obert -generalment la llibertat vigilada- quan encara eren menors. Es vol comparar i contrastar aquesta realitat d'un Pis d'Emancipació per a Joves, amb el que la resiliència proposa. Entesa aquesta, com la capacitat de reeixir i créixer enfront de les adversitats.

Amb la finalitat de poder definir el Pis de Joves d'Emancipació com una Institució Resilient, l'objectiu principal de l'estudi és comprovar i veure de quina manera les accions del pis poden encaixen dintre del que la teoria de la resiliència proposa.

A través de l'anàlisi de cinc àrees determinades com a possibles camps d'intervenció, es busca els punts en comú amb el que la resiliència exposa i l'enfocament de la tasca encomanada al Pis.

Consta per fer-ho, d'un treball de camp el qual a la vegada contempla entrevistes a membres de l'equip educatiu del recurs, i entrevistes als actuals residents al Pis de Joves.

Com a professional, em proposo assenyalar que, com en Tim Guénard, tothom pot tornar a la vida. Amb el suport necessari i les condicions adequades i si la persona així ho decideix.

En aquest treball vull mostrar els àmbits i aspectes els què es treballa per aconseguir que els joves ho assolixin.

HIPÒTESI DE TREBALL:

La línia de treball que es desenvolupa en el Pis d'Emancipació de joves, mostra altes coincidències amb el que la metodologia de la resiliència defineix, per tant el Pis d'Emancipació actua com una Institució resilient, malgrat no se'n sigui conscient i no se l'anomeni com a tal.

FINALITAT:

Mostrar que la línia de treball del Pis d'Emancipació de Joves afectats per mesures penals, està en la línia vers la resiliència i, se'l pot definir com Institució Resilient.

Per a què? Per a crear consciència sobre la resiliència entre els professionals i obrir noves perspectives de praxis socioeducativa en aquesta línia operativa. La finalitat darrera és que els joves es desenvolupin i puguin socialitzar-se, aportar a la societat, a més de si mateixos; incidir per la integració i la minimització de la marginació- exclusió social.

OBJECTIU:

Comprovar i veure de quina manera les accions del Pis encaixen en la teoria de la resiliència proposa (mitjançant el model resilient de la *casita*).

1.3. PROTOCOL DE PROCEDIMENT

A l'hora de dur a terme aquest projecte, l'organització de la tasca en un seguit de passos ha estat fonamental. Les puntualitzacions del meu tutor i cotutora han estat presents al llarg de totes les fases ja que han estat una constant en tot el treball.

En primer lloc, RECUPERAR BIBLIOGRAFIA que ja havia llegit sobre la resiliència i ampliar-la.

El segon pas va ser CERCAR REFERENTS EXPERTS en les temàtiques que volia estudiar per orientar i guiar.

-La Dra. Anna Forés ha representat aquest rol pel seu gran coneixement de la resiliència i persona que em va introduir a aquest món. Ha realitzat la cotutorització del treball.

-I en Fran Rojas el meu tutor de referència en les pràctiques i educador coordinador del Pis de Joves d'Emancipació. Ha representat l'altra persona experta en el funcionament del recurs.

Podríem dir que, correlativament, la realització d'un CRONOGRAMA m'ha permès organitzar-me i gestionar el temps de la millor manera possible (optimització d'aquest). Determinar la dedicació en cada apartat per tal de mantenir un equilibri i el treball sigues coherent en la suma de totes les parts.

Seguidament, recuperació del DIARI CAMP de les PRÀCTIQUES i del període de VOLUNTARIAT AL PIS per tal de recollir informació sobre el dia a dia i les interaccions.

RECERCA i LECTURA d'obres bibliogràfiques RECOMANADES per experts referents. RECERCA PRÒPIA també per tal de documentar-me i llegir bibliografia més adreçada i directament relacionada amb el projecte que iniciava.

REDACCIÓ de la part teòrica i REALITZACIÓ TREBALL DE CAMP. Entrevistes als joves que viuen al pis i als educadors responsables del Pis de Joves d'Emancipació (realitzades durant el període de pràctiques i en la seva finalització, com a voluntària, fins a l'actualitat en què hi estic contractada (suplent)) per tal de poder-hi vincular el meu projecte de fi de màster i tenir-hi contacte.

ANÀLISI de l'espai socioeducatiu del Pis de Joves d'Emancipació segons l'enfoc de la resiliència. Aquest, representat pel model teòric i pràctic de la *casita*. Amb el tractament de la informació obtinguda com a especialista, he considerat afegir-hi i contrastar-hi la informació amb la percepció dels joves sobre el recurs i amb aquesta mirada resilient.

Després d'aquestes contrastacions he realitzat les meves pròpies CONCLUSIONS sobre si aquest recurs encaixava dins la definició de la resiliència.

Finalment, he realitzat un capítol de REVISIÓ del treball realitzat. Una reflexió final del projecte.

1.4. AGRAÏMENTS

Voldria fer un esment especial a totes les persones que m'han recolzat durant l'elaboració d'aquest projecte, sense els quals la finalització d'aquest hagués estat molt complicada.

En primer lloc, agrair el suport rebut per part d'en Jaume Trilla, el meu tutor de referència, el qual m'ha ajudat sobretot a organitzar la feina i a presentar-la de forma ordenada per donar una coherència al treball i facilitar la comprensió del treball.

També a la Dra. Anna Forés, per acceptar la cotutorització del treball ja que, al ser l'experta de la matèria m'ha guiat i donat alternatives quan ho he necessitat i m'ha ajudat a prioritzar els aspectes més rellevants de la resiliència en referència al meu cas concret.

A l'equip educatiu del Pis de Joves. Especialment, a en Fran Rojas, educador i coordinador del Pis de Joves. Moltes gràcies per tota la seva dedicació i temps a fer-me les orientacions i també les correccions pertinents. Gràcies també per mostrar-se sempre tant accessible. A la Jèssica Terrones, pel seu interès.

Per acabar, gràcies als joves residents del Pis, H. i M. per accedir a ser entrevistats i per la seva col·laboració.

I a en Tim Guénard per la seva obra i la seva apertura a què estudiants com jo puguin gaudir d'una estada a casa seva.

Finalment, a la meva família i companys pel suport rebut.

2. COS DE TREBALL

2.1. QUÈ ÉS LA RESILIÈNCIA?

2.1.1. CONCEPTE

La resiliència és un concepte polièdric i polisèmic ja que té moltes cares i molts significats que poden quedar englobats amb la idea màxima de resiliència.

Poèticament, podríem definir-ho com el fet de caminar des de la desgràcia i el patiment cap a la bellesa i les meravelles d'alguna cosa nova.

Més acadèmicament, la resiliència és entesa com la capacitat d'un grup o d'una persona per afrontar i sobreposar-se a les adversitats de la vida i també ressorgir-ne enfortit i/o transformat.

La resiliència doncs suposa que, alhora de creuar-se amb esdeveniments desestabilitzadors i trobar-se amb condicions de vida difícils (problemes greus, traumes o situacions difícils), la persona pugui sortir-se'n i les pugui afrontar amb èxit, tot creixent d'aquesta experiència i d'una forma socialment acceptable.

A continuació exposo varies definicions extretes de la bibliografia a la que faig referència.

“La resiliència és la capacitat d'una persona de reeixir, de manera socialment acceptable, malgrat les tensions o l'adversitat que normalment comporten el risc d'un resultat negatiu.”¹

“La resiliencia es la habilidad de saber construirse, en cada ocasión, un entorno afectivamente seguro desde el que explorar el mundo”²

“La resiliència es la capacidad de una persona o de un grupo para desarrollarse bien, para seguir proyectándose en el futuro a pesar de los acontecimientos desestabilizadores, de condiciones de vida difíciles y de traumas a veces graves”³

“La resiliencia es un fenómeno que manifiestan sujetos jóvenes que evolucionan favorablemente, aunque hayan experimentado una forma de estrés que en la población general se estima que implica un grave riesgo de consecuencias desfavorables”⁴

“La resiliencia es la capacidad de tener éxito de modo aceptable para la Sociedad, a pesar de un estrés o de una adversidad que implican normalmente un grave riesgo de resultados negativos”⁵

En totes les definicions exposades hi ha dos components clau que conformen el total significat del mot resiliència. Com s'extreu, la resiliència és més que resistir, és aprendre a viure de forma positiva i es basa en:

¹ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit, però no vençut* de Vanistendael (BICE). Pàg. 14.
Definició basada en Michael Rutter i Albett Osborn.

² *La resiliencia en entornos socioeducativos* de Forés i Grané. Pàg. 10

³ *La resiliencia: resistir y rehacerse* de Manciaux. Pàg. 22

⁴ Rutter (1993) citat a *La resiliencia: resistir y rehacerse* de Manciaux. Pàg. 87

⁵ Vanistendael citat a *La resiliencia: resistir y rehacerse* de Manciaux. Pàg. 88

- la resistència a un fet (que generalment és definit com a trauma, situació difícil, problema greu...). Aquest punt es focalitza a la capacitat de protegir la pròpia integritat quan està sotmesa a una forta pressió.

- l'esperit constructiu. Element que parla de la capacitat de construir una vida positiva malgrat les circumstàncies dificultoses i/o adverses. Hi ha una evolució favorable posterior (una millora satisfactòria i socialment acceptable).

És una reconstrucció positiva, la capacitat de tirar endavant. I es que, segons dos dels autors de referència Vanistendael i Lecomte

“ser resiliente no significa recuperarse en el sentido estricto de la palabra, sino crecer hacia algo nuevo. [...] Volver a un estado inicial es ahora imposible, más bien hay que saltar adelante, abrir puertas, sin negar el pasado doloroso, però superándolo”⁶.

2.1.2. ORIGEN DEL CONCEPTE

Etimològicament, el terme resiliència prové del llatí “resilio-resiliere” que significa tornar enrere, tornar d'un salt, rebotar, saltar cap endarrere... Aquesta arrel llatina però, només fa referència a un dels dos components que conformen el mot de resiliència en el seu màxim significat.

El motiu és perquè prové de l'àmbit de la física i la mecànica. Fa referència a la capacitat material dels metalls de resistir un impacte i recuperar la seva estructura original després d'haver estat deformat per aquest impacte o una pressió. Aquesta particularitat també ho fan els ossos que tornen a créixer en la direcció correcta (en l'àmbit de la medicina). En l'àmbit de les ciències socials, també es pot aplicar com una interpretació de ser rebotat, reanimar-se després de passar una situació traumàtica que per tant, ens ha marcat.

Aquesta és la gran diferència en la utilització del terme en el món de la ciència o en el món de la psicologia ja que, en aquesta última branca es té en compte l'altre component. En la psicologia no es limita a aquest aspecte de resistència sinó que es parla també que la persona es sobreposa, creix cap a una altra dimensió tot reconstruint-se.

2.1.3. CONCEPTES PRECURSORS

Faré una referència breument als dos conceptes que són considerats els dos precursors del concepte resiliència en tota la seva magnitud.

Un és “to cope with”, concepte anglés que significa espavilar-se tot sol “apañarse” i el segon, aquest cop provinent del francès “invulnérabilité” que com s'entén, vol dir no ser vulnerable.

El motiu de la seva utilització més acceptat i generalitzat, és perquè “*dado que es más fácil juzgar que ayudar en una intervención, dado que es más fácil condenar que curar*”⁷ els dos mots permeten condemnar per avançat a les víctimes tot culpabilitzant-les del seu grau de vulnerabilitat.

⁶ La resiliencia: resistir y rehacerse de Manciaux. Pàg. 53

⁷ Ídem. Pàg. 64

Ser resilient no significa que res t'afecti i ser invulnerable com tampoc suposa que es faci aquest procés de creixement de després del trauma o dificultat sol, sense tutor i sense tenir en compte tot l'entorn de la persona.

Des de la concepció de la resiliència es reconeix el valor d'allò imperfecte característica que no apareix en la persona invulnerable.

2.1.4. INICIS I GENERACIONS D'INVESTIGACIONS

PRIMERA INVESTIGACIÓ

Les primeres investigacions que tracten la resiliència es van centrar en infants en situació de risc. Un dels estudis més coneguts és el que es va realitzar a l'illa de Kauai (de l'arxipèlag de Hawaii). Emmy Werner, autora d'aquest estudi, era professora de psicologia de desenvolupament i va idear un estudi longitudinal i prospectiu on intentava entendre les causes i l'evolució de les psicopatologies. Va seguir durant 32 anys, un grup de 700 nadons nascuts al 1955 i exposats a riscos prenatals, perinatals i postnatals. Especialment en va estudiar la seva inserció professional i social, tant els casos que es van adaptar positivament com els que no. Contemplar aquest percentatge que havien evolucionat favorablement des de tots els punts de vista i que representava una tercera part dels 200 infants va ser un fet innovador. Davant aquesta realitat, Werner es va centrar en determinar perquè alguns dels nens i nenes que havies nascut i crescut en ambients de gran risc i situacions d'adversitat havien aconseguit esdevenir adults amb una vida equilibrada i eren joves adults competents i ben integrats, als quals va anomenar persones resilients.

GENERACIONS D'INVESTIGACIONS

Aquest estudi va ser el precursor de les diferents generacions d'investigació sobre la resiliència.

- 1ª generació
- 2ª generació
- 3ª generació

Werner i el seu projecte formen part del que es descriu com la 1ª generació, la qual va sorgir als anys 80. És a dir, estudiaven la resiliència entesa com allò que es pot estudiar una vegada la persona ja s'ha adaptat, quan ja té aquesta capacitat resilient. Només quan la persona ho mostri pot ser reconegut com individu resilient i per tant, la investigació es centra en descobrir aquell conjunt de factors que ho han fet possible mitjançant *"un modeolo triádico donde se estudian tres grupos de factores: los atributos personales, los aspectos relativos a la familia y las características de contexto donde están inmersos"*⁸

Amb la mateixa idea de determinar els factors que han permès que una persona fos resilient, apareix la segona línia d'investigadors (anys 90). Aquesta 2ª generació, considera la resiliència com un procés que pot ser promogut. La investigació es centra en descobrir què ha fet possible aquest procés per tal de replicar-ho en intervencions o contextos similars. És a dir, que, segons els investigadors d'aquesta generació, *"es necesario investigar, en un caso, la imbricación existente entre los distintos factores de riesgo y los resilientes, y por otro lado, también es necesario estudiar la elaboración de modelos que permitan promover la resiliencia de forma*

⁸ La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané Pàg. 28

efectiva mediante programas de intervención”⁹. Buscaven identificar els factors de risc i els factors de protecció que havien possibilitat l’adaptació dels nens i nenes per tal d’instaurar-los com a tal.

El present projecte s’emmarca dins el que s’ha denominat com la 3ª generació d’investigació en resiliència, que és la línia d’investigacions actuals. Dins aquesta també s’hi emmarca el treball de l’organització BICE (Oficina Internacional Catòlica de la Infància) el qual Vanistendael és al capdavant i que es fa servir com a bibliografia bàsica. Aquesta corrent de pensament i d’investigació, es basa en una perspectiva holística de la resiliència i a la qual fem referència al llarg del treball.

2.1.5. PERSPECTIVA HOLÍSTICA

G. Gil al capítol del llibre “La resiliencia en entornos socioeducativos” descriu aquesta actual corrent, com aquella perspectiva que “*busca señalar y dar cabida a la diversidad y complejidad de los procesos resilientes*”¹⁰

La paraula “holisme” prové del de l’arrel grega “holos” que significa “tot” per tant, s’entén aquesta corrent resilient a partir de dos aspectes fonamentals d’aquesta perspectiva: “*afirmación de la universalidad de los procesos de resiliencia, presentes en todos y en todo*”¹¹ i juntament amb l’altre element “*el reconocimiento de que aún teniendo en cuenta la multiplicidad de factores que intervienen en distintos planos y entornos para conformar los procesos de resiliencia, ésta es siempre mucho más que la suma de sus partes*”¹² configuren l’actual significat que se li dona al terme. La resiliència es pot expressar de moltes maneres i també hi ha moltes formes de promoure-la (la cultura és un factor clau que modela aquestes expressions).

S’ha de concebre tenint en compte els recursos de cada persona però també l’entorn d’aquesta. Amb aquesta perspectiva es té en compte tot el que afecta i incideix a la persona, per tant, l’ambient en que es mogui i la interacció que tingui amb aquest entorn és clau.

Davant aquesta situació doncs, varia segons les circumstàncies que afectin a cada persona (ja sigui per trets personals o del context).

Es concep la resiliència des d’una perspectiva on l’entorn hi té molt a veure. “*No se es resiliente uno solo*”¹³, es necessita d’un tutor (generalment persona, però també pot ser qualsevol cosa, lloc, paisatge que possibiliti la superació de l’adversitat) que en el moment adequat sigui capaç de provocar a la persona que pateix una situació difícil un ressorgiment en ella mateixa. Cyrulnik l’introdueix com el punt de recolzament el qual acompanya i promou (intencionadament o no) el procés de resiliència.

⁹ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané Pàg. 29

¹⁰ *La resiliencia en entornos socioeducativos* de Forés i Grané. Pàg. 25

¹¹ Ídem.

¹² Ídem.

¹³ *La resiliencia: Resistir y rehacerse* de Manciaux Pàg.

Aquest model holístic integra elements de les diferents propostes de les generacions anteriors creant aquesta nova percepció de resiliència. De la 2ª generació recupera la idea de que pot ser promoguda, la resiliència és un procés, però en canvi, es mostra contrària a buscar una única possible intervenció en clau resilient.

Com a procés cal esmentar que el temps hi juga un paper important ja que no és una resposta immediata a l'adversitat. És més, no és una característica que acompanyi per tota la vida, no és un estat definitiu. Però com a tal, significa que pot ser promogut a la persona. S'entén que tota persona té la capacitat de ser-ho. Tot i així, Forés i Grané exposen que *"hay personas que no hacen uso o hacen unos usos diferentes de esta capacidad, razón que nos explica porqué hay formas diferentes de reaccionar ante las situaciones problemáticas"*¹⁴.

Sobre aquest punt hi ha dos punts a destacar. Un és que per aquest mateix motiu la resiliència és enriquidora. Els principals elements que l'afavoreixen són els mateixos que incideixen en el desenvolupament equilibrat d'una persona que no ha patit cap situació adversa, és més, molts autors de la bibliografia citada exposen que incideixen en el sentiment de felicitat de totes les persones (hagin patit o no un trauma). Per al contrari, s'ha de reconèixer que tot i el gran potencial de la resiliència, la persona ha de voler superar el trauma. Hi ha persones que són víctimes i sempre ho seran perquè així es consideren. Altres persones, en canvi, en situacions similars intenten canviar aquesta percepció de si mateixos i aconseguiran (amb la interacció de factors adequats) mostrar un desenvolupament positiu malgrat aquesta condicions adverses. Faran ús del potencial que tothom porta a dins i deixaran que flueixi i floreixi com a ser resilient.

D'igual manera que hi ha moltes respostes a l'adversitat, la manera de promoure-la no pot ser estandaritzada. Aquí es recupera una característica de la perspectiva holística que obre les portes a totes aquelles actuacions que poden promoure aspectes de la resiliència encara que no puguin ser implementades a gran escala. Aquest fet no li resta valor mentre en aquell escenari i personatges concrets funcioni.

*"El desafío consiste en encontrar la manera de promover la resiliencia en cada persona, tanto individualmente como en las familias y las comunidades"*¹⁵.

Una manera de salvar aquest repte és observant les persones ja resilients i aprenent d'elles (idea extreta de les primeres generacions d'investigacions on s'estudiava la persona un cop ja podia ser etiquetada de resilient). No és, però, la solució en majúscules perquè senzillament aquesta no existeix. La resiliència serveix únicament com a font d'inspiració. A l'hora d'intervenir educativament pocs cops hi ha receptes a seguir, i aquest cas de la resiliència, no és l'excepció. No hi ha una única manera de fer-ho, per això, la importància actual del pensament holístic.

Vanistendael i Lecomte al seu llibre ho exemplifiquen molt bé a través d'un exemple d'un cotxe: no es pot intervenir com si s'estigués davant d'un cotxe el qual, la seva mecànica funcionarà en qualsevol país d'arreu del món, tant se val que sigui França, Itàlia o la Xina, el cotxe funciona d'una única manera a tot arreu. La resiliència té molts factors que la condicionen i no funciona com si d'un únic model de cotxe es tractés. Entendre la veritable concepció de la resiliència seria entendre-ho com *" [persona encarregada d'un servei] no esperamos de vosotros [a Vanistendael i Lecomte] que nos digais con precisión lo que debemos hacer. Arreglaremos eso entre nosotros, porque conocemos mejor la problemática local,*

¹⁴ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané. Pàg. 37

¹⁵ *Ídem*. Pàg. 29

*nuestra situación, nuestra cultura*¹⁶ Aquesta comprensió doncs, és molt diferent del que la 2ª generació d'investigadors buscava.

Pel que fa a la 1ª línia d'investigadors també s'hi torna a fer referència amb l'holisme. Tot i que, si els primers investigadors denominaven els elements clau de la resiliència factors de protecció i factors de risc, els contemporanis ho fan com a factors de resiliència o de no resiliència. La tercera línia trenca els esquemes fixes respecte als factors ja que la línia que separa els factors que són de risc i els de protecció no pot ser transferible per a tothom. Per una persona aquell element que l'entén com un de protecció per un altre pot resultar de risc. La línia doncs, no és universal i és molt permeable.

Manciaux (autor de referència) insta a fer un bon ús de la resiliència on es deixa totalment a part aquest binomi de risc i protecció per tal d'entendre-ho com que la resiliència és el procés que es teixeix durant tota la vida. Un procés que es va teixint com una xarxa avaforit pel que anomenen factors de resiliència.

El mateix autor exposa els factors de resiliència que de la forma que interaccionin conformaran el procés resilient (Amb aquesta nova visió, per la mateixa concepció de procés, *“se ha extendido y entendido como una cualidad que puede ser desarrollada a lo largo del ciclo de vida. [...] No se trata de un proceso reducido a la infancia. Todo el mundo, en cualquier etapa de su vida”*¹⁷)

Manciaux exposa:

“-al menos una persona con quien el niño tenga un vinculo fuerte y constructivo (progenitor, educador, amigo);

-relaciones formales e informales de apoyo, intra- o intergeneracionales;

-al menos una persona que crea de verdad en el potencial del niño;

-expectativas claras y grandes, pero compatibles con las posibilidades del niño;

-reglas claras;

-una confianza básica y un sentido de la coherencia, a veces, en forma de filiación religiosa;

-oír y tener en cuenta al niño;

-la asunción de responsabilidades por el niño según sus posibilidades;

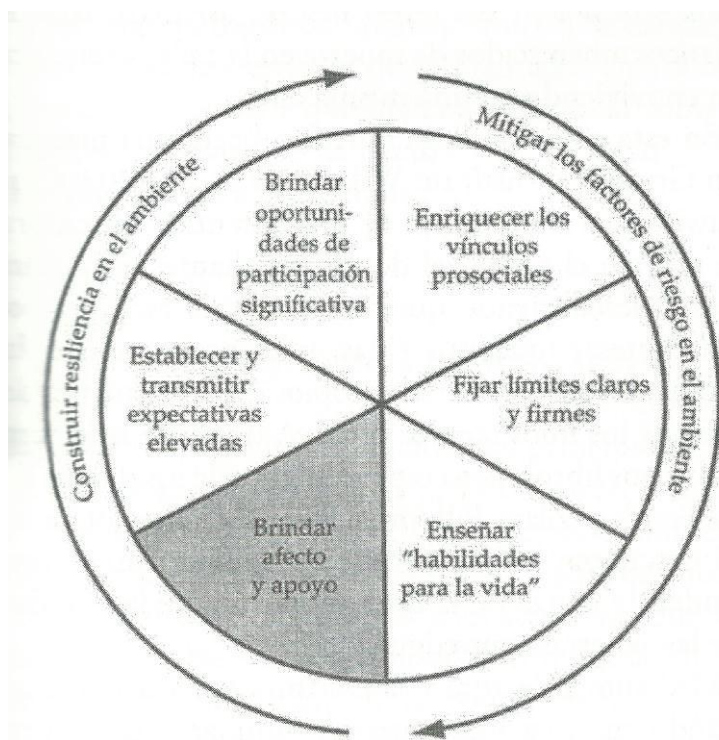
*-el acceso a recursos varios según las posibilidades y los intereses”*¹⁸

Forés i Grané per la seva part, fan una aportació servint-se d'un model anomenat “La rueda de la resiliencia”. Està desenvolupat per la terapeuta clínica Nan Henderson i gràficament recull els sis passos necessaris per promoure la resiliència en les comunitats escolars. Tot i que, pot ser extensible i aplicable a altres Institucions del món de l'acció social.

¹⁶ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 152

¹⁷ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané. Pàg. 30

¹⁸ *La resiliencia: resistir y rehacerse* de Manciaux. Pàg. 232

¹⁹La rueda de la resiliencia.

És explicat com:

“Los pasos 1 a 3 mitigan los factores de riesgo:

1: enriquecer vínculos. Eso supone fortalecer las conexiones entre las personas presentes en la vida cotidiana de la escuela.

2. fijar límites claros y firmes.

3. Enseñar las habilidades para la vida. Entre otros, incluye la resolución de conflictos, la cooperación y las habilidades comunicacionales.

Los pasos 4 a 6 tienen que ver con la construcción de la resiliencia:

4. Aportar afecto y apoyo. Implica proporcionar apoyo incondicional. En la rueda está sombreado porque se considera el elemento fundamental.

5. Establecer y transmitir expectativas elevadas. Se trata de proporcionar una esperanza de futuro factible.

6. Dar oportunidades de participación significativa. Eso supone otorgar a todas las personas una alta cuota de responsabilidad en lo que sucede en el centro escolar, y dar la posibilidad de participar, en las decisiones, la planificación, la resolución de conflictos.” ²⁰

La resiliència doncs, “se inscribe en un proceso de promoción de un estado de desarrollo integral de la persona para enfrentarse a situaciones de riesgo, de adversidad permanece o

¹⁹ La rueda de la resiliencia. La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané. Pàg. 102

²⁰ La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané Pàg. 103

circumstancial"²¹. Aquest estat de desenvolupament integral és la síntesis de la interacció de factors propis, capacitats personals en un entorn facilitador. La conjunció de tots aquests factors reforça les conductes resilients.

2.1.6. INSTITUCIÓ RESILIENT –Canvi de perspectiva d'intervenció-

És important tenir la capacitat de detectar factors de resiliència i de no resiliència i de promoure dinàmiques contrarestant aquests però també és important desenvolupar el que s'anomena la mirada resilient, mitjançant la qual s'aconsegueix descriure la potencialitat de determinades situacions per a transformar problemes en oportunitats de creixement. És una mirada que fa referència al canvi de formes d'intervenció. Aquestes accions són les que defineixien (o no) una Institució com Institució Resilient .

Les Institucions que tenim actualment no són resilients ja que les seves accions només es fixen en les deficiències i a través d'elles pretenen treballar. Un punt en què cal aturar-se, ja que des del món professional hi ha aquest tipus de tendències limitadores que cal anar canviant. Per exemple: "Ens fixem amb allò que no va, el que no està funcionant prou bé". La conclusió és que es planteja un canvi en el punt de mira: aturar-se i veure què està succeint, perquè sovint les persones resilients s'han convertit en població invisible.

Aquest és un dels riscos de les actuals institucions que donen serveis, que "*los Servicios profesionales de ayuda solo ven a los niños y a los adultos con problemas y sus respectivas historias, es muy tentador deducir que los antecedentes negativos crean problemas fatalmente*"²² És molt més visible una persona amb dificultats (del tipus que siguin: depressió, delinqüència...) que no pas una persona que tot i viure una experiència similar se n'ha ensortit. L'atenció Social doncs, queda concentrada en aquells que encara pateixen una situació difícil "*nuestra percepción està tan deformada que tendemos a insistir una y otra vez sobre aquello que no va, a ver solo a los que toman el mal camino y a ignorar a los que sí pueden salir de situaciones difíciles*".²³Provocant que els resilients queden diluïts entre el marc de normalitat, no se'ls té en consideració, no són visibles. Per tant la seva experiència no es considera.

El canvi de mirada -La resiliència- intenta ser el contrari, creient que, "*el trauma no determina la vida futura: aquello que nos ha ido mal no nos puede condenar por siempre jamás*"²⁴ i vol fixar-se en les potencialitats de la persona i treballar a partir de tot allò que l'ajuda a tirar endavant.

I per aquest motiu, implica canviar tot el marc d'intervenció ja que l'enfoc no és prou adequat.

Forés i Grané descriuen el marc actual com el resultat d'anys d'ensenyament dogmàtic cap a la idea deficitària de que "*la excelencia se obtiene sólo erradicando las debilidades y dejando que las fortalezas se desarrollen por sí mismas*"²⁵. Com a promotors de la resiliència exposen que "*No es cierto. Precisamente, la excelencia se consigue mediante la focalización en las fortalezas y capacidades, así también gestionando las debilidades (no erradicando)*"²⁶

²¹ *La resiliencia: resistir y rehacerse* de Manciaux Pàg. 243

²² *La resiliencia: resistir y rehacerse*. Pàg. 228

²³ Ídem.

²⁴ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané. Pàg. 49

²⁵ *La resiliencia en entornos socioeducativos* de Forés i Grané. Pàg. 14

²⁶ Ídem.

Enfoquen el seu treball cap a projectes que es basin en allò que funciona en la persona, és a dir, fortaleces, competències, èxits aconseguits, potencialitats actuals o a desenvolupar... Aquest camí sí que duu cap a que la persona pugui superar i créixer després d'una situació difícil, porta inherentment, components d'autonomia, sostenibilitat i un gran empoderament per a la persona.

Resumeixen amb què, les institucions han de ser apreciatives. *"Apreciar es simplemente valorar y reconocer lo mejor de las personas y las cosas. [...] La institución apreciativa es aquella que posibilita a cada uno de los miembros utilizar sus recursos, sus valores, sus fortalezas y habilidades para afrontar dificultades y/o desafíos e innovar; también les ayuda a desplazarse desde una mirada centrada en los problemas, hacia otra que atiende a la posibilidad, les alienta a alejarse del déficit y a trabajar desde una perspectiva de afirmación a la vida"*²⁷

La resiliència és una aposta per canviar models d'intervenció. No és, doncs, només una nova tècnica d'intervenció, és un canvi de mirada, de perspectiva. I aquest canvi és el causant que ens porti a noves formes d'intervenció les quals permeti i possibiliti que cadascú porti desenvolupar les seves competències i es treballi amb les seves fortaleces.

A mode resum, adjunto un conjunt de dotze característiques aportat pe Forés i Grané amb les quals es vol definir els principals trets de la resiliència. Al llarg del present capítol ja s'han anat comentant les més importants.

Las doce características de la resiliencia:

- És un procés.
- Fa referència a la interacció dinàmica de factors.
- Pot ser promoguda al llarg del cicle vital.
- No es tracta d'un atribut estrictament personal.
- Està vinculada al desenvolupament i creixement humà.
- No constitueix un estat definitiu.
- Mai és absoluta ni total.
- Té a veure amb els processos de reconstrucció.
- Té com a component bàsic la comunitat.
- Considera la persona única.
- Reconeix el valor de la imperfecció.
- Està relacionada amb veure el got mig ple"²⁸

²⁷ La resiliencia en entornos socioeducativos de Forés i Grané. Pàg. 15

²⁸ La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané. Pàg. 38

2.2. QUÈ ÉS UN PIS DE JOVES D'EMANCIPACIÓ?

2.2.1. PRESENTACIÓ I HISTÒRIA

El Pis de Joves és un **recurs residencial socioeducatiu** adreçat a joves amb una mesura de justícia juvenil de medi obert que no poden desenvolupar-la correctament en els seus medis socials i/o familiars respectius. Pretén facilitar l'emancipació als joves que resideixen en ell.

Es va crear aquest projecte perquè, part del col·lectiu de joves als que s'imposa una mesura d'aquesta tipologia són joves que no tenen un medi social i/o familiar el qual afavoriria el seu procés de compliment de la mesura imposada. Joves sense referents familiars a Catalunya, immigrants que han fet el procés migratori sols i sense cap acompanyant adult o bé, joves que no gaudeixen del recolzament i protecció de la seva família (independentment de si han estat menors tutelats o no per l'Administració). Persones desamparades que malgrat tenir la majoria d'edat precisen d'un acompanyament per a ser autònomes i responsables de la seva llibertat i vida. Que el fet d'haver tingut situacions complexes amb incidència judicial, manca de models i de referents dels seu entorn proper, positius han d'accedir a estratègies d'afrontament que respectin la legalitat i han de gaudir d'estratègies que els permetin integrar-se a la ciutadania i a més millorar com a persones i adquirir autonomia, lligada a maduresa i responsabilitat.

L'existència d'un medi social favorable, incideix i en alt grau, sobre les possibilitats de complir o no correctament amb la legalitat i el marc de ciutadania i de democràcia.

Davant d'aquesta situació en què es precisa d'un acompanyament (segons marca el marc legal) existeixen serveis de suport a l'acció educativa i d'integració social. Espais socioeducatius on la Societat es compromet a facilitar a la persona jove un recurs per tal de què no pateixi d'una disfuncionalitat i gaudeixi d'un temps d'acomodació i d'accés al coneixement i al saber desenvolupar-se en el seu medi. Tot això, amb la figura de la supervisió i del guiatge que li faciliten una experiència que li permeti la seva emancipació.

Al Pis de Joves d'Emancipació s'articulen les anteriors concepcions i representa una Institució que intenta suplir el que l'entorn natural de la persona no li ha donat. On gaudeixen d'una protecció i acompanyament específic per tal de que desenvolupin estratègies pròpies d'integració social.

Tal i com exposa el Projecte Educatiu de Centre (PEC) *"aquestes mancances agreugen les dificultats dels joves per complir amb els plans de treball de recerca de feina, formació, establiment de relacions socials positives i evitar la repetició de conductes delictives"*²⁹

Es podria definir que la tasca principal cap als joves i el seu procés d'emancipació és:

- Minimitzar les conductes i situacions en què no puguin accedir a plans de treball de recerca de feina.
- Activar totes les seves possibilitats i talents, se'ls ajudi a capacitar-se per a cercar feina ser i sentir-se, fet molt important, capaços de fer una recerca activa i eficient de feina i, així com poder fer per si sols front a les demandes de un viure autònom, saber atendre tot el que es presenti, com unitat familiar, o persona que viu sola, per tant a guanyar autonomia i a exercitar el seu dret a l'elecció.
- Aproximar possibilitats de formació.
- Millorar la seva habilitat i capacitats en intel·ligència emocional, tant a nivell propi (intra) com entre les persones intersocial, ser capaços de relacionar-se de forma positiva i plaent.

²⁹ Projecte Educatiu de Centre (PEC) Pàg. 3

- Evitar, minimitzar i anul·lar conductes delictives o pre-delictives, que són maneres de fer apreses que es poden canviar i transformar en altres que no esdevinguin contraries als valors i a les normatives i lleis de la societat en què viuen.

La Fundació Institut de Reinserció Social (IReS) va crear aquest projecte al 2005, després de valorar aquesta situació de necessitats en molts dels joves, que patien una situació que els impedia accedir a la seva integració social i els provocava rebuig i, sortides al marge de la llei, que els conduïen a accions i conductes no desitjables o negatives, tant per a ells com per a la societat. Situacions d'alt risc de conflictivitat social, que en general, alt percentatge de casos, no resulten beneficioses per a l'individu i que l'aboquen a mons marginals (i de realitzar una prova pilot, experiència la qual va ser valorada com a positiva).

Es tracta doncs d'evitar entorns hostils, de facilitar un modelament que els permeti sobreposar-se a la situació viscuda i a canviar de panorama, ajudats per referents que estant al seu costat per a donar-los suport, en la seva llibertat i autonomia.

El Servei del Pis vol oferir les condicions adequades per a que **EL JOVE/A** es pugui desenvolupar i tingui les mateixes facilitats que una situació sociofamiliar coherent i positiva, dins del que s'entén per marc normalitzat, dins de la legalitat vigent. Vol evitar la repetició de conductes delictives dels joves que hi habiten. Es busca aconseguir un bon procés de reinserció en la societat de forma autònoma, la qual es basa en aconseguir un bon procés d'emancipació. L'eix central de la seva intervenció educativa és *"la promoció de la emancipació del jove partint de su compromiso y corresponsabilidad en su proceso de futuro"*³⁰.

El Pis de Joves forma part de les entitats que conformen la FEPA (Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits). Aquesta organització, nascuda el 1999, tracta de posar en comú i aglutinar i homogeneïtzar els diferents enfocaments que les entitats fan servir a l'hora de crear projectes d'atenció a joves tutelats i extutelats de l'Administració i joves en risc d'exclusió.

Es vol elaborar un model consensuat d'intervenció, per tal de donar més coherència al tipus d'atenció, poder exercir més representativitat tant a les mateixes entitats com davant de l'Administració. La seva missió és descrita com *"representar, defensar i promocionar les entitats que atenen a aquest col·lectiu i que estan en procés d'emancipació i autonomia, així com oferir recursos i serveis que donin resposta a les necessitats plantejades"*.³¹

2.2.2. ENQUADRAMENT DE LA INSTITUCIÓ (marc legal)

Les Entitats Federades tenen doncs, l'encàrrec de gestionar pisos assistits i pisos d'emancipació de l'Administració.

Així doncs, el Pis de Joves està sustentat per La Fundació Institut de Reinserció Social (IReS), la qual és la principal responsable de la gestió educativa, econòmica i administrativa del Servei i que basa les seves directrius amb el que la FEPA ha consensuat amb altres entitats que ofereixen atenció similar, amb el codi odontològic per als professionals, que hi intervenen.

³⁰ *Justicia Juvenil y educación social. La emancipación con jóvenes con una medida de justicia juvenil: La experiencia del Piso de Jóvenes* de Gil i Rojas.

³¹ Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 8

Econòmicament, és manté amb les aportacions tant del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales (Govern Central) com amb l'acord de conveni amb la Direcció General de Justícia Juvenil de la Generalitat de Catalunya .

El govern de Catalunya que s'encarrega de cofinançar el projecte, de realitzar les derivacions dels joves al pis, de realitzar els seguiment del procés del jove (a partir de la figura del tècnic de medi obert (TMO)).

El marc legal on aquesta Institució s'enquadra és:

-Constitució Espanyola del 1978. Article 25.

On s'exposa en l'article 25.2 que *"les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la **reeduació i la reinserció social...**"*

-Llei Orgànica 5/2000 de responsabilitat penal dels menors.

Llei que preveu l'aplicació tant de mesures d'internament de menors com mesures de medi obert.

-Llei 27/2001, de 31 de desembre, de Justícia Juvenil. Article 61.

El títol IV d'aquesta llei està dedicada al *"suport dels processos individuals de reinserció"*, i en aquest sentit l'article 61.2 diu *"Amb la finalitat de facilitar la integració social dels menors i els joves que han complert les mesures d'internament o de medi obert, els professionals corresponents han de dur a terme abans, de la finalització de les mesures, les actuacions de suport següents: ...e) L'acció concertada amb els serveis comunitaris i amb les entitats públiques o privades corresponents, en el cas de joves que necessitin un allotjament temporal o un ajut econòmic per a les necessitats bàsiques"*.

-Decret 284/1996, de 23 de juliol, de regulació del Sistema Català de Serveis Socials. Capítol 8 i Disposició addicional 2.

Regula la coordinació, col·laboració i cooperació amb entitats que prestin serveis socials, i, a la disposició addicional 2 del mateix cos legal es diu que *"Sens perjudici del que disposa l'article 29.2 d'aquest Decret, els serveis de tractament i reinserció de la delinqüència infantil i juvenil i els serveis socials penitenciaris es consideren com a serveis d'existència necessària a la Xarxa Bàsica de Serveis Socials de Responsabilitat Pública, a desenvolupar en l'àmbit territorial de Catalunya. Correspon al Departament competent en matèria de justícia la prestació i la gestió d'aquests serveis, sense perjudici del que estableix l'article 25 de la Llei 13/1989, de 14 de desembre, d'organització, procediment i règim jurídic de l'Administració de la Generalitat de Catalunya"*.

-Decret 284/2002, de 12 de novembre, d'estructuració i de reestructuració parcial de diversos departaments de l'Administració de la Generalitat de Catalunya. Article 21.1 d).

S'anomenen les funcions assignades a la Direcció General de Justícia Juvenil, entre les quals en el punt d) es diu *"Donar suport als processos de reinserció en els que puguin trobar-se els joves un cop hagin complert la resolució de la mesura corresponent"*.

2.2.3. CARACTERÍSTIQUES DEL PIS DE JOVES D'EMANCIPACIÓ

El Pis de Joves està totalment equipat, té una capacitat per a quatre persones, i està ubicat al districte de Sant Martí a Barcelona.³²

És un pis d'emancipació en el qual s'intenta fomentar l'autonomia que necessiten per poder inserir-se altre cop. És un entrenament constant de l'autonomia per tal d'arribar amb l'objectiu final d'un bon procés d'emancipació el qual donarà peu a la reinserció social. Es treballa perquè els joves es comprometin i es responsabilitzin del seu propi procés de vida i tal i com l'educador responsable descriu

"emancipación por lo tanto porque se les prepara para que den el salto a vivir por su propia cuenta, que se hagan cargo de su vida, esta sería la definición. Que se hagan cargo. Que no es solamente tener un trabajo y tener unos ingresos y poder vivir por tu cuenta sino responsabilizarte de todas las áreas de tu vida"³³

La seva finalitat principal doncs és: la de ser un servei que doni suport als processos de reinserció de joves que hagin complert la resolució de la mesura corresponent (en relació a justícia juvenil).

És una mesura temporal, donat que té caducitat com a recurs a disposició del jove. És per a facilitar-li la seva pròpia transició a la vida independent, dins del mar de les normes socials, que no el situïn en àmbits d'il·legalitat o delictius. Es tracta d'una mesura preventiva i d'acompanyament.

FUNCIONAMENT

En el pis, els joves residents no tenen presència educativa durant les 24h del dia, sinó que tan sols tenen suport educatiu unes hores del dia fet que facilita el projecte d'emancipació pel qual està dissenyat el pis. (Més endavant es concreta la forma específica de treballar-ho).

S'ha de diferenciar d'altres serveis destinats a joves en risc d'exclusió social (generalment a joves extutelats per l'Administració a través de la DGAIA (Direcció General Atenció a la Infància i Adolescència) com els pisos assistits d'autonomia. Aquest pis és assistit però està enfocat a l'emancipació, no es tracta de que el jove vagi assolint diversos graus d'autonomia només, el model que presentem és un pas més, on s'intenta que el jove acabi de desenvolupar els nivells d'autonomia suficients i aconsegueixi els mitjans suficients per tal de responsabilitzar-se totalment de la seva pròpia vida. Es busca l'assoliment per part dels joves d'una plena reinserció social i laboral per tal de poder ser totalment autònoms.

En els pisos d'autonomia l'acompanyament socioeducatiu es dona les 24h i és un servei d'habitatge més de caràcter assistencial i educatiu orientat a aquells que necessiten un acompanyament més intensiu fins a arribar a assolir el grau d'autonomia suficient.

Tal i com exposa l'educador

"Y un piso asistido es un paso previo en el qué... bueno, existe mucho más acompañamiento, hay mucho más acompañamiento socioeducativo y se parte de una

³² És un dúplex (amb dues habitacions individuals i una de compartida). Consta d'una cuina, un menjador, un balcó comú i un balcó particular, dos banys i una sala de l'educador.

³³ Fragment extret de l'entrevista al educador coordinador del Pis de Joves d'Emancipació. No aniré referenciant les seves aportacions ja que és l'únic professional entrevistat i totes les aportacions provenen de l'entrevista adjuntada a l'annex.

premisa en la que se piensa que hay pocos niveles de autonomía y... los chavales necesitan mayor limitación, control y soporte.”

2.2.4. PERFIL DE JOVES RESIDENTS

Els nois que entren ho fan amb l'objectiu de *“portar a terme un procés d'entrenament de l'autonomia mitjançant el desenvolupament de competències que afavoreixen la seva situació d'emancipació futura”*.³⁴

La selecció de joves al pis (fet per la institució) ve determinada per l'adequació del jove a uns requisits prèviament definits. S'intenta apostar per aquell noi que encaixi més pels nivells d'autonomia que es demana per l'objectiu del pis. Són uns nivells que han de permetre al jove la seva autogestió i convivència en el pis d'autonomia.

Hi ha varis requisits definits ja d'entrada (ja comentats) que són:

-ser noi d'entre 18 i 21 anys;

-no disposar de recolzament familiar ni de vivenda

-estar complint una mesura judicial de règim obert, llibertat vigilada. (Els joves que venen derivats des del circuit de Justícia Juvenil tant poden venir per part de centres com no, ja que, les mesures d'internament van acompanyades de mesures de règim obert post internament).

Aquests serien els mínims, tot i així també es valoren altres característiques de la seva situació personal les quals ajudarien també a aquesta emancipació i es valoren trets sobre quins nivells competencials tenen.

En referència a la situació personal es contempla l'estat de la documentació, els permisos tant de residència com si pot ser el de treball; que el jove gaudeixi d'una bona salut (que garanteixi que pot accedir a recursos formatius i laborals normalitzats i també que, en el cas de necessitar atenció de salut mental el propi jove es responsabilitza del compliment de la teràpia i la medicació); **la predisposició del jove cap al projecte d'emancipació.**

Aquesta última característica és altament rellevant, al tractar-se d'un tema d'actitud i de llibertat d'elecció. Durant l'entrevista s'hi fa un especial èmfasi

“con ellos hablábamos de disposición para el proyecto de emancipación que el chaval realmente tenga capacidad e iniciativa y un mínimo de autonomía sino... nos encontramos chavales donde el educador o educadora tienen que estar tirando del chaval para que busque un curso, para que haga tal cosa o para que vaya... yo que sé, a gestionar su documentación... Eso es muy complicado.”

Aquesta iniciativa es mesura a través de varis indicadors, tal i com ell mateix continua

“ ¿cómo medimos esa disposición? Inserción laboral o la formación este es un aspecto clave. Hay chavales que llevan tres años sin hacer un curso, los cursos que han hecho

³⁴Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 18

no los han acabado, ehh valoran que bueno, ya harán un curso, no tienen definida la profesión, no saben qué hacer... hay poco planteamiento del proyecto. Esto nos da un indicador. Hay chavales que ya vienen y han realizado dos cursos, tienen en perspectiva hacer otro, están en contacto con un dispositivo de inserción laboral donde realizan un seguimiento, tienen una idea de lo que les gustaría hacer, te plantean objetivos a medio y largo plazo, bueno... ya se ve, hay, existe una intención de hacerse cargo, ¿no? Evidentemente, en el piso si ya llegan preparados para todo ya no le hace falta el piso. Pero si unos mínimos y eso es lo que tienes que garantizar en el proceso de selección.”

Pel que fa als nivells competencials, a l'article de Rojas i Gil (*Justicia Juvenil y educación social. La emancipación con jóvenes con una medida de justicia juvenil: La experiencia del Piso de Jóvenes*) s'exposen quatre subgrups competencials: l'instrumental (on el mínim es situa en cert domini del castellà), l'autonomia i iniciativa, la responsabilitat i la cura d'ell mateix i del pis.

“es conocer, valorar, medir, los niveles de autonomía por ejemplo en el ámbito instrumental, ehh... control de agresividad, nivel de responsabilidad y autonomía en la asunción de determinadas tareas, eh autonomía a nivel instrumental, por ejemplo, lenguaje... ¿bien? En determinados ámbitos, en determinados ámbitos se mide, el cuidado de si mismo y del hogar, su predisposición a un proyecto de emancipación... “

Aquests aspectes són importants perquè poden ser decisius a l'hora de realitzar amb èxit el procés dins el pis per una total emancipació.

Els joves han d'actuar essent els responsables del funcionament del Pis com a llar i espai per viure-hi (de totes les ocupacions que requereix). Són ells qui s'encarreguen d'anar a comprar, de netejar-lo, de rentar-se la roba, d'organitzar-se el temps i diners i la distribució de certs espais. També són responsables de la convivència amb les persones assignades, que no han estat elegides per ells, per tant hi ha un component adaptatiu i de regulació de comportament i d'habilitats de convivència essencial.

Quan es decideix que un jove és considerat adequat per a entrar en el Programa del Pis d'emancipació és necessari conèixer els trets essencials (perfil actitudinal, de capacitació i competencial), la seva manera de funcionar (per veure si aquesta pot encaixar) i, si és suficientment flexible per poder conviure positivament socialitzant-se en un pis, en què no hi ha un educador les 24h. que acompanyi. El professional intenta que la convivència ho resolguin els joves.

És un entrenament per a la vida social, ja que a la vida real no hi haurà present un educador. Aquest fet fa que, si actualment l'educador pot fer un acompanyament a nivell d'interpretació funcional de l'entorn del jove, al cap d'un temps el noi sol haurà de saber fer aquesta funció. Les competències instrumentals també fan referència a aquestes situacions a part de comprendre la llengua. El cas d'un jove que necessiti de traducció, el seu nivell instrumental serà baix, la qual cosa significarà que, abans de gaudir del pis haurà de dominar la llengua. L'educador no hi és per ensenyar-li l'idioma, sinó que ha d'acompanyar al jove en unes condicions més avançades de cara a la seva possibilitat de viure autònomament.

Tots aquells elements exposats són uns mínims que ajuden a garantir la possibilitat d'èxit en la seva estada en el projecte.

2.2.5. SIGNIFICAT TERME “EMANCIPACIÓ”

Totes aquestes valoracions es fan en concepte del significat que la Institució atorga al terme “emancipació”.

“Desde la Fundació IReS entendemos que la emancipación es un proceso que va más allá de irse de casa y de tener trabajo. Es un proceso que implica la toma de conciencia de su situación, la movilización de recursos personales, la gestión de recursos externos y la planificación y puesta en marcha de un proyecto propio”³⁵

“han de disposar dels coneixements, habilitats, capacitats, actituds... que els permetin mobilitzar les estratègies més adequades per afrontar situacions pròpies de la vida en la societat actual. [...] Una mobilització i autogestió de recursos que ha de portar-se a terme des de l'autonomia i la responsabilitat.”³⁶

Ho podríem resumir com l'adquisició de graus d'autonomia que permet a l'individu moure's per la societat, de forma satisfactòria i eficient.

“és una conseqüència de l'adquisició i entrenament de l'autonomia i la responsabilitat, mitjançant l'autogestió”³⁷

2.2.6. FACTORS QUE INFLUEIXEN EN L'EMANCIPACIÓ

Al següent quadre³⁸ s'estructuren i divideixen els diferents factors que influeixen en el procés d'emancipació d'una persona. Per un costat hi ha els factors vinculats al context i que per tant, són estructurals. La persona poc pot incidir en canviar-los tot i que aquests si que influeixen i normalment en gran mesura a l'individu. Fan referència al context polític, econòmic etc. (que hi hagi grans taxes d'atur és un factor estructural ja que la persona no pot canviar-ho però en canvi, li repercuteix directament en les seves possibilitats reals d'emancipar-se i aconseguir un treball).

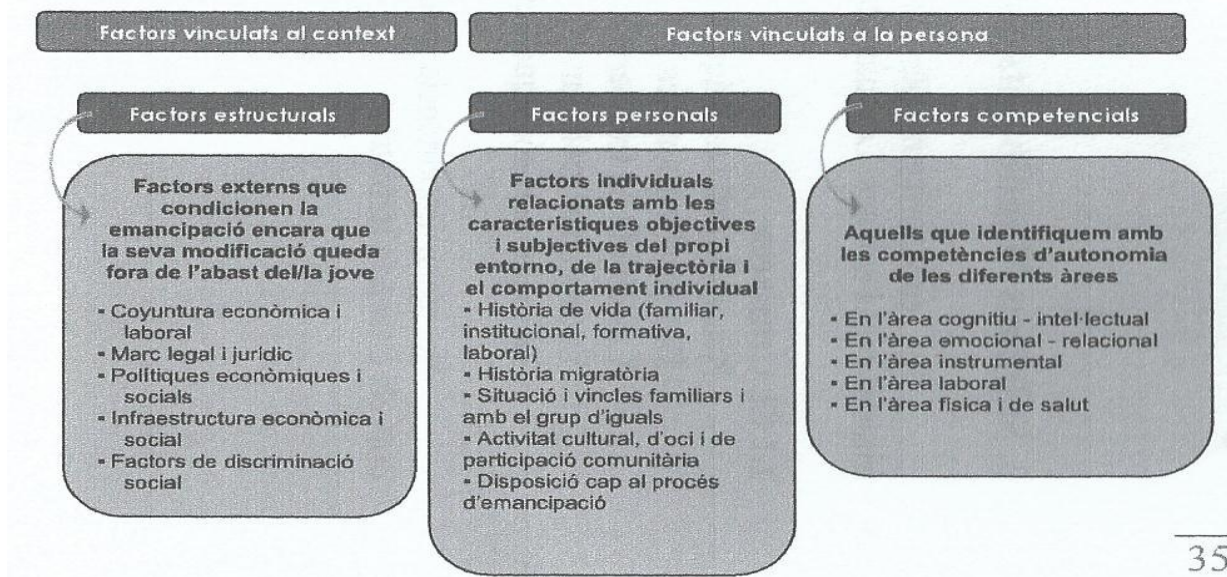
Per altre costat hi ha els factors vinculats a la persona, tant aquells que venen descrits per la seva història familiar com aquells que fan referència a les capacitats i competències de la persona. Aquests últims fàcilment són modificables per la pròpia persona.

³⁵ Justicia Juvenil y educación social. La emancipación con jóvenes con una medida de justicia juvenil: La experiencia del Piso de Jóvenes de Gil i Rojas.

³⁶ Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 32

³⁷ Ídem.

³⁸ Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 35

2.2.7. PLA DE TREBALL

Des d'aquest enfoc, al Pis de Joves defineix una línia de treball on l'emancipació es basa en dos eixos clau, dos punts als quals els joves es comprometen a treballar ja que són la base per aconseguir una situació d'emancipació:

- participar introduint-se o aproximant-se al món laboral o formatiu
- acordar un pla d'estalvi.

"Y como obligaciones, pues tienen la obligación de, una: de estar en un proceso de búsqueda de empleo y... lo voy a poner esto como marco porque esto puede suponer que está en un proceso formativo, que está buscando un curso, que ya lo está realizando, que está realizando unas prácticas, que estás buscando empleo que estás trabajando y tienes que mantenerlo... O sea, el ámbito laboral es una obligación porque lo que se plantea en el piso vas a estar un tiempo determinado y que te tiene que servir, no te tienes que preocupar por lo que tienes que comer o dónde tienes que dormir por lo tanto pones estas energías en formarte, en prepararte, esa es una. Y la otra, es el tema del ahorro, son dos objetivos básicos del piso si tienen algún tipo de ingresos, una PIRMI, por un subsidio, una ayuda determinada... avalan un tanto por ciento dependiendo de los ingresos que tengan y después el resto [de deures] son cuestiones de convivencia ¿Vale? De limpieza, de higiene de si mismo..."

Aquesta tasca es desenvolupa oferint-los un acompanyament socioeducatiu que faciliti la presa de consciència de la situació personal, el procés de maduració personal, l'adquisició d'habilitats d'autonomia, aconseguir una residència autònoma, mitjans econòmics propis, relacions socials enriquidores, formació laboral i/o feina.

2.2.8. METODOLOGIA

Aquest pla de treball es porta a terme dividint l'estància al Pis de Jove en quatre fases, ordenades cronològicament i que han de seguir un protocol :

- 1.- fase de selecció

- 2.- fase d'entrada
- 3.- fase d'estada
- 4.- fase de sortida.

1.- És la fase de selecció on tal i com s'ha esmentat, l'educador té tres entrevistes per valorar si el noi disposa un mínim d'autonomia i competència, si els seus nivells són suficients per intentar la seva entrada al pis i que realment pugui aprofitar el recurs i, aquest sigui un trampolí per a ell. El pis ha de representar l'últim pas abans de viure sol, sense cap mena de suport socioeducatiu.

2.- És la d'entrada (d'una durada d'un mes aproximadament): període de temps on el jove entra a viure el pis i s'ha de veure com s'adapta aquest tant a les normes, com al compliment dels acords inicials (presos a les entrevistes anteriors). La FEPA s'hi refereix com el moment de conèixer i analitzar el punt de sortida. I pel que fa a l'equip educatiu ho descriu seguint la mateixa línia on ho justifica dient:

“sin conocer el punto de partida es difícil conocer el punto de llegada. Sin saber donde se está es difícil saber a dónde se quiere llegar, cómo y en qué momento”

I que

“que él tome consciencia de cual es su situación. Cómo está el mundo de afuera, como está él, qué es lo que le pide el piso, la sociedad, cuales son sus deseos...”

Si la seva estada és positiva el jove passa a estar a la següent fase sinó, o bé, es prorroga aquesta fase mentre ho requereixi (sempre amb una temporalització pactada) o bé, ja es passa a l'última fase, la de sortida.

3.-És la que s'elabora el projecte d'intervenció. És la fase anomenada d'estància o permanència. En aquesta la FEPA considera

“objectiu de fer un seguiment continuat de l'adquisició d'autonomia mitjançant el desplegament del pla de desenvolupament de competències per a l'emancipació”³⁹

Per dissenyar el projecte es necessita d'un treball sistematitzat entre els professionals i comptar amb l'acord de la persona, per tal de poder treballar tots aquests aspectes.

Es tracta de fer un plantejament de treball on el jove posi en joc aquelles competències que té, desenvolupi aquelles altres que considera que li manquen... és a dir, per fer aquest procés el jove ha de repassar diferents variables que influiran en el recorregut que haurà de passar per obtenir el grau d'autonomia suficient per arribar a una situació d'emancipació. Tal i com les exposa el document de la FEPA són:

“- conèixer quines són les àrees de desenvolupament personal per l'adquisició de competències que li permetran emancipar-se; - explorar i definir quins són els seus interessos i motivacions en relació al seu projecte d'emancipació, i quins són les seves metes, a priori; - detectar, identificar i analitzar quins són els punts forts i les seves necessitats de millora competencials; - dissenyar i executar el pla de desenvolupament per a l'emancipació: objectius concrets, estratègies i accions, temes i calendari,

³⁹ Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 78

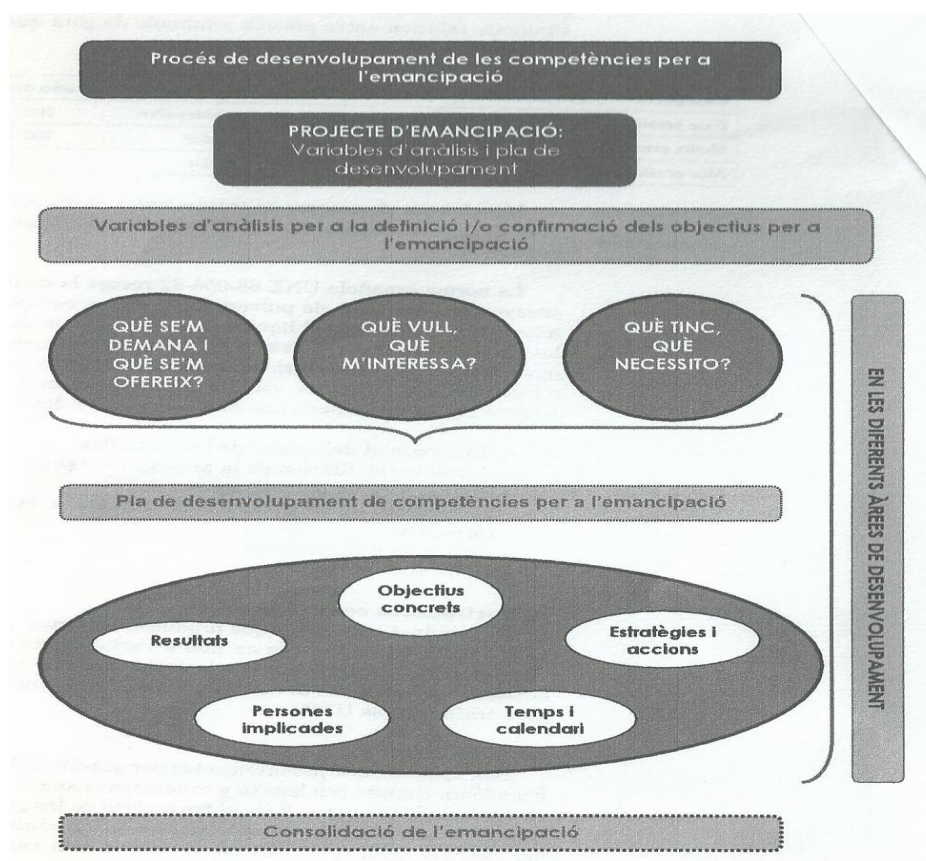
persones implicades, resultats; - avaluar l'abast del procés i consolidar els canvis mitjançant l'acompanyament des de l'emancipació"⁴⁰

La forma en què es fa és a base de tutories individuals.⁴¹

Pel que fa a les tutories estan dividides en tres blocs conceptuals.

- El primer bloc és el "Què se'm demana i què se'm ofereix?" on s'intenta contextualitzar el jove dins el món que l'envolta, conèixer aquest per saber com pot integrar-se en ell tenint en compte la seva situació.
- EL segon bloc fa referència als desitjos, interessos i motivacions per tal de tenir clar o definir el camí a seguir. "Què vull, què m'interessa?".
- L'últim bloc, "Què tinc, què necessito?", fa referència a què té la persona de capacitats, recursos, xarxes que pot posar en joc per tal d'aconseguir i anar-se acostant a allò que ell vol dins el marc que el context social (el món) li permet.

El següent quadre ⁴² està extret de les directrius de la FEPA en el seu marc de protocol per a pisos d'autonomia o d'emancipació. S'explica en forma d'esquema els tres blocs tutorials per tal d'acompanyar per a dissenyar el projecte i es contempen les variables de temps i calendari de les accions, de les persones implicades, etc.

⁴⁰ Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 64

⁴¹ A l'annex hi ha algunes de les plantilles de tutories com a tall d'exemple. Cal destacar que durant l'estada de pràctiques vaig contribuir amb l'elaboració de material tutorial.

⁴² Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA). Pàg. 65

4.- L'última fase, és la de sortida on el jove abandona el Pis.

Aquesta última etapa, pot estar instigada per varis motius:

- El desitjable (però que no sempre es compleix) és perquè es verifica que el jove ha arribat el nivell d'autonomia establert com necessari per l'inici d'una vida emancipada.
- Una altra raó és d'incompliment o la realització d'alguna falta greu o faltes lleus de forma reiterada.

La proposta de sortida pot venir des de l'equip educatiu i des del mateix jove.

Seguint la línia de treball plantejada s'acorda i negocia els motius de la sortida i la data en que s'efectuarà, també la periodicitat d'aquesta fase, es dóna suport per ajudar a trobar altres possibilitats de residència, si el jove ho vol (lliure elecció).

2.2.9. ACOMPANYAMENT SOCIOEDUCATIU

El disseny del propi projecte d'emancipació i la seva execució suposa l'acompanyament socioeducatiu que realitza un equip educatiu per tal de que el jove mitjançant aquest suport, elabori i pensi el seu projecte de vida, així com que vagi adquirint les diferents competències per poder portar-lo a terme.

S'ha de tenir en compte que durant totes aquestes fases, el jove també compta amb un suport específic, es tracta de la figura del tècnic de medi obert (TMO) el qual li va ser assignat en el moment d'entrar al circuit de Justícia Juvenil per alguna mesura de règim obert.

La coordinació dl tècnic amb l'equip educatiu del Pis és bàsica per tal de treballar en la mateixa direcció, tot compartint criteris i formes d'intervenció, per tal de no donar missatges contradictoris al jove, fet que no ajudaria en el seu procés.

FUNCIONS EQUIP EDUCATIU

Aquest acompanyament socioeducatiu és basa en dues funcions bàsiques de l'equip educatiu del pis:

- gestió de la convivència
- acompanyament socioeducatiu individual.

A la gestió de la convivència es tracta de que els educadors/es

“en caso que se crean conflictos que se van a producir, como cualquier convivencia, eh facilitar que los chavales lo resuelvan entre ellos. Siempre de una perspectiva de trabajar la emancipación cuando menos intervención directa een este sentido en el hecho de intentar resolver situaciones que se han generado entre ellos, mejor. Por lo tanto, facilitar que entre ellos se resuelvan los conflictos y aprendan a hacerlo tanto conflictos relacionales, por tema de limpieza, de orden, de convivencia cotidiana, de la compra etc. ¿Vale?”

Mentre que l'acompanyament socioeducatiu individual es refereix a la creació i execució del projecte (plantejament, disseny, execució i avaluació) per tal de que l'emancipació es converteixi en un procés factible i real tot deixant de banda les conductes delictives.

La forma en què porten a cap les dues funcions està caracteritzat perquè intenten intervenir de forma en que el jove sigui veritablement el protagonista del procés. Només d'aquesta manera s'implicarà, ja que veurà que és ell qui tria i escull i tindrà un rol proactiu, necessari perquè es responsabilitzi de la seva vida.

L'educador ha de tenir clar que el jove és adult (major de 18 anys) i com a tal l'ha de tractar. Al llarg de l'entrevista, el coordinador remarca la necessitat i la importància de mantenir-se com a educador en un rol diferent al que es duria a terme si es treballés en menors d'edat i criatures, en referència a la seva responsabilitat. En el cas de treballar amb menors d'edat l'educador és el protagonista de les decisions i on es deixa poc marge de decisió pel subjecte, però aquí, els rols no són aquests.

Precisament, es remarca la importància que no sigui l'educador qui prengui decisions i que sigui el mateix subjecte el que estigui interessat i mostri iniciativa enlloc d'esperar un procés dirigit.

El professional té la funció de facilitar la presa de consciència i de decisió, proposant estratègies d'experimentació i afavorint l'anàlisi i el contrast de variables de tot tipus que incideixen en la maduració del procés. En altres paraules, ha de facilitar l'anàlisi i la reflexió, i el canal i el model per què l'individu actuï en conseqüència i de forma coherent: autònoma i amb responsabilitat, socialitzant-se positivament.

A l'article publicat es fa referència a aquest apartat com

“Esta realidad requiere de un trabajo metodológico que ponga el énfasis en las potencialidades de los jóvenes. Debemos de ser capaces de ver a los jóvenes como futuros adultos y no como adolescentes. Pero además, debemos facilitarles que tomen consciencia de cuál es su situación para que se responsabilicen y tomen las riendas de su proyecto de vida. Para conseguir esta meta facilitamos situaciones diarias de entrenamiento hacia la autonomía que los capacite y los empodere. Debemos darles la posibilidad de probar y de equivocarse.”⁴³

El que s'intenta doncs, és

“ofrecer a los jóvenes es una experiencia lo más parecida posible a la vida adulta. Con la ayuda de apoyo socioeducativo, respetando sus ritmos y procesos personales y con un entrenamiento exigente, para un mundo que les exige mucho.”⁴⁴

⁴³ *Justicia Juvenil y educación social. La emancipación con jóvenes con una medida de justicia juvenil: La experiencia del Piso de Jóvenes* de Gil i Rojas.

⁴⁴ Ídem.

2.3. APLICACIÓ DE LA TEORIA DE LA RESILIÈNCIA AL PIS DE JOVES

El capítol anterior 2.1. es presentava i s'explicava el terme de la resiliència, de forma, la mateixa comprensió equivalgui a saber com utilitzar-la. Aquesta relació però, no és certa. El que cal no és sols el coneixement, sinó la capacitació, el ser-ne i sentir-se competent com a professional.

I en el cas de treballar específicament la RESILIÈNCIA EN EL PIS, també cal incidir plenament en el com, la Teoria és indispensable però no suficient.

La pregunta poderosa, la que fa reaccionar, doncs és

- Com la podem promoure?
- Què hem de fer, i com hem d'actuar, els professionals per a ser generadors de resiliència entre els joves que estan al Pis. Per tal de que puguin ser, en el temps de transició vers la seva independència i autonomia, competents, com a resilients?

La comprensió i la utilització es superposen però no poden ser usats com a sinònims. Vanistendael ho exemplifica d'aquesta manera *"alguns manuals de pilotatge d'avions expliquen molt bé com funciona un avió però no expliquen com fer funcionar un avió"*⁴⁵

Si traspassen aquest exemple en el cas que ens interessa de la resiliència, comprovarem com, l'apartat anterior amb la definició del concepte no és suficient per poder posar-lo en pràctica. Existeixen molts enfocaments i mitjans diferents per tal de construir, reconstruir i/o mantenir la resiliència.

La resposta que proposem i que ens ha semblat la més adient essent molt conscients de què hi ha moltes altres maneres d'encarar-la, és el model conegut com **"LA CASITA"**. Considerem que té un gran interès per la seva practicitat, que és un element simple fàcilment entenedor i que també possibilita la participació dels jove/a en tot el procés

En aquesta secció centrarem l'atenció, per una banda, a anar desgranant el què el model de *"la casita"* ens proposa i per l'altra banda, s'aniran exposant els punts de lligam que s'estableixen entre cada un dels apartats de la *casita* i el Pis de Joves d'Emancipació ja presentat. Per tal de descriure tots aquells elements que en fan del Pis de Joves d'Emancipació, una Institució Resilient.

Un element clau per a l'anàlisi ha estat la pròpia observació directa i un total de tres entrevistes que han conformat el treball de camp.

- Entrevistes realitzades als Joves. En elles es reflecteix el que pensen i opinen els joves, la seva percepció del que es treballa al Pis.
- Entrevista a un membre de l'equip educatiu (educador-coordinador del recurs)

Hi ha un total de 3 entrevistes, de 4 inicialment previstes.⁴⁶

Pel que fa als joves residents estava planejat partir l'entrevista en dues parts: una que fos individual, ideada per quan s'haguessin de parlar de temes més personals i l'altra, per valorar conjuntament el funcionament del pis. Finalment, tampoc es va poder dur a terme d'aquesta

⁴⁵ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg. 59

⁴⁶ Tot i la intenció de realitzar-ne una altra a l'educadora finalment no ha estat possible.

forma ja que un dels nois no va presentar-se a l'hora acordada i sols va ser possible optar per realitzar-les individualment de forma íntegra.⁴⁷

2.3.1. MODEL LA CASITA

La *casita* és un concepte desenvolupat per Stefan Vanistendael a arrel d'una experiència inicial on un grup de joves amb dificultats "*reflexionaron sobre aquello que los sostenia y les permitia vivir*"⁴⁸. És un esquema que pot semblar simple però que inclou els factors clau per promoure la resiliència en una persona.

Vanistendael el qual forma part de l'organització del BICE (Bureau International Catholique de l'Enfance,) és un dels autors de referència sobre la resiliència. Presenta la *casita*⁴⁹ com una representació gràfica dels diferents aspectes de la resiliència que ofereix als professional de l'acció social diferents punts de partida susceptibles d'ajudar-los a estructurar les seves pràctiques educatives.

És a dir, per il·lustrar de forma senzilla i comprensible els diferents aspectes que conformen la resiliència s'utilitza una metàfora d'una casa. Forés i Grané, justifiquen l'elecció dient "*una casita es el símbolo de hogar, donde hay vida*"⁵⁰. I la resiliència, com ja hem comentat, fa referència a la capacitat de tornar a la vida després de passar per una situació difícil.

El model de la *casita*, no s'ha d'entendre com un model dirigit exclusivament a persones amb dificultats ja que, allò que promou la resiliència són els mateixos factors que incideixen en la felicitat de la persona. No és només per aquells infants i/o joves amb dificultats, sinó que vol representar les dinàmiques del desenvolupament de millora per a tota persona.

A continuació s'adjunta el model gràfic de la *casita* per tal de facilitar-ne la comprensió.⁵¹

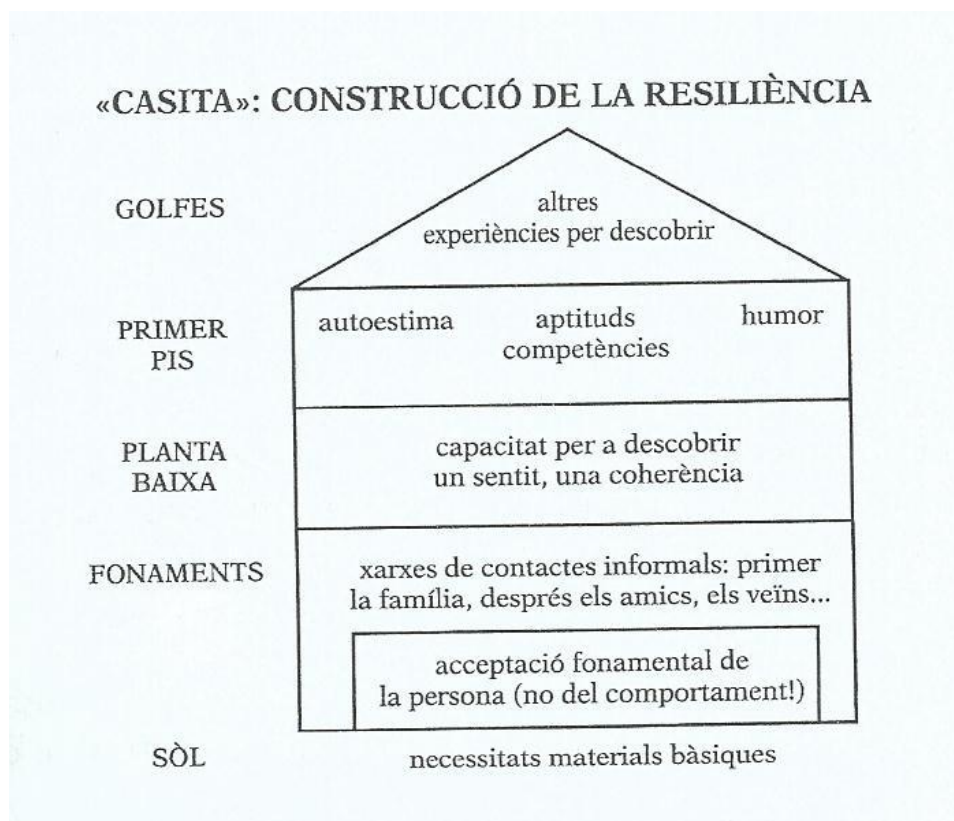
⁴⁷ A l'annex hi ha els models de guions de les preguntes tant pels nois com l'educador i les respectives transcripcions

⁴⁸ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: construir la resiliencia* de Vanistendael i J. Lecomte. Pàg. 14

⁴⁹ Casita és un mot que es pot pronunciar fàcilment en gairebé tots els idiomes, element que es va considerar important alhora de potenciar-ho internacionalment.

⁵⁰ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané* Pàg. 79

⁵¹ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg.61

La *casita* mostra diferents estàncies les quals representen camps potencials d'intervenció per aquelles persones que desitgen contribuir a construir, mantenir o restablir la resiliència. Aquesta casa compta (primer de tot) amb la necessitat d'un:

- bon sòl que fa referència a **tenir les necessitats bàsiques cobertes** per tal de poder començar a construir;

-uns fonaments que representen **la xarxa informal de la persona la qual funciona com a coixí d'aquesta** i, a partir d'aquí, pot moure's a les altres habitacions i pisos.

-a la planta baixa es situa **la capacitat de trobar un sentit en la seva existència**,

-i en el primer pis hi ha tres habitacions contigües referents a:

- l'**autoestima**,
- les aptituds i competències**,
- l'**humor**.

- per últim, unes golfes, on s'encabeixen **altres experiències** que ajuden en aquest procés de forma més personal.

La *casita* és una eina pedagògica per intervenir en clau resilient i, com a tal, no pretén donar unes indicacions úniques i exclusives les quals s'han de seguir estrictament perquè la resiliència floreixi. Ja hem comentat que un procés resilient no neix d'aquesta manera, per tant, tot i que si que hi ha referenciades unes principals àrees potencials a ser treballades, no es pot indicar com s'han de moblar aquestes sales.

El mobiliari esdevé les accions concretes a realitzar, les quals són uns o altres segons la situació de la persona i els contextos i cultures que l'envolten. Per aquest motiu "*ésta no es una mecánica que funcione al cien por cien. Lo que nos importa aquí es poder identificar los elementos que nos puedan ayudar a construir una vida, que nos inspiren y que nos animen a desarrollar experiencias prudentes*"⁵².

La metàfora de la *casita* és ideal perquè realment es poden fer molts paral·lelismes entre aquesta i una casa real. D'igual forma que una casa pot tenir moltes formes diferents però segueix sent un habitatge, la *casita* no presenta una estructura rígida. La idea de la flexibilitat és essencial.

L'ordre presentat per Vanistendael pot ser modificat i cada intervenció pot iniciar-se en una o en una altra sala, ja que l'ordre pot dependre de la persona a qui es vulgui fomentar la resiliència, del professional...

Una altra característica que la fa comparable amb una casa de debò és que proposa un model circular on tot està relacionat, no és pas lineal. Aquesta idea encaixa perfectament en l'actual 3ª generació des de la teoria holística, on es concep de forma INTEGRAL, que és la que en l'estudi defensem: tot forma part d'un tot i tot va entrelligat entre si. Com en una veritable casa, els diferents camps estan connectats i d'una habitació passes a l'altra i hi ha escales i passadissos i portes que uneixen els diferents compartiments.

Tampoc es presenta com un model estàtic sinó que evoluciona i on, cadascú, en pot fer la seva pròpia interpretació.

Una de les modificacions més acceptades que complementa la *casita* és l'afegiment d'una xemeneia que representa *l'amor*. En aquest cas no es contempla com a element a estudiar però està clar que la creació d'un vincle afectiu és bàsic a l'hora de treballar amb persones en aquest àmbit o qualsevol altre del món de l'acció social. Per aquest mateix motiu no aprofundiré en aquesta temàtica.

2.3.2. HABITACIÓ PER HABITACIÓ

A continuació, s'analitzarà cada estança i els continguts que en ella es depositen, veient quins són, i, fent la comparativa amb el que hem detectat als Pis de Joves d'Emancipació. A partir de l'observació i de les entrevistes a l'educador i als joves membres trobem:

2.3.2.1. SÒL

El sòl sobre el qual es construeix "*la casita*", ha de ser prou estable per permetre construir una casa ben ferma, fa referència a què les necessitats bàsiques han d'estar cobertes: la persona ha de tenir garantida l'alimentació, disposar d'un espai on dormir, i tenir salut, si no és així, no es pot pretendre treballar la resta.

⁵² *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: construir la resiliencia* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 23

El sòl no representa una habitació pròpiament dita, sintetitza una etapa preliminar a qualsevol altra (sense aquesta base és impossible o pot resultar molt complicat, treballar qualsevol aspecte en una persona).

Precisament, per donar resposta a la necessitat primordial, a la manca d'aquesta base i aquest coixí, es va crear el Pis de Joves que significa l'espai i els mínims bàsics, per a poder edificar i treballar amb la persona.

La Fundació Institut IReS, va detectar la necessitat i es va comprometre a ajudar a donar-hi resposta social. El que va fer va ser:

- Va analitzar la realitat de l'entorn i la situació que hi havia entre els joves que havien de complir una mesura judicial de règim obert, entre ells hi havia un col·lectiu nombrós que no podien seguir el que se'ls demanava, per impossibilitat de dedicar-hi prou temps i esforç, necessitaven el seu temps per cobrir necessitats bàsiques, com menjar o buscar un lloc on dormir.

La importància de posar a la seva disposició el Pis i a més amb uns referents queda doncs referenciada.

Si ens centrem en l'exemple del Centre, del Pis, a partir de les entrevistes que s'adjunten es parla de la importància de què els nois sentin que aquestes bases les tenen. En faig un extracte apuntant algunes de les respostes que en fan referència i és que, la rellevància de cobrir les necessitats bàsiques és reconeguda tant per l'equip educatiu com pels joves.

Entrevista a l'educador:

Ellos tienen ...eh , como derecho a disfrutar de la vivienda, tienen derecho a tener un techo donde dormir. Bueno es que tengan cubiertos los gastos de vivienda /.../ lo que es la alimentación comuna lo que es alimentos básicos , así lo hemos pactado

Concretament la pregunta sobre el sòl , sabent el que significa cada apartat de "la casita" comenta:

"El primero, que es el suelo, el fonamiento, las necesidades materiales básicas cubiertas. Que es lo que planteaba antes, nosotros en este sentido cubrimos necesidades básicas, qué comer y dónde vivir, para que no te preocupes tú de esto, para que puedas dedicar tu energía a otra cosa.

Entrevistes als joves respecte a les necessitats que en l'apartat "sòl" M. si reconeix que el fet d'estar vivint l'està ajudant en aquest moment de la seva vida, no manifesta res respecte a la pregunta directa de com creu que l'ajuda tenir el que representa el sòl cobert igual que el seu company que responen, respectivament:

- "Buff. Nunca no lo he pensado"
- "Oam, oam"

Els joves coincideien en l'efecte positiu de residir al Pis i que els està ajudant

- *Si, en todo , en emanciparme y todo eso...*
- *Hombre, claro! Pues me ayuda a salir delante. Me ayuda pa mostrarme a mi mismo.*

H. posa de manifest que com que tenen les necessitats bàsiques cobertes es poden plantejar altres temes, té més temps i molta més tranquil·litat.

- *Hombre, si trabajas tienes que pagarte tu comida y todo, pero si no trabajas ni nada pff... Por eso estamos en este piso....*
- *Este piso es como un entrenamiento como los de los militares. Tienes un tiempo, dentro de un tiempo tienes que estar perfecto pa atacar. Pa salir a buscar trabajo, pa salir a vivir tu cuenta.*
- *Pues tranquilidad. Más. Hay más tranquilidad, más acuerdos, cosas, así...eso que te he dicho antes*

2.3.2.2. FONAMENTS

Un altre apartat que funciona com a coixí de la persona és el que la *casita* presenta com a fonaments. Aquest suport de la persona està format per dos calaixos on situem dos àmbits necessaris i interrelacionats, complementaris per treballar amb i per a la persona:

- Xarxa de contactes informals (la família, amics, veïns...)
- Acceptació fonamental de la persona (no del comportament)

Xarxes informals de reforçament (família, amics), si n'hi ha, que es fonamenten en l'acceptació incondicional, com a mínim, d'un adult. Base sobre la que es construeix la resta. Si una xarxa funciona bé, oferirà acceptació incondicional a la persona.

S'especifica però que, aquesta acceptació de la persona no comporta que també s'acceptin tot tipus de comportament. La resiliència no és un sobreviure a qualsevol preu, l'individu ha de tenir en consideració als altres, les maneres i que els "com", importen.

La resiliència té un component en les seves definicions que es refereix a algun tipus de referència moral, "*Ha de ser sobreviure d'una manera socialment acceptable*"⁵³. Sobreviure i sortir endavant a base de conductes delictives no és una característica de persona resilient, són actuacions que no són acceptades per les altres persones que rodegen a l'individu. Aquesta determinació no significa que sigui a la persona a qui s'ha de rebutjar sinó, només als seus comportaments.

Per aquest motiu és més fàcil que aquesta acceptació es doni en un medi més familiar que no pas en relacions professionals. La xarxa informal d'una persona doncs, suposa un radi relacional a nivell social important, un suport i un recolzament significatiu. Aquest però, no es pot deslligar d'aquesta idea d'acceptació o no, de la persona; depenent de com sigui el grau d'acceptació, el grau de suport inevitablement variarà.

"Esta aceptación profunda de la persona no significa que lo aceptamos todo: tampoco quiere decir aceptar todo tipo de comportamientos. Es cierto que te acepto tal y como eres, però no a cualquier precio ni de cualquier manera"

L'acceptació és el camp considerat més influent, segons BICE

"és la contribució més important a la resiliència [...]. Això no ha de ser interpretat per la via mecànica de "si l'infant és acceptat sense condicions com a persona, tot funcionarà la mar de bé"⁵⁴.

⁵³ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg.18

⁵⁴ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg. 27

L'acceptació genera fortalesa en el jove. No en té prou en tenir aptituds, ha de sentir-se capaç i voler-les usar. Per això cal l'entrenament (dedicació i esforç) en què és molt útil disposar d'un entrenador.

- *En el proceso de responsabilizarte de ti mismo, trabajar la emancipación como educadores lo que tenemos que hacer es que ellos aprendan a resolver los problemas por su cuenta porque los estamos preparando para que vivan por su cuenta, compartiendo piso con más personas como ya hacen en este servicio.*

L'educador ja diu que directament no fan res per treballar per crear aquesta xarxa però, si no hi és, com en alguns joves passa, l'equip educatiu fa aquesta funció.

En el pis l'educador comenta el que es troben:

- *Tema de las redes de contactos informales la trabajamos poco porque también partimos que son adultos y nosotros no estamos para que ellos generen redes, estan para que se integren en el barrio, utilicen los servicios del barrio pero son ellos los que tienen que relacionarse y ya de echo ya vienen con su red de amigos, ¿vale? red familiar muy poca, o la tiene fuera o si la tiene aquí, los contactos son pocos y escasos. ¿Vale?*

Tal i com diuen Vanistendael i Lecomte *“otra forma de acción indirecta del profesional, particularmente útil para ayudar al niño en dificultades, consiste en sostener la red informal que lo rodea”*⁵⁵.

Així doncs, des del pis s'intenta ajudar amb petites accions, encara que siguin més indirectament, per tal de que els joves puguin continuar mantenint i gaudint d'aquesta xarxa informal. Els joves tenen horaris força oberts, tot i que si que hi ha unes hores de tornada al pis convingudes, les quals s'han valorat que són les més adients per tal de poder complir amb les obligacions. No se'ls permet portar amics i coneguts al pis però en ocasions especials i amb presència dels educadors H. ha pogut ensenyar el lloc on viu a la seva família.

Es fomenta que el jove s'integri en les escoles d'adults del barri, si és el cas, en algun equip de futbol si ho desitja, i es faciliten aquests contactes per tema d'horaris considerant que és més important que l'equip de futbol on vagi sigui de l'agrat del noi, tot i que arribi més tard al pis, que no pas que assisteixi a un altre equip on les persones que l'integren no el facin sentir a gust. També se l'ajuda a buscar els llocs més propers on es realitza aquest esport, per exemple.

Pel que fa a l'acceptació personal és un tema que, tot i que es contempla potser no s'hi concreta molt més ja que l'educador considera que molta tasca ja ve feta del centre educatiu d'internament de Justícia Juvenil. Està clar que moltes de les seves accions influiran a l'autoestima però aquest és un calaix que es comentarà més endavant.

Al centre previ en canvi, si que es focalitzen en *“és una part de la teva vida però no és determinant”*. En aquest cas concret, que parlem de joves inadaptats els quals per motiu i alhora causa de les seves conductes delictives han estat apartats de la societat .

⁵⁵ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: construir la resiliencia* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 56

- *Se trabaja con el técnico/a del medi obert “ bueno tú estás aquí para salir adelante , esto ha sido una parte de tu vida , pero eso no es todo. Tu vida va mucho más allá”*
- *y como decía en el plan tutorial, se intenta trabajar esto. Lo que explicabas antes, lo que son deseos, lo que son necesidades, lo que son tus competencias y lo que te pide el mundo. Entonces ...hay una parte que es la aceptación de ... tuya como persona*

A les entrevistes sobre quins són els seus punts de referencia i recolzament informals les respostes mostren una situació complexa pels dos nois. Els dos coincideixen en tenir una molt alta desconfiança, han tingut experiències poc gratificants de recolzament inexistent. No es refien gaire de tenir-ne per amics tot i que H si que gaudeix d'una família d'acollida amb la qual pot comptar. Tot i així, els dos valoren l'amistat.

Els nois comenten:

- *Porqué...(Riu) yo que sé . Ya te lo he dicho, ya te lo he dicho, solo confio en mi mismo. Yo hago más cosas, más problemas los soluciono y sino nada.*
- *¿Crees que la amistad es importante? Si, mucho. ¿Tienes amigos importantes? Muchos amigos. Importantes si pero no les digo los problemas, no les digo, no cuento. Aunque sea amigo, amigo, amigo no ./../ casi tenemos cosas en común ¿sabes? Pero no mucho. /.../ A mi me gusta ser diferente de otras personas.*
- *Con el educador: documentación, cursos, algo así pero cosas personales no. Yo estoy en el piso, estoy... él hace su trabajo, a mi no me afecta. /.../ Si tengo un problema como te he dicho antes... hay tutoría o sin tutoría.*
- *Un colega eh. Un colega no es un amigo*
- *Estar en el piso me está ayudando. Porqué no tengo a nadie aquí, esto es lo primero. Si tuviera familia aquí, yo no estaría aquí, eso está claro.*

L'altra persona:

- *¿Con quién me voy a hablar mis problemas? Ah... Pues me voy a hablar con mi familia. . Nos sentamos hablamos, que problemas hay, y si pueden lo arreglan bien y si no pueden pues no sé.*
- *No es familia de Marruecos. Yo tengo familia aquí también .*
- *Hablo con mi familia de Marruecos. No de problemas porque... yo no digo problemas míos de aquí en España. No saben nada. Mi familia de Marruecos no sabe nada de mi vida aquí. De problemas nasa, para no preocuparlos por...nada.*
- *Porqué aquí no importa... las personas importantes no existen. Y no.. Tienes que levantar pa delant tu mismo, ni amigos , ni nada. Porque amigos ya no existen. /.../ Importantes tengo muchos pero... yo soy así, no confío en los amigos ./../ Paso, no . Es tu amigo ¿ vale?. Es tu amigo hasta cuando necesitas algo y te escapa “ es que no, es que tenia tal y cual” vienen las dudas...*
- *Juego a futbol con la gente, muchas.*
- *La confianza..la gente ya, la gente se ve, lo ves en la cara. La gente ya se nota.*
- *Fran, me ayuda a salir adelante. Me ayud ... me ayuda apa mostrarme a mí mismo.*
- *Me gusta escuchar a la gente son mayores que yo. I siempre tiro un dardo pa pinchalos y sacar un tema que la verdad no tiene que ver conmigo/.../ pero me gusta pa hablar cosas pa saberlos. Pa ... muchas cosas. Yo siempre pincho gente mayor para decir cosas de la vida. Para aprender.*

Els joves valoren positivament la tutorització, i també assenyalen que aquesta depèn molt del professional que l'exerceixi, fet que ens porta a pensar molt sobre el rol que cada educador desenvolupa en el seu mapa conceptual i com la interrelació és altament important (determina més la manera de l'acompanyament, que el mateix fet concret del què es fa en l'acompanyament)

- *Pues estoy aprendiendo cosas. Cada día aprenderé cosas. Me gusta escuchar a la gente mayores que yo.*
- *Pincho a la gente mayor para decir cosas sobre la vida. Para aprender.*
- *En las tutorías ¿ crees que has aprendido algo?
Si, esas cosa que hace Fran sirve. Si, sirven, si , si.*
- *¿que cambiarías? Cambio de educadora. De la forma de trabajar ella. La forma que lleva el trabajo cuando no está Fran.*

L'educador representa aquell que és capaç de veure les potencialitats en aquells nois que de moment els caracteritza activitats mal vistes.

L'educador respon:

- *Cuanto más al margen nos mantenemos de las decisiones que debe tomar el chaval mejor, cuando más cercanos estamos para apoyar las decisiones, sean las que sean, mejor. Esta sí que es Manera metodológicamente clave: yo tomo pocas decisiones sobre tu vida, de hecho, las tomas tú y apoyaremos las decisiones que tomes. A veces sentido común.*
- *Uno de los puntos fuertes del piso, potenciar l'autonomía.*

En les entrevistes

- *Mi trabajo intento invitarles mucho a que reflexionen, enfocarlos mucho reflexionen a que las decisiones que tomen, las tomen ellos, sean las más acertadas o no pero reflexionen.*
- *“estoy intentando que ellos busquen sus propias capacidades y las saquen”*
- *Cuando estás hablando con chavales de 18 a 21 años, y estás hablando de un proyecto de emancipación tienes que ser consciente que tienes que salir de esta rol. Que tu rol profesional es otro, es el de acompañar, es el de escuchar, el de abrir determinadas conversaciones que permitan reflexionar, que abran a la reflexión, el análisis pero tomar pocas decisiones, muy pocas. Entonces no se trata de ser el amigo del chaval porque no eres, tú eres el profesional, pero sí de dar pistas y tomar pocas decisiones.*
- *Me pongo en un rol mucho más alejado de la toma de decisiones, menos controlador, menos decisorio y menos decisivo sobre la vida del chaval.*

2.3.2.3. PLANTA BAIXA

Es tracta, en el model, de capacitar per a descobrir un sentit, una visió, una coherència en la vida d'una persona.

La planta baixa que ens proposa la *casita* fa esment a la necessitat de trobar un sentit que domini la nostra existència com a subjecte. Alhora de reflexionar sobre la pròpia vida i cap a on la volem portar, és essencial que hi hagi una lògica que ho domini.

No és una àrea de la vida que sigui accessible mitjançant l'anàlisi científic, la intuïció hi té un pes important, però s'ha de trobar algun sentit a la vida entès com la convicció profunda que hi ha quelcom de positiu (malgrat les males experiències) al qual podem recórrer i que pot donar coherència i orientació a la nostra vida.

“En el primer piso se halla el sentido de la vida: saber atribuir una coherencia al proyecto vital. Se trata de la capacidad de proyectarse en el futuro, de dar una orientación a la vida. Este primer piso también nos remite a los proyectos concretos, a la capacidad de planificar y fijarse objetivos realizables.”⁵⁶

A partir d'aquestes paraules, em remeto a uns dels objectius primordials explicats en el pla de treball i en la definició del projecte del Pis d'emancipació per a joves, donat que és un dels seus objectius clau, tal i com l'educador ho descriu:

- *El tema de dar un sentido o una coherencia en todo lo que hacen es el trabajo fundamental del piso, el ¿para qué estás aquí?, tú plantéate ¿para que has venido al piso? ¿para qué vas a hacer estas acciones?, ¿por qué vas a buscar un curso?”*
- *A veces los chavales me dicen “no, voy a buscar un curso. -¿De qué? ¿por qué quieres hacer este curso? -Un curso, da igual, yo quiero trabajar. -Si quieres trabajar, ¿de qué? Tienes que buscar un sentido a tu vida”. Porque querer trabajar es algo muy amplio. “No, yo quiero vivir, yo quiero respirar -Vale, sí, es que es lo mismo.*

Al Pis es treballa de forma consistent en aquesta línia de trobar allò que fa moure a l'individu.

- *El acompañamiento socioeducativo individual que es acompañar al chaval para que realice su proyecto de emancipación (para su integración) y lo lleve a cabo. Lo diseñe, lo lleve a cabo y lo evalúe.*

Em permeto establir, doncs, una relació entre el model de la *casita* i l'objectiu principal del Pis, un punt en comú clau, inqüestionable.

La resposta a aquesta coherència a la vida pot tenir moltes formes, generalment però, en termes de resiliència s'agafa la de proposar-se i aconseguir petits objectius, per arribar lluny, augmentar responsabilitat; la qual s'adiu perfectament a l'objectiu principal del Pis, que predisposa a que el jove es faci càrrec del seu procés vital, per fer-ho ha de posar en joc la seva capacitat per dissenyar i anar complint un pla (projecte de vida) i per tant, el grau de responsabilitat que ha d'anar adquirint, és a la llarga, total, perquè es vol que el jove sigui capaç de fer-se càrrec d'ell mateix de forma socialment acceptable.

La missió del jove en el Pis, és estar involucrat en algun dels aspectes que pugui ser emmarcat dins el món laboral (buscar feina, estar en un procés de formació, la realització d'unes pràctiques...) aquest però, ha d'anar dirigit cap a una meta.

No es pot dissenyar un pla d'emancipació sense tenir idea de cap a on ens volem dirigir. S'ha de trobar un motiu per a la realització d'aquelles pràctiques, el jove ha de saber la raó d'anar-hi, sinó fàcilment s'abandonarà a un rol passiu ja que, la realització d'aquelles pràctiques no li aporta res.

⁵⁶ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* d'Anna Forés i Jordi Grané. Pàg. 81

Es tracta de buscar allò que mou aquella persona en concret, tenint en compte les seves preferències, els seus desitjos.

Vanistendael tot i la complicació que comporta descriure què significa l'expressió del sentit de la vida ho defineix com *"és la convicció profunda que hi ha alguna cosa positiva-malgrat moltes males experiències- a la qual podem recórrer i que pot donar coherència i orientació a la nostra vida"*⁵⁷

Víctor Frankl (psiquiatra que va sobreviure en un camp de concentració nazi) ha escrit sobre la importància d'aquest sentit de la vida, qui no en tenia, no sobrevivia per gaire temps. En tota situació, per extrema que sigui, l'ésser humà necessita donar un "perquè a la seva existència" per poder suportar gairebé qualsevol forma de fer-ho "com". Tal i com ell exposa *"conoce el "por qué" de esta vida, y puede soportar todos los "cómo" a los que está sometido"*⁵⁸.

Referenciant-ho en el Pis:

És important que el noi vegi que té un futur. Aquesta visió l'ajudarà en poder anar salvant els obstacles del present (o fins i tot passat), li facilitarà anar superant les resistències que conformen el seu "com".

Un exemple d'aquest "com" és quan un dels nois explica que tenia un pla bastant avançant on tot i que els horaris no li agradaven i l'empresa no s'hi acabava de sentir a gust, continuar en aquella empresa era el bitllet per tal d'aconseguir el permís de treball i un contracte. Això el feia llevar-se però exemplifica com amb la denegació del permís de treball va perdre el contracte i es va trobar en un punt d'incertesa. Ja no tenia el motiu i no va saber la forma de suportar el "com".

- *Y cada día y pam, ya tenía un plan y me levanto y voy pero ha salido mal y ya de allí ha bajao.*
- *¿Qué pasó? No me sale el permiso de trabajo y me ha perdido el contrato y de allí ya se ha movido toda la cosa y... se han perdido muchas cosas.*

BICE que entra sobretot en la resiliència en infants aposta per una pedagogia de filosofar amb els infants. Parlar amb ells, l'ús de la paraula per estimular el pensament. Dedicant estones i moments a la reflexió es promouen canvis que no són temporals sinó que poden inclús esdevenir permanents.

Aquesta mateixa filosofia, la descobrim en les maneres en que es tracta, per part de l'educador, als nois en el Pis. Es promou que a través de la seva reflexió, de l'evidència i consciència del què està passant, se'ls produeixi un estat de motivació que faci que actuïn. Es crea un espai d'anàlisi i de reflexió.

En aquest cas, per ajudar al jove en el Pis, hi ha tutories que van en aquesta direcció, d'extreure els interessos personals i d'incentivar que participin. Una de les prioritats és aconseguir que els joves es mostrin actius, deixin el dormir, de mirar la TV, de tenir conductes de risc anul·ladores, inclús delictives, de vegades, per afavorir accions esportives o d'interessos, personals. Arribar a trobar-ne és tot un repte i que s'hi impliquin més, si s'hi insisteix hi ha possibilitats i es sol acabar trobant un anclatge prou important que realment representi un suport pel noi.

⁵⁷ *La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg. 28

⁵⁸ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 68

Les persones que manifesten disposar d'un nivell de resiliència, se n'han servit per a suportar situacions difícils o fins i tot traumàtiques.

“Pero para hacerlo posible necesita creer que son artifices de su propio futuro, deben tener la esperanza de que volver a la vida es posible. En definitiva, necesitan creer que la construcción de su destino esperanzador está en sus manos porque nada está escrito para siempre”⁵⁹.

Aquí la importància del rol proactiu, la manera de fer l'acompanyament socioeducatiu té ple sentit.

- *Evidentemente, soy un referente, no sé si de resiliencia. Quizás eso tendrían que valorarlo ellos. Yo creo que les damos algunas pistas, sobretodo en mi trabajo intento invitarles mucho a que reflexionen, enfocarlo mucho a que reflexionen a que tomen las decisiones que tomen, que las toman ellos, sean las más acertadas o no pero que reflexionen. Procuro entrar poco a valorar las decisiones y a valorar su vida. Entonces, en este sentido pues puede que haya un poco de ... de tutor resiliente para decirlo de alguna manera. Yo estoy intentando que ellos busquen sus propias capacidades y las saquen.*

L'assumpció de les plenes facultats per poder-se fer càrrec completament de la seva vida comporta: *“ la capacidad de proyectarse en el futuro, de dar una orientacion a la vida”⁶⁰*

Els joves treballen aquesta vessant al Pis i tot i que M. afirma no tenir un pla de futur, si que té clar a quins objectius vol arribar. H. també té aquesta capacitat de projecció.

- *¿Un año? Eso nada, eso es poco tiempo.*
- *De aquí a un año me...nada,. Dice de aquí cuatro años, de aquí cinco años ¿pero de aquí un año?*
- *Yo de aquí a un año estoy trabajando y en Fancia, restaurante.*
- *De aquí cuatro años pensando en ahorrar dinero, hacer un negocio en mi país y ..volveré a mi país.*
- *Si muevo, no, me voy a quedar siempre dormido (riu) y no me voy a quedar siempre.*
- *En verdad, verdad no sé quién soy yo eh.*
- *En verdad no sé quien soy, tampoco, sabes.*
- *Buf... es que yo no pienso en el futuro ¿sabes?*
- *Es que no sé... No tengo planes*
- *No lo he pensado bien bien.*
- *Me gusta que aquí si puedo (referit al pis i a estalviar)*
- *Llevo aquí un año y sólo tengo 500€,*

El primer pis a més de trobar-hi el sentit, doncs, ens remet a l'acció, a dur a terme projectes concrets i també a la capacitat de planificar, organitzar, trobar i determinar els objectius. Especialment, a valorar on sóc per saber on vaig i com anar-hi, en què he de vigilar i estar alerta i en què em puc recolzar. En les tutories es fa tota mena de tasques per arribar a establir una exploració prou exhaustiva d'un mateix per tal de que pugui orientar-se i des de l'interior de la pròpia vivència prendre les decisions que consideri oportunes. Les respostes ja estan a

⁵⁹ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané. Pàg. 63 rosa.

⁶⁰ *La resiliencia o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut* de BICE, S.Vanistendael. Pàg. 81

l'individu, sols han d'emergir, i fer silenci les creences limitadores, moltes vegades assumides per raons culturals, que li compliquen encara més la situació, que, de per si, ja és mostra prou complexa i a vegades hostil a la persona.

En aquest apartat també hi ha cabuda per a la dimensió espiritual que, per a certes persones els dóna sentit al que fan i a la manera de fer-ho. No en totes les persones aquest hi és present però s'ha de tenir en compte que per algunes altres segurament la religió desenvolupa un paper important en la seva vida. Depenent de la persona, context i moment en que visqui li donarà major o menor grau d'importància però per aquells que tenen una fe religiosa generalment els ajuda a descobrir un altre sentit de vida.

En aquest cas, que fem referència als actuals residents al Pis, la seva menció està totalment justificada ja que els dos joves coincideixen en el paper fonamental que juga la religió en el seu dia a dia. Es veu en les entrevistes dels nois del Pis, en aquest cas musulmans, que es regeixen per la cultura pròpia. Demostren com, la coherència de la seva vida passa per actes emmarcats dintre de la religió.

- *Si, musulmán*
- *Como he venido a este pais y me ha salvao, por ejemplo. Ma dado muchas oportunidades y me ha ayudado en muuuchas cosas*
- *Pidiendo a Él, rezando a Él, pensando en Él. Siempre ah.. siempre la ayuda de Dios está conmigo pero yo, yo.. el Dios ayuda cuando cumples con Él” Cuando haces las cosas que Él dice. Él te ayuda*
- *No me preocupa mi futuro y nunca me preocuparà. Porque nunca sé, cuando me voy a morir*
- *Me viene la muerta mañana..mi futuro...yo estoy viviendo...los musulmanes somos así. Nosotros vivimos,nosotros... Nadie va a quedar en esta vida, porque me va a preocupar mi futuro, me preocupa cosa que yo no sé que me voy a vivirla o si voy a estar.*
- *Ahora no ... estamos en Ramadán.*
- *Me ayuda en todo*
- *Pues me levanto, rezo, hago mis cosas*

2.3.2.4. PRIMER PIS -Autoestima; Aptituds i competències; Humor

En aquest primer pis hi ha tres habitacions contigües, són les que la *casita* anomena

- Autoestima
- Aptituds i competències
- Humor

A continuació es desgranen les tres sales individualment per tal de poder especificar i concretar quines accions del Pis de Joves encaixen dintre de cada apartat i com es treballen individualment tot i que siguin àrees amb un estret lligam.

AUTOESTIMA

El mateix Vanistendael, defineix el concepte d'autoestima com "la apreciación del propio valor y el sentimiento de responsabilidad hacia sí mismo y hacia los demás"⁶¹.

El camp de l'autoestima va molt lligat a altres camps d'intervenció de la mateixa casita. Específicament amb el de competències i actituds té una estreta unió ja que, es tracta de dos dominis que, no només actuen sovint en interacció sinó que, actuen un sobre l'altre.

És altament convenient conjugar-los alhora de plantejar el que es vol treballar i el com fer-ho (contingut i mètode), per ajudar a desenvolupar un infant. És treballant (formant i mobilitzant) les seves competències "lo cual permite entonces estimularlo y forjar su autoestima a partir de lo resultados reales que él es capaz de alcanzar"⁶² quan la seva autoestima creix.

En aquest sentit entenem que el fet d'adquirir responsabilitats influeix en el nivell d'autoestima i es un motor intern per a l'acció.

Un dels joves manté que el Pis l'ajuda a realitzar amb èxit el projecte d'estalvi ja que per ell mateix li resultaria impossible. El fet d'aconseguir tenir 500 euros estalviats li comporta una satisfacció amb ell mateix que l'ajuda a continuar avançant per a millorar aquesta xifra que considera no prou alta.

- *Me está ayudando por una cosa... y yo no puedo hacer..ahorrar dinero.
/.../ Porqué dinero que si viene aquí (assenyala la seva mà), se va. Me pierde.
/.../ Me gusta aquí si puedo /.../ buff... más o menos . Llevo qué un año y solo tengo 500 pавos.*

Un altre, el fet d'estar al pis l'ajuda a distingir si està preparat o no per la vida adulta ja que, es pot demostrar a ell mateix que es pot fer càrrec de totes aquells aspectes domèstics que en centres anteriors no s'havia de preocupar.

- *¿crees que estar en el piso te ayuda o no te ayuda en tu vida?
Hombre, claro. Pues me ayuda a salir adelante. Me ayuda..me ayuda pa mostrarme a mí mismo. /.../ Demostrarme a mí mismo valgo o no valgo.
Pues lavaré mi ropa yo mismo, lavaré mis platos, hago mi comida*

Per aquest motiu, és necessari que el llistó es posi al nivell que cal, que hi hagi un equilibri. No pot ser ni massa alt ni massa baix si es busca una correcta estimulació de l'autoestima. Els reptes s'han d'ajustar a la situació personal del moment.

- *Con los educadores nunca digo nada. Nunca le explico mi vida personal ni familiar, ni nada de nada. De problemas, yo tengo problemas y nunca hablo con el educador./.../ Porque no toman en serio. Te escuchan , te dicen coas que no tiene que nada que ver con la pregunta que le hago.... uhmm... y tampoco no te van a resolver nada. Po eso que... eso me ha pasado. ¿Ahora también? No, ahora no tengo ningún problema. I Fran no le digo nada, ni necesito nada /../ Pero a soy mayor ahora porque me voy a meter de educadores. Yo sé resolver mis problemas.*
- *Educador sirve cuanto... Hombre, educador sirve para muchas cosas./.../Pa preguntarle... Porqué todavía no estamos perfectos, tampoco... este no es mi país, este no es mi ciudad... Él sabe más que yo. No és importante, importante. Porque nosotros podemos llevar el piso tranquilamente. Ttiene que estar un educador pa vigilar.*

⁶¹ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: la resiliencia de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 13*

⁶² *Ídem. Pàg. 14*

.../ Otra gente no lo sé, a lo mejor Fran no está contento.... /.../ que llevamos el piso así. Pero yo lo ve, lo llevo bien pero no lo sé.

En cas que no sigui així i s'exigeixi massa, influirà negativament en la percepció pròpia de la persona ja que serà experimentat com un fracàs, un repte que ja d'entrada estava massa allunyat de les possibilitats reals. Patrons inaccessibles, una disciplina fèrria o una marca crítica destructiva constant poden ser actituds que destrueixin l'autoestima.

Al Pis de Joves doncs, es té ben present que qualsevol comportament en la vida diària pot servir per afavorir o per minvar l'autoestima, i cal tenir-ne molta cura, doncs són joves que es troben en una situació d'alta vulnerabilitat, sovint amb una gran mancança de recursos comunicatius, que els impedeix no sols la comunicació sinó el discerniment. I en casos freqüents poden provocar conflictes degut a malentesos que poden dificultar la seva convivència i alhora la seva capacitat relacional amb l'entorn proper.

- *Me sapa mal, me sape mal, te lo digo de verdad. Me sape mal , me sape mal que se fue el Sekou (antic resident del pis) . Me sape mal /.../ Sabe. Pero veo cosas que son mejores que no está él. Y cosas que yo con el Moha, "No Hassan, lo hacemos así y llegamos a un acuerdo y hablamos. Pero eso con esa persona no lleguemos a acuerdo ni na. Todo es... Porque esa persona siempre quiere estar encima de otros, yo soy el jefe, yo soy el bueno, soy el mejor. ¿Me entiendes o no? Y siempre... el problema de él siempre solucionar cosas con peleas, no sabe sentarse a hablar o... no podemos tener una charla así, tranquilo, y con voz baja. Siempre grita con la, con el dedeo acusador y tal y cual y pam /... /*
- *con Moha ¡ No! Esto no va pasar ni.... No ,no va pasar. Porque la gente no son todos iguales como él, la gente no... con Mohammed no pasa*
- *Pues eso. Nunca va pasar porque la gente que va a venir a este piso a lo mejor no me voy a estar... Pero... no van a tener problemas entre ellos porque cuando entran, ven el piso, y ven cosas... no... Este piso tiene, este piso futuro para adelante.*

Hi ha una actuació especial a l'hora de tractar els errors dels nois. Parteixen des d'una metodologia on l'entrenament de l'autonomia permet justament això, fallar. Aquestes equivocacions que no s'intenten tallar i/o evitar sinó que a vegades es permet que es produeixin, són utilitzades com a component de l'aprenentatge. Els errors s'han de conèixer per poder-los superar, no per significar sanció, sinó per repensar la conducta errònia. La correcció des d'un estímul positiu, reforç del que funciona i dedicació de poc temps i emoció al que no ha estat encertat (que no impossibilita la reflexió).

Cal aprofundir amb tècniques com l'encoratjament raonat, la crítica constructiva, els patrons sense gaire ànim de perfecció, que encaminen.

- *¿Como crees que eres personalmente? Si te entiendo. Pero no sé como decir, no sé decirlo en español! /.../ Yo cuando hay gentesoy, soy... es que no lo sé. /.../ sou temedo, y cuando hay mucha gente sou temedo. Y cuanta hay mucha gente lo intentaré siempre llevar bien con todo el mundo.*
- *Yo cree. Yo cree que hago cosas bien.*
- *¿Crees que eres amable? Si /.../ Positivo . Me gusta a mi mismo. Así.*
- *Siempre intento ir pa adelante. Siempre intento aprender cosas,*
- *¿Optimista? Claro.*

Des de l'equip educatiu s'incita a la reflexió i a l'autoevaluació (en diàleg a les tutories i en els moments de vida quotidiana), la interacció amb l'educador (posar límits i celebrar-ne assolir el

que s'ha proposat). Encaminat per tal de que el propi jove descobreixi en sí mateix característiques positives que han quedat amagades els últims temps sota comportaments socialment inacceptables, els quals els ha dut a entrar en el sistema de la Justícia Juvenil.

En aquesta línia van ser qüestionats a les entrevistes. Se'ls va preguntar sobre la percepció d'ells mateixos.

Els dos joves entrevistats tenen clar que qui és important és cada un d'ells.

- *¿Quién es una persona importante para tí? Pues yo /.../ Porque... (risa) yo que sé. Ya te lo he dicho , solo confio en mi mismo. Yo hago mis cosas, mis problemas los soluciono y si no nada*
- *¿Pa mí? Mi mismo. /.../ Porque aquí no importa... las personas importantes no existen. Y no... tienes que levantar pa delante tu mismo, ni amigos , ni nada. Porque amigos ya no existen / .../ Yo tengo muchos amigos. /.../ importante tengo muchos pero..yo soy así, no confio en los amigos. Estoy con ellos por..pa salir, pa jugar, pa hacer cosas juntos pero nada más.*

Que comptin tant amb ells mateixos és perquè l'amor propi té uns nivells que li permeten al jove creure en ell mateix i sortir-se'n de possibles situacions problemàtiques ho justifica. Exemplificant això, trobem:

- *¿Pa seguir yo adelante? Pues al lío que me he metido, ya ha salido, de justicia y cosas así.*
- *Yo veo perfectament. Me ha enseñado muchas cosas. (el piso se refiere)*
- *Pues estoy aprendiendo cosas. Cada día aprenderé cosas.*

En aquest apartat es té també molt en compte que, com major acceptació i amor propi té una persona, major capacitat de gestionar els errors, els fracassos i les frustracions. A les entrevistes als nois, se'ls va demanar sobre la seva actitud al rebre una crítica. Els dos joves van coincidir que les formes són molt importants i que actualment són capaços de dirigir-la bé si es fa en les maneres correctes. Aquesta conducta és una senyal de maduresa i que tenen una estabilitat emocional prou forta i estan prou segurs d'ells mateixos per encaixar-les.

- *Hay tonos. Si tú me lo dices así lo tomaré bien. Pero chillas o lo dices con mala cara o mala gesto, lo tomaré mal.*
- *¿Es diferente que te lo diga una persona u otra? No, no. Depende del tono.*
- *Si me dices así, si. Bien. Lo tomo bien.*
- *¿Es diferente si te lo dice una persona que otra persona? Mucho.*

APTITUDS I COMPETÈNCIES

El camp d'intervenció de les aptituds i competències conforma la part més visible de la resiliència i que està estretament lligat a l'àrea de l'autoestima ja que *"la autoestima de un individuo depende no solamente de la aceptación fundamental por otros, sino también de sus logros personales"*⁶³.

⁶³ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 131

Parlem de “competències” en un sentit molt ampli, que abraça les competències humanes, les socials i les professionals.

Un dels nois es definia a través de característiques d'un o altre àmbit competencial:

- *Soy tímido , y cuando hay mucha gente soy tímido. Y cuando hay mucha gente lo intentre siempre llevar bien con todo el mundo*
- *Yo cree, Yo cree que hago cosas bien./.../ Hay gente que me ha dicho “muy bien” que tal y cual. /.../ Gente de fuera me dice eres amable*
- */.../ si te insulto está enformo de la cabeza. Tampoco me voy a pelear con él.*
- *Siempre intento pa adelante. Siempre intento aprender cosas*

Sovint es cau en la temptació de reduir el camp de competències a les enfocades en el tema professional, en una visió que faci efectiva la persona davant la societat. S'ha de tenir en compte de que parlem de tots els recursos competencials que la persona disposa i posa en joc en quan a la relació entre persones i el seu propi desenvolupament. La competència el que fa és que possibilita que el subjecte intervingui en el que està succeint en ell mateix i en l'entorn. A més, li ofereix el que es construeixi una idea de com és i funciona el context on està ubicat i li atorga maneres de fer que li possibiliten intervenir tant per mantenir-s'hi com per provocar canvis que li poden provocar accedir a noves oportunitats.

- *Me ha enseñado a razonar... tienes razón, no tienes razón, me ha enseñado a salir adelante... de dejar cosas que he hecho, me ha servido de educación...*
- *Tengo diplomas /.../ pa ponerlo en el currículum*

“sin embargo, no es suficiente adquirir habilidades y competencias. Para valorarlas y poderlas utilizar, es necesario tener la sensación de que uno tiene cierta influencia sobre el curso de los acontecimientos”⁶⁴

- *Tienes que hacer tus cosas solo y pam y como...*
- *Pues me ayuda a salir adelante. Me ayuda ... me ayuda pa mostrarme a mí mismo.*
- *Pero no sé... ¿Qué es cualidades? Eso si lo he trabajado con Fran. /.../ He cambiado mucho. Un montón. Yo no sé cómo he cambiado, pero si que he cambiado. Antes, el año pasado cuando salí del centro en julio buff. Muy agresivo era antes yo, me enfadaba mucho, me rallaba. Tú me decías alguna cosa y ya está. Ahora jno! Todo con calma. Positivo. Eso ya es otra cosa. Eso ya es otra cosa.*
- *En verdad, verdad no sé quién soy yo eh. En verdad no sé quién soy, tampoco, sabes.*
- *Hago muchas cosas bien, si, eso sí.*
- *Capacidades, pienso que tengo pocas. Saber y pensar , es otra cosa*

En aquest sentit es torna a coincidir en la valoració de l'enfoc de l'acompanyament socioeducatiu, que ha de promoure que el jove prengui consciència de què és el protagonista i així es sentí. El jove ha de sentir que és qui decideix i alhora, sap que, compta amb un educador que està al seu costat fent-li suport.

- *Tienes un tiempo, dentro de un tiempoi tienes que estar perfecto para atacar. Pa salir a buscar trabajo, pa salir a vivir tu cuenta.*

⁶⁴ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos* de Vanistendael i Lecomte. Pàg. 140

Aquests trets que es remarquen en el model de resiliència els trobem com a eix de funcionament del Pis de Joves

- *Eso implica que se trabaja desde un punto de vista en el que ellos son verdaderamente los auténticos protagonistas.*
- *Per a poder entrar en el proyecto se les requiere un nivel de aptitudes y de competencias.*
- *...Todo esto se valora y se ve que realmente hay niveles de autonomía óptima y hay un buen nivel de disposición a un proyecto de emancipación en el chaval que entra en el piso. Y a partir de aquí se trabaja con él, que tome consciencia de cuál es su situación. Cómo está el mundo de afuera, como está él, que es lo que le pide el piso, la sociedad, cuáles son sus deseos y a partir de allí que elabora su proyecto de emancipación*

En aquest punt es comprèn la filosofia del pis de ser un entrenament de l'autonomia, és a dir, es permet l'equivocació o l'error, com a reconeixement del que no li funciona i per tant no és un element vàlid per a ell, especialment quan es trobi sol, i fora del pis, afrontant el dia a dia.

- *A la hora de trabajar es mucho mejor partir de las potencialidades*
- *En el trabajo en el piso lo que pretendemos es que la persona tome consciencia de cuáles son sus limitaciones y sus potencialidades porque yo puedo estar viendo unas y la persona estar viendo otras.*

Aconseguir assolir l'aprenentatge competencial, de l'element que sigui, l'ajudarà a poder-se moure autònomament en societat.

- *Este piso es como un entranimento como los de los militares.*
- *Si, esas cosas que hace Fran sirven. Sí, sirven, sí sí. Sí.*
- *Pa la vida.*

“Para facilitarle al niño la adquisición de competencias, algunas reglas simples deben ser respetadas: - es necesario que reine un clima de confianza, sin el cual el niño será demasiado absorbido por su defensa, eso nos hace volver a la noción fundamental de aceptación. – es necesario que el niño pueda participar en diferentes actividades que le permitan aprender, y que éstas sean adaptadas a sus capacidades estimulándolo al mismo tiempo para que pueda progresar; -es necesario proporcionar al niño los medios necesarios para la realización de su tarea y animarle en sus esfuerzos; - se debe evitar focalizar la atención al fracaso y, por el contrario, transformar cada fracaso en una nueva ocasión de aprendizaje”⁶⁵

- *Necesitamos chavales que estén dispuestos a tener ese rol activo, que no sea el educador quién esté tirando de ellos, básicamente. Sinó que sean ellos los que estén ... por eso hablamos de “disposición” para el proyecto /../ que el chaval realmente tenga capacidad e iniciativa y un mínimo de autonomía /../sinó es muy complicado*
- *Trabajar actitudes y competencias... /../ No las trabajamos directamente des del piso, la idea es que el chaval se evalúe. Se evalúe sus competencias y una vez las tenga evaluadas busque y valore qué recursos le pueden servir. A lo mejor son recursos personales que ya tiene, a lo mejor le vale las tutorías del piso, a lo mejor necesita*

⁶⁵ La resiliencia: resistir y rehacerse de Manciaux Pàg. 228

buscar un recurso externo, una ajuda psicològica, o un equip de futbol, un *centre cívic*, un centre de inserció laboral eh... ¿vale? Es él el que tiene que buscar todo esto donde desarrollan sus competencias.

En el Pis el que es pretén és que el noi reconegui i, a partir de la seva pròpia vivència i de la seva pròpia observació i anàlisi, arribi a descobrir la importància de les seves aptituds i el servei que aquestes, ben portades li poden rendir. La idea més important que les pot fer créixer i ampliar, amb la seva voluntat i un entrenament adient. Aquest es també un paral·lelisme entre el que es proposa en el model de la *casita* i un altre punt de convergència entre models implementats on es treballa aspectes com el descrits a continuació:

“Cuando hablamos de competencias y aptitudes sociales y personales, la resiliencia está muy ligada a trabajar aspectos como:

-el éxito social: la empatía, la flexibilidad, el afecto, la comunicación y la capacidad de respuesta adecuada.

-la autonomía: el sentido de la identidad, la autosuficiencia, el autoconocimiento y la capacidad de distanciarse de los mensajes negativos.

-las perspectivas y promesas de un futuro mejor: el optimismo, los objetivos realistas y las aspiraciones, también la fe y la espiritualidad.

*-La habilidad para resolver problemas: la creatividad, la capacidad de elaborar estrategias, de solicitar ayuda y el espíritu crítico”.*⁶⁶

- *...Sobretudo mi trabajo intento invitarles mucho a que reflexionen, enfocarlo mucho en que reflexionen a que las decisiones que tomen, las tomen ellos, sean las más acertadas o no pero que reflexionen*
- *Yo estoy intentando que ellos busquen sus propias capacidades y las saquen.*
- *Lo que explicaba antes , lo que son sus deseos, lo que son sus necesidades, lo que son tus competencias, y lo que te pide el mundo. Entonces ... hay una parte que es la aceptación tuya como persona.*

Les aptituds estan relacionades amb la competència, quan es volen usar.

Reconèixer les aptituds i el voler-les emprar (competència) és bàsic és un dels eixos troncal en el treball vers accions resilients i en el Pis , per part dels educadors es veu de forma evident en la finalitat que es cerca i en com arribar-hi.

Educador:

- *Y es un piso de emancipación por lo tanto porque se les prepara para que den el salto a vivir por su propia cuenta, que se hagan cargo de su vida, esta sería su definición. Que se hagan cargo “.*

HUMOR

Aquest tercer aspecte del mateix calaix que l'autoestima i competències, és essencial per encarar els reptes, per a transformar els possibles problemes en oportunitats. Per no veure problemes en situacions que possiblement ni ho siguin. Evitar molts mal estesos en les relacions i en la comunicació.

“El humor es la capacidad de conservar la sonrisa ante la adversidad”⁶⁷

⁶⁶ *La resiliencia. Crecer desde la adversidad* de Forés i Grané. Pàg. 82

La resiliència integra aquelles estratègies d'adaptació positives i l'humor n'és una d'elles. En aquest apartat s'hi fa referència ja que representa una de les estratègies d'adaptació més comunes. L'humor representa l'estat d'equilibri entre la depressió i l'eufòria, fent que la persona es pugui distanciar del problema i adaptar-se a aquest d'una forma menys dura.

La importància d'aquesta habitació dins el model de la casita rau en què, *"las estrategias de adaptación constituyen procesos casi indispensables para sobrevivir a las situaciones traumáticas"*⁶⁸.

A través d'humor, una situació difícil pot suavitzar-se, i com si talment d'un filtre es tractés, la transforma amb una perspectiva més acceptable per part de la persona. L'ús de l'humor en situacions complexes significa que *"permite al individuo integrar los acontecimientos traumáticos de su existencia de una manera atenuada, a fin de que no desequilibren demasiado su personalidad y dejen la puerta abierta a un nuevo crecimiento"*⁶⁹

No es tracta però, d'entendre-ho com una forma de minimitzar el patiment i/o de justificar el dolor. És, senzillament, intentar que la realitat que produeix tant de dolor, agafi una forma més planera per tal de poder acceptar tot el dolor que comporta. D'altra manera, la realitat seria insuportable.

A més a més, un altre avantatge de l'humor és que fàcilment es propaga per la gent del voltant fent que el contagi d'aquesta visió més optimista influeixi en els altres.

L'educador del Pis comenta:

- *Autoestima y humor , que complementan el primer piso... Yo te diria que el humor si (rie)*

Aquest tipus d'estratègia les persones les desenvolupem involuntàriament, de forma espontània. L'excés no potencia la resiliència.

L'humor no agressiu és catalogat com un signe de salut mental on la persona aconsegueix mantenir l'estabilitat emocional davant dels problemes i patiments que la vida presenta.

Tenir aquesta capacitat és, en molts casos, essencial en i per la vida. En aquest cas, si ho referenciem amb el que passa al Pis, hi ha una alta percepció de la seva existència tant en els nois com en l'educador, hi ha connexió entre ells i en aquest ambient, l'humor fàcilment flueix, com és el cas.

En Fran posa límits i els nois els accepten, llavors les relacions poden sorgir més fluides i quan hi ha un possible conflicte si se l'encara amb una participació d'humor neutralitza l'agressivitat que pugui produir. I el que en el pis es dona pot arribar-se a transferir al context, a les relacions que es donen fora tot i que aquest aspecte no el coneixem.

En Fran l'educador diu:

- *Ehmm... Vale, la forma que tenemos de encarar las situaciones muchas veces en el piso. Es verdad que hay Instituciones que incluso e incluso importancia però con el tiempo si que tiene cabida. Ser capaz de hablar de lo que nos ha pasado en clave de humor, si. Aquel conflicto que tuvimos hace tres meses o cuando entró en el piso... "¿te*

⁶⁷ *El realismo de la esperanza* de Cyrulnik et al. Pàg. 123

⁶⁸ *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos.* De Vanistendael i Lecomte. Pàg. 118

⁶⁹ Ídem.

acuerdas cuando entraste en el piso lo que decías? ¿Lo que hacías? ¿Recuerdas aquella vez que hiciste aquello yo hice lo otro y tal...? Y ser capaces de reírnos de eso, esa es una. Que nos dice ya un poco que se trabaja en clave de humor.

- *Y la otra es la manera de enfocar las tutorías o la relación del día a día, que también va en clave de humor... Conversaciones informales... pero esto es una manera de trabajar más personal, no está estipulado en el piso a lo mejor se debería estipular pero...*

En aquest punt, s'estableix que és una tècnica a treballar els propis educadors i també com a eina en el Pis, específica. És conscient de la vàlua d'aquest recurs i que caldria saber-lo i usar-lo amb més eficàcia.

En la mateixa línia de proposta per assolir més alts nivells de resiliència, el factor treball vers l'humor, n'és un punt remarcable que incideix directament en la competència i en l'autoestima.

Pels joves també és molt rellevant.

- *“¿Me río? Me río mucho con Fran.*
- *Feliz. Yo siempre soy feliz. Siempre. Siempre me río*
- *Y cosas que yo con el Moha, “no Hassan, lo hacemos así” y llegamos a un acuerdo y hablamos*
- *Este piso tiene, este piso tiene futuro para adelante.*

No es tracta d'entrenar als subjectes per ser més graciosos, sinó per poder ser capaços de crear un clima positiu on l'humor tingui un lloc i per tant pugui néixer. Pel correcte desenvolupament de l'humor és important un clima de confiança i aquest hi és, tal i com s'ha referenciat. M. especifica molt que l'humor que li agrada és aquell suau, no li agraden les bromes que surten en ambients que no són de confiança.

- *Si yo no conozco a ese, bueno, le conozco pero yo no hago bromas con él, nunca he bromeado con él, sabes. Me viene y me hace una broma, no me gusta. Una broma normal, “oye, no me bromees que no te conozco bien”.*
- *La gente se chulea con eso.*
- *Poco a poco, te hace una broma ahora y mañana te hace otra broma mala y de allí ya sale todo mal.*

Però amb l'educador referent i el company de pis que mantenen una estreta relació, sobretot entre els dos joves, l'humor si que flueix en gran part de les converses

- *¿Te ríes con los educadores de aquí? Si, con Fran si.*
- *¿Te ríes con tus compañeros de piso? Si, si, si. ¿Te gusta o no te gusta? Con H. si.*

Tot i que l'humor és definit en aquest apartat com una estratègia d'adaptació per un dels joves no és vist d'aquesta manera

- *(persona amb humor) Que le da igual casi todo, no sé.*

En aquest cas, relaciona l'humor com el moment de fer bromes, temes banals i fins i tot només per quan va fumar.

- *No estoy fumado ni nada. La cabeza no la tengo para reír.*

Si un dels joves comenta que l'humor no ajuda a la vida i que és més aviat pessimista (i que a vegades l'ha ajudat enfocar la vida des d'aquesta perspectiva); l'altre jove té una actitud molt més positiva tot i que també relaciona l'humor amb aquelles coses no sèries.

- *¿Crees que no te puede ayudar o que si reírte de una situación por mala que sea? No, no ayuda eso.*
- *¿Por qué no ayuda? ¿Qué crees que ayuda pues? Pues no lo sé. No sé.*
- *La hora de la verdad la hora de la verdad y la hora de bromas, de cachondeo.*
- *(Pero tú le haces bromas a Fran.) Si, pero yo sé momentos, y yo sé cuanto.*

2.3.2.5. GOLFES – Altres experiències-

En aquest espai tenen cabuda tots les altres experiències que en una persona en concret pot contribuir en el seu procés resilient i que no estan incloses en cap de les sales anteriors. És una habitació que ens porta com a professionals cap a la creativitat ja que hi ha moltes possibilitats que poden utilitzar-se per aconseguir el desenvolupament de la resiliència.

Tal i com exposa Forés i Grané al seu primer llibre conjunt *“podemos encontrar muchas cosas en la buhardilla: una sonrisa en un momento dado, un pasado radiante, la belleza de un paisaje próximo...”*⁷⁰

Tot i així, és impossible fer un llistat complert de tot el que significa ja que allò que és positiu per un individu, pot no ser-ho per un altre. Sinó contempléssim aquesta possibilitat el model de la *casita* no encaixaria bé dintre de la perspectiva holística en la qual actualment ens movem.

Tot i que els joves no ho esmenten en les seves respectives entrevistes, puc afirmar per converses informals prèvies amb ell que per H. practicar futbol si que li proporciona una experiència positiva ja que gaudeix plenament de jugar-hi i a més, és una bona manera de conèixer gent que venen d'ambients més normalitzats i els quals no han viscut experiències similars a les seves. Per tant, fan referència a altres tipus d'experiència i la coneixença d'aquestes (i/o involucrar-se) dóna sentit, pot ser molt positiu pel desenvolupament del jove.

Quan a les entrevistes fem referència a aquesta temàtica amb l'educador, ell esmenta dos tipus d'experiències. Si bé no enfoquem el tema directament, si que el contingut s'adiu perfectament en aquest calaix d'altres experiències. En aquest cas, en Fran considera que, d'una manera més o menys comuna als diferents joves que han passat una etapa al pis, tenir vivències d'aquest tipus han afavorit el procés. Des de l'entrevista ens hi referim com factors clau i comuns que han ajudat als joves anteriors residents a tirar endavant.

- *Las experiencias de calle, las experiencias en los centros de justicia juvenil, muchas veces son experiencias poco positiva por las situaciones que viven pero son positivas porque se han salido de ellas y eso hace los chavales que se plantean que lo que les puede venir a veces poco les importa.*
- *Es la propia experiencia del piso el compartir y ver que tienen que negociar, cosas que no habían hecho antes nunca. Porqué estaban en casa o estaban en un centro de*

⁷⁰ La resiliencia. Crecer desde la adversidad de Forés i Grané. Pàg. 84

justicia dónde todo está pautado incluso los CRAE donde hay poca capacidad para desarrollar la autonomía

Aquestes són dues característiques que com a professional descriu. No significa que siguin ni úniques ni exclusives ja que per una banda tots els nois són diferents i cada un ha dut una vivència del recurs també diferent.

2.3.2.6. ALTRES ASPECTES DEL PIS DE JOVES QUE ENCAIXEN AMB LA TEORIA DE LA RESILIÈNCIA

En aquest subapartat fem referència als altres aspectes globals, a les percepcions que expressa l'educador respecte el model resilient i, també es fa esment de l'opinió dels nois vers l'acompanyament que reben.

Parlar de resiliència de forma concreta amb l'educador, comenta que n'és coneixedor, que havia sentit parlar del model de treball de *la casita (de Construcció de la Resiliència)*.

- *Lo había escuchado alguna vez pero sinceramente no lo tenía muy presente*
- *¿Penses que a través d' aquestes cinc àrees es pot afavorir la resiliència d'una persona ...o que no ? Podría ser, no lo sé. Evidentemente , la experiencia, si cojo la experiencia de los chavales en el piso... /.../ lo que si hay es una experiencia que mejora las competencias de vida.
/.../ ¿ Que les hace más resilientes ? puede ser. ¿ Que les prepara para situaciones más complicadas ? puede ser .*

Els joves no coneixien ni la paraula, ni el significat. Tampoc van saber posar un exemple de persona resilient del seu voltant.

- *Muchas cosas son personales y eso no se cuenta*

L'educador veu el procés d'una persona resilient, en les joves del pis; fa referència al temps, al procés, als canvis i al que han aconseguit malgrat les adversitats que s'han trobat a la vida.

- *Lo que también es verdad es que ya venían con situaciones complicadas y se han salido. /.../Los chavales que tenemos son resilientes .*
- *Porque son chavales que ya han vivido en la calle, en muchas ocasiones, con trece o catorce años. Que han vivido un proceso migratorio, que han estado en situaciones pues... muy complicadas y así, todavía han llegado a un piso, están haciendo un curso y se gestionan mediadamente bien su vida, entonces, algo de resiliencia hay, aquí.*

Pel que fa a la possibilitat de promoure la resiliència, al ser un àmbit de ciència social complexa en l'estudi (almenys des de la posició del professional que treballa en un recurs d'aquestes característiques) manifesta:

- *Esto, como educador social o creo que las cosas se pueden potenciar o me voy para mi casa y me dedicaré a otra cosa.*
- *No sabemos hasta qué punto podemos potenciarla o no.*
- *Pero evidentemente hay experiencias que nos facilitan, que nuestras creencias que nos suben nuestra autoestima y cuando creemos en nosotros mismos y tenemos experiencias que lo corroboran estamos más preparados o por lo menor con menos miedo para enfrentarnos a nuevas situaciones o a situaciones semejantes.*

Esmenta que aquesta qüestió va molt lligada al significat que li atorguem a l'èxit sobre un procés d'emancipació i els guanys, si només l'assoliment d'una feina que li permeti tenir uns diners pot facilitar posar en marxa el procés resilient.

- *Hay muchos chavales que no tienen... resultados óptimos por decirlo de la manera que se han emancipado, adecuadamente,*
- *Es una experiencia que mejora las competencias de vida chavales eso si es verdad, mejora sus competencias relacionales, mejora su autoestima porque se han visto capaces de gestionar su vida, entre comillas, de hacerse la comida, poner una lavadora, resolver conflictos por su cuenta, mejor o peor, son las primeras veces que lo hacen en el piso y se van con esto "yo ya he tenido esta experiencia, vivir por mi cuenta, haber resuelto algunas situaciones de mi vida, ayuda de un educador o de alguna educadora, y de eso ya he sido capaz también,*

Fa referència que es necessita un procés per fer una preparació per l'emancipació. Procés que la teoria de la resiliència també esmenta.

- *Hay un proceso madurativo si están un año en el piso proceso importante no con todos los chavales.*
- *Y esto lo sabemos porque los chavales que contacto más tarde, con el tiempo y a los tres meses con el tiempo me lo dicen*
- *Y la valoración que hacen es de "yo aquí he aprendido mucho" en el fondo es esto entonces...*
- *De manera general se puede trabajar igual*
- *Hacer un análisis, de hecho las tutorías, hay un marco, cada chaval hace su proyecto de emancipación y elige qué camino seguir,*
- *Esa metodología de trabajo, el camino que recorre cada uno ya es totalmente diferente.*

L'equip educatiu treballa tenint en compte que cada persona defineix el seu projecte, que es va consolidant amb el suport ofert des de les tutories. La importància de les tutories com estratègia de comunicació personalitzada, que facilita el vincle i el suport als nois, és considerat per tots.

- *Quan creus que estan més oberts a parlar amb tu a tutories o a converses informals? Depende. Depende del chaval, depende de la persona. Hay chavales que en una conversación informal te pueden mostrarse muy abiertos y hay chavales que no, que en el marco de una tutoría que está preparada y que les entregan un material y no sé qué, responden bastante bien. Entonces esto nunca va... cada persona en este sentido es diferente.*
- *Per la teva part consideres que una conversa pot ser una tutoria o no? Llegado al momento si, las tutorías se deben preparar, eso es lo que... se debería plantear /.../Elaboro un material tutorial preparando lo que se va a trabajar con el chaval que a veces es de mutuo acuerdo. Cuando ya se ha avanzado en el proceso y se ha evolucionado, se ha pues eso... pero en ocasiones una conversación informal porque la pide el chaval o porque surge puede llegar a convertirse a una tutoría, no se debe estar cerrado a esto.*

Les opinions dels joves mostren que les tutories els són significatives:

M:

- *¿Crees necesario que se hagan tutorías? Necesario, necesario no pero yo que sé, una vez cada 15 días si está bien...*
- *¿Por qué está bien? Hablas.../.../De cosas. ¿Tú las planteas o las plantea Fran? Yo por mí... si no hay... nada. /.../ Sí, sirven*
- *Y ¿hablas con honestidad Si... o solo hablas porque se tienen que hacer?... no. Las dos cosas ¿De qué depende? que una vez sea más por esto y otra vez sea por lo otro. Por mi creo que igual.*

H:

- *¿Crees necesario que se hagan tutorías? No. /.../Buff... tutorías... Tiene que hacer antes, de pequeño. Pero ahora qué tutorías de...¿Por qué no? No sé. De...no lo sé.*
- *Pero en las tutorías ¿crees que has aprendido algo o que no has aprendido nada? Si, esas cosas que hace Fran sirven. Si, sirven, si. Si. /.../ Para la vida. No... para la vida*

Particularitats del Pis. El funcionament del Pis accepten que és singular:

Educador:

- *Bueno, no lo sé. Quizá sería muy pretencioso decir que esta manera particular de trabajar, de creer que nosotros delante tenemos a un adulto y que, si toma las decisiones equivocadas son sus decisiones no estamos para corregirlas y que si el piso... podría tener más orden, más organización, más control, probablemente el espacio estaría mejor organizado, las personas a lo mejor no desarrollarían tanto la autonomía quizá es esta la parte proyecto de emancipación no los conozco en profundidad como para valorar si nosotros somos excepcionales en esto de realmente potenciar la autonomía y procurar tomar pocas decisiones sobre su vida que es el fondo lo complicado, sinceramente.*

Joves.

- *Pero... no van a tener problemas entre ellos porque cuando entran, ven el piso, y ven cosas... no... Este piso tiene, este piso tiene futuro para adelante. /.../ Porque los problemas que antes pasaban, ya no pasan... /.../ Pero de esta hora que ha llevado Fran el control. Porque estaba una educadora que yo conozco ella le suda de todo/.../. Pero cuando viene Fran la... ha puesto un orden a este piso.*
- *¿Tú reconoces que Fran manda, aquí? Hombre, ¡sí! ¿Y cómo aceptaste esto? Perfectamente. Es que en la vida siempre hay... tienes que... Siempre unas cosas tiene que haber alguien que manda y llevar un orden porque no llevan un orden, a ver no está el Fran y no lleva usted orden yo traigo mis amigos aquí, hacemos fiestas aquí, traigo esto que te digo antes. /.../, yo no mando aquí. No es mi casa. Es mi casa, vivo aquí pero no mando yo. Manda él. Manda el Fran.*

A les entrevistes es demana pels punts forts del pis i punts febles, per tal de potenciar allò que funcionar i ser conscient i poder canviar aquelles aspectes que tenen una valoració més negativa.

Fran

- *Que no sé si es una particularidad nuestra o no pero si que es uno de los puntos fuertes, potenciar la autonomía.*

M:

- *¿Qué es lo que más te gusta del piso?[riu]Pues el piso que es un dúplex. [riem] /.../No me gustan las normas. /.. / Me está ayudando por una cosa... y que yo no puedo hacer... Ahorrar dinero./.../Porque dinero que se viene aquí [assenyala la seva mà], se va. Me pierde. /.../Me gusta que aquí sí puedo./.../más o menos. Llevo aquí un año y sólo tengo 500 pavos.*

H:

- *¿Crees que lo estas aprovechando? Yo sí. Pues estoy aprendiendo cosas. Cada día aprenderé cosas. Me gusta escuchar a la gente que son mayores que yo. /.../Siempre tiro un dardo pa pincharlos y sacar un tema que la verdad no tiene que ver conmigo. Por ejemplo, un tema es Franco, por ejemplo esto con uno que tiene 20 años no tiene ni puta idea. Pero me gusta pincharle pa hablar cosas pa saberlos. Pa... muchas cosas. Yo siempre pincho a la gente mayor para decir cosas de la vida. Para aprender.*
- *¿Qué me gusta más en el piso? Pues... no lo sé. No sé. No hay, tampoco hay tanta cosa eh.[riu] /.../ Pues tranquilidad. Más. Hay más tranquilidad, más de acuerdos, cosas, así... eso que te he dicho antes.*

Sobre les debilitats, l'educador sorprèn afirmant que a vegades allò que pot ser considerat un punt fort també és un punt feble sota una perspectiva diferent.

- *Pues... Va en la misma línea, a veces lo que es un punto fuerte también es un punto débil. Hay poco control, a veces situaciones haber previsto y se han dejado un poco y... pero es un riesgo que asumimos,*
- *Terminar situaciones pero en el fondo que yo atajé e ir al curso esto podría conducta a mi a lo mejor me interesa que el chaval se aburra en el piso de no hacer nada. Y que llegue un momento que me diga, que ya me ha pasado con chavales que tengo necesidad de hacer algo. Bien, es otro punto de partida. Para esto hemos tenido que esperar dos meses a que y te lo comes con papas en el piso. A veces peleas con él, a veces no peleas y esto es una lucha, una lucha interna, también nuestra, la de los educadores. Hasta qué punto exijo y hasta qué punto dejo que las situaciones vivan, objetivo sienta necesidad de formación, sienta la necesidad de dar coherencia a su vida, sienta la necesidad de hacer algo, lo que el decida pero que la necesidad pero que la sienta. Las horas sean diferentes, relacionarse de una manera diferente a lo que ha hecho, con la sociedad también, y a partir de allí a veces es facilitar que sienta la necesidad*
- *Situaciones la inactividad, el pasotismo, la desidia, rompe la dinámica del piso, hay chavales que se levantan por la mañana busca de empleo o lo que sea, y hay otro que no, Y bueno, es complicado, si.*

M:

- *¿Qué es lo que te gusta menos? Entrar a las diez y media.. Tiene que ser libre... yo que sé.*

H:

- *¿Qué te gusta menos?¿Menos? ¿Qué me gusta menos? /.../ Fran lo lleva de maravilla. El problema que... no, no hablaré de esta tema. ¿No? Es confidencial, no se lo diré a nadie. Ya pero... tiene cosa que ver contigo. Es...no tú, no tú personal. [silenci]./.../ yo he cambiado una cosa de aquí. Cambio de educadora./.../ De la forma que trabaja ella. La forma que ella lleva el trabajo cuando no está Fran./.../ A ella le gusta tener el poder. Mucho le gusta. Cuando no está Fran, madre mía... Cuando está, actúa con una manera y cuando no está actúa con otra./.../ Porque lo ves. Porque ella le gusta*

mandar siempre cuando no está Fran. Y manda mucho y se pasa. A Mohammed siempre... ahora no, pero antes siempre le enviaba a tomar por culo. Pero así "sal de mi habitación y vete a tomar por culo" /.../Eh... yo todavía no le he faltado ningún día el respeto pero llegará un día que lo faltaría. Porque hace cosas que... la paciencia se termina. Aguantas, aguantas, aguantas, aguantas, aguantas... [inaudible]. Porque esto.. a ver/.../El Fran no hace eso.

- *¿Qué compromiso tienes tú para estar en este piso? Contrato que ya me olvidado, no lo sé. Un día lo sacaré para ver las normas.*

Després de tota l'explicació i d'exposar els diferents punts de vista, s'intenta enfocar-ho cap a una línia de millora pel futur. Pel que fa al coordinador, ell exposa que:

- *Si, si. No es tanto para nosotros el piso, sino como al sistema es favorecer pisos asistidos. Si queremos que los pisos de emancipación funcionen, los chavales deben pasar por un piso asistido donde exista una mayor supervisión, pero también se dé pasos hacia la autonomía y toma de decisiones y que ya se vaya hablando de la emancipación y diseñar un proyecto de vida y de emancipación así los chavales vienen con más idea al piso...*
- *Porque por mucha fase de selección que hacemos a veces cogemos chavales porque si no, nadie da el perfil y porque nos llegan chavales con bajos niveles de autonomía punto de partida entonces... a veces haces un poco de piso asistido, es la lucha interna.*
- *Nosotros cosas a mejorar seguro que si, una de ellas que ya estamos haciendo es sistematizar un poco más la intervención, terminamos ahora un plan tutorial que le da mucha más coherencia, de... procedimental, toda la fase de selección, de entrada, fase de estancia en el piso etc. Procedimental, que tendría que haber estado hecho... bueno, lo estamos terminando ahora, ahora más efectiva*

I el joves modificarien algun aspecte més relacionat amb el que significa viure al Pis, canviar normes tot i que reconeixen el valor d'alguna d'elles.

M:

- *¿Qué cambiarías? Muchas cosas, yo que sé. /.../Tipo...traer algún colega algunas veces. Los horarios. Claro. Las diez y media la gente sale no entra./.../ Ya esta. ¿Ya esta? ¿Todo lo demás estás contento? Si, está bien.*

H:

- *... yo he cambiado una cosa de aquí. Cambio de educadora./.../ De la forma que trabaja ella. La forma que ella lleva el trabajo cuando no está Fran./.../ A ella le gusta tener el poder./.../ El Fran no hace eso.*

Expliciten que els ha està servint estar al pis. Malgrat no saben identificar persones properes que hagin tingut èxit en quan a resoldre positivament la seva situació personal.

M.:

- *¿Conoces a alguna persona que ha salido para adelante y es feliz? No (silencio)*

Respecte a ell

- *He cambiado mucho Un montón /.../ Yo no sé cómo he cambiado pero si he cambiado/.../ muy agresivo era antes yo, me enfadaba mucho, me rallaba./.../ ahora ¡no! Todo con calma. /.../ ¿Una crítica? Si me dices así bien, lo tomo bien.*
- *En todo, en emanciparme y todo esto.*

H.:

- *¿Conoces a alguna persona? Si... ehh, no. No lo sé, porque hace muuucho tiempo que no lo veo. Conozco a una persona que pasó cosas como yo, pero él más fatal. Más que yo. Es muy enganchado al alcohol, es enganchado a la cocaína y cosas esas pero ahora...No sé.*

Respecte a ell

- *En este piso es como un entrenamiento, como los de los militares /.../ Tienes un tiempo, dentro de un tiempo tienes que estar perfecto para atacar. Pa salir a buscar trabajo, pa vivir a tu cuenta. ¿Crees que lo está aprovechando? Yo sí. Pues estoy aprendiendo cosas. Cada día aprenderé cosas.*

3. CONCLUSIONS

El projecte tractava d'analitzar la tasca socioeducativa que es realitza al Pis de Joves d'Emancipació i veure si aquesta podia encaixar dins del que la teoria de la resiliència proposa i veure si coincideix en totes les línies marcades pel model resiliència de la *casita*.

Amb la finalitat de poder definir el Pis de Joves d'Emancipació com una Institució Resilient, hipòtesis sobre la qual s'ha treballat.

A mode de conclusió, s'exposa que:

- L'observació, l'anàlisi i l'estudi amb profunditat de com es treballa al centre de Pis de Joves d'Emancipació, ha permès constatar que l'acció educativa que s'hi porta a terme s'emmarca dins dels conceptes de la resiliència.
- La línia de treball que es desenvolupa en el Pis de Joves d'Emancipació, compleix amb les característiques pròpies de la resiliència i hi ha coincidències amb les cinc àrees dissenyades pel model anomenat la *casita*.
- El punt fort: establir un enfocament apreciatiu de les potencialitats i habilitats, per capacitar al subjecte.
- Inclou accions per i amb la persona. Fa referència a treballar des de les potencialitats tant sigui per resistència i per sobreposar-se a uns fets, com vers la idea de la reconstrucció de la persona, de saber explorar i usar la capacitat autoregeneradora de cada individu.
- S'ha determinat que, tot i el grau de compliment dels conceptes que configuren la resiliència, no hi ha prou consciència del fet i per tant és convenient fer-ne més conscients als protagonistes. La resiliència encara no es prou coneguda, ni valorada, com un element important pels professionals que han de treballar amb joves.
- El treball també dóna resposta a les preguntes de per què és interessant conèixer la resiliència entre els professionals, de si és útil a les persones implicades i a la institucions formadores.
 - En aquest àmbit, el treball vers la resiliència aporta guanys constatables i per tant s'entén que hauria de ser una realitat en la formació dels educadors i altres professionals. Si es relaciona el que es duu a terme amb la teoria de la resiliència, el treball es redimensiona, passant de ser intuïtiu a disposar de tot un cos de coneixement, recolzat per investigacions i pràctiques positives, que valida la línia de treball i la sustenta. Els guanys són: en efectivitat, sistemàtica, organització i ordenació de les accions, un pla de ruta més conscient, amb objectius més clars i avaluables.
 - Cal conèixer la resiliència per poder portar a la praxis el que significa ser una Institució resiliència. Treballar amb joves la resiliència, significa ajudar

- a capacitar-los per a la vida, per a desenvolupar-se a nivell personal i social de forma satisfactòria, és un guany competencial que els proporcionarà estratègies i eines per assolir un millor nivell de benestar, siguin persones que venen de situacions traumàtiques i complexes, o no .
- Conèixer el marc de la resiliència és un guany dels professionals per a desenvolupar efectivament al seva tasca, afavoreix centrar el punt de mira del centre de l'acció educativa, la persona, el jove. Possibilita el treball en equip i en xarxa dels referents al tenir definit el marc en què es treballa.
 - Els implicats en el treball diari, investiguen sobre la seva pràctica per tal de millorar-la i així repercutir en el context social i en les persones. A partir de què hi ha una Consciència, la manera d'actuar és una altra, es considera la persona com un Tot Integrat.
 - Una actuació resilient implica i interacciona amb tot el seu entorn ja que considera tots els membres de l'entorn. Parteix d'una perspectiva holística).
 - La resiliència permet l'autonomia en la manera de ser i de fer de cada Institució. El pis de Joves d'Emancipació n'és una evidència, la seva manera de procedir és pròpia.
 - La resiliència ha d'entrar a formar part del llenguatge entre els professionals de les Institucions ja que els pot resultar molt útil. Una nova manera de pensar és possible com a professionals.
 - El treball de formació en la resiliència és l'expressió d'un compromís, el ser molt conscients del què es fa i intentar fer-ho cada dia millor, per arribar a treballar amb les persones, per les persones.
- Finalment, aquest treball fa aportacions per a fer-ne difusió i permet que es conegui.
 - El pas inicial és crear un estat de consciència del què es fa com a professional i, si aquest coincideix amb un aspecte resilient, valorar-lo positivament.
 - A partir d'aquest punt, incloure de forma conscient, sistemàtica i global, les actuacions per crear un enfocament de treball amb Joves, que inclogui tota aquesta tasca. La validesa de la seva difusió rau en els beneficis que aporta, es tracta de què se'n parli, se la defineixi i, es susciti curiositat per saber més.
 - La seva implementació com a mètode de treball, intervé de ple en les actituds i valors de la persona, que sustenten la motivació (que és la que en definitiva fa que el subjecte es mogui, canviï, reaccionï, encari);

aporta un coneixement de com afrontar, com sustentar-se, com automotivar-se, molt útil per a promoure l'emancipació dels joves vers una vida adulta. Elements prou rellevants com per considerar aquest saber com útil i eficaç.

- El fet de què les Institucions resilient estimulin l'adquisició de competències i de maneres de fer vàlides per a avançar com a persona, hauria de formar part dels coneixements de què disposa un equip de professionals d'acompanyament i atenció als joves a nivell socioeducatiu.

4. REVISIÓ DEL TREBALL REALITZAT

4.1. CONTINUÏTAT DEL PROJECTE

La continuïtat que a mi m'agradaria dipositar en aquest projecte es basa fonamentalment en dues línies d'actuació.

Una seria fer un retorn del que he estudiat al Pis de Joves d'Emancipació tant als propis joves com a l'equip educatiu responsables del recurs. La segona línia d'actuació fa referència al fet de difondre el propi projecte i conseqüentment la manera de funcionar del Pis de Joves a altres professionals de l'acció social.

Primerament, considero important fer arribar les conclusions del treball a totes les parts implicades. Els professionals han de ser conscients de la tasca que realitzen però també penso que els veritables protagonistes també n'han de ser coneixedors. Cal que els joves atesos des d'aquest model d'enfocament sàpiguen què és el que s'està treballant amb ells i per tant, clarificar-los què vol dir ser resilient i el per què, i, especialment, per a què s'està treballant amb ells sota aquesta perspectiva.

És just que existeixi aquest retorn tot i que no serà de la mateixa forma que a l'equip educatiu. S'ha de fer per seguir en la línia que es treballa, de tenir en compte que tenim un adult davant.

A més en el cas de l'estudi el que no es pot obviar és que els joves han col·laborat amb la tasca, per tant, és coherent presentar-los un retorn. Aprofitant que el fet de fer tutories està molt integrat en el recurs, faria servir una d'aquestes trobades. Parlant amb cada u, de forma personalitzada tot comentant el que hem estat fent i especialment l'objectiu, amb la intencionalitat que en participin, que alhora els serveixi per crear un nou estat de consciència, que els desperti noves inquietuds i que els refermi tot creant punt de recolzament que els poden ser de gran utilitat.

Pel que fa al retorn als membres de l'equip educatiu serviria per donar un nom a la tasca que fan. Atorgar un nom implica un reconeixement i sistematització del que s'està duent a terme. El fet "d'anomenar", substantivant l'acció, ajuda a professionalitzar una feina educativa.

Jo crec que poder anomenar el Pis com una Institució Resilient pot donar validesa a la tasca i per tant, al recurs en front a altres recursos i/o serveis socials i, pot servir també, per a validar la seva existència i continuïtat en aquest context de crisi tant complex.

El fet d'anomenar d'alguna manera específica les accions que s'hi emprenen, el tipus d'acompanyament socioeducatiu que s'hi fa inexorablement porta a una professionalització de la tasca educativa, la qual, ja existia però no era reconeguda.

Considero que el fet de poder posar-hi l'etiqueta de que promou la resiliència i que té una teoria que ho sustenta és molt important. És la manera que, sigui més fàcil d'explicar com es treballa i què s'hi treballa, un nom ajuda a que s'hi pugui fer referència tot i que la resiliència no significa tenir una recepta d'intervencions, només funciona com a font d'inspiració. Moltes vegades actuem però ens manca la consciència plena de què és el que estem fent. Si tenim clara la idea i, a més, l'anomenem pel que és això li dóna una major consciència i a més en facilita l'entesa entre els professionals quan es debat sobre les millors maneres d'activar,

d'incentivar, de promoure canvis; en definitiva, de dur a terme el nostre rol de la millor manera.

El fet de fer aquest retorn posant un nom a la tasca que fan, facilitaria a la continuïtat que m'agradaria disposar en el projecte.

Crec que és una experiència innovadora i que es podria presentar a diferents portals web referents d'educació social o de professionals de l'acció social i així, incentivar que, a poc a poc, sigui una paraula més present en el llenguatge del nostre dia a dia i que la seva praxis també ho sigui ja que penso que hi pot haver intervencions amb molt de potencial sota l'etiqueta de "resiliència".

En el llibre *El realismo de la esperanza* diu "Con todo, la resiliencia es objeto de lo que yo llamaría un consenso blando. Estamos de acuerdo en los hechos; todos conocemos, personal o profesionalmente, a sujetos que son ejemplos vivos de resiliencia. Por consiguiente, la resiliencia existe, pero la palabra no forma parte del lenguaje corriente; aún no sabemos muy bien lo que se representa y resulta difícil definirla."⁷¹

Crec que es pot difondre per l'interès que pot suscitar en diferents àmbits. Per una banda, el coneixement d'un servei que treballa des d'aquesta perspectiva i per altra banda, la unió de l'explicació d'aquesta praxis amb el que la teoria de la resiliència sustenta. A vegades és complicat trobar en la teoria els aspectes pràctics per tal de poder-ho aplicar i, amb aquest projecte, s'intenta unir teoria i pràctica i s'exemplifica amb un servei real com és el Pis de Joves d'Emancipació. És una manera d'acostar i normalitzar l'ús d'aquesta i aconseguir un canvi de mirada a diferents Institucions o si més no, de mentalitat de les persones responsables d'aquestes (tant educadors socials, com treballadors socials, psicòlegs, voluntaris, etc.) i de fer conèixer experiències reals contrastant les accions amb la teoria.

La idea clau de la continuïtat del projecte és difondre entre els professionals, com a bona pràctica, el treball vers la resiliència. El que en definitiva pretenc, com continuïtat del projecte, és afavorir que la paraula Resiliència (en tot el seu sentit ampli i profund) formi part del llenguatge tècnic, que els professionals dominen i en siguin competents, per això en mostro una pràctica real reeixida, mostro que és possible el que existeix i el com aplicar-ho, tot esperant que en un futur encara siguin més bones pràctiques; que en el posar-ho en pràctica i valorar-ho puguem aprendre'n més i millorar.

⁷¹ *El realismo de la esperanza. Testimonios de experiencias profesionales en torno a la resiliencia* de Cyrulnik et al. Pàg. 225

4.2. QUINS CANVIS PLANTEJARIA EN EL MEU TREBALL?

Ara que he finalitzat el projecte i puc repassar la feina feta des de certa distància, hi modificaria diferents aspectes.

Dedicaria més temps a la planificació prèvia, de tal manera que em servís per a definir i pensar molt bé en quin grau d'aprofundiment voldria centrar-me. Tenir ben clar l'abast real i factible del treball.

Durant el procés d'elaboració amb molta facilitat anava ampliant temari, i això ha obligat a què, constantment, hagués de retornar a posar límits, per tal d'adequar-me tant a l'extensió que es demanava, com per centrar-me en l'estudi ideat inicialment. Controlar el risc de dispersió ha estat una dificultat ja que m'ha costat prioritzar. Inevitablement, a l'esmentar un apartat, ho relacionava amb un altre el qual em direccionava, inherentment, vers un tercer...

Marcar uns límits ha estat un exercici complicat, especialment quan em preocupava la coherència, l'equilibri de l'estudi.

L'autorregular-me i fer-ho, ha facilitat que pugui presentar un treball amb apartats equilibrats i, on considero, que la dedicació que hi he invertit és proporcional al pes i a la importància d'aquell aspecte en la suma del treball.

Un altre punt de millora fa referència al treball de camp, a les entrevistes.

En aquest marc si bé considero un bon treball a l'hora d'idear les qüestions a entrevistar, hi ha el punt de la pràctica. M'he trobat que no estic acostumada a dirigir entrevistes i, entenc que quan les vaig dur a terme la meva manca d'experiència es va notar. I voldria comentar en quins moments: per exemple crec que em va faltar ajudar a la persona entrevistada a entrar en la dinàmica tot i que quan a l'analitzar l'execució, veig que al llarg de l'entrevista aquest aspecte va anar millorant. Considero doncs, que quan tingui més experiència trauré més informació de forma més fàcil i còmode per les dues parts.

També opino que en una d'aquestes entrevistes als joves, involuntàriament, com que conec la tasca i l'enfoc d'aquesta dins el Pis, vaig fer un plantejament d'alguna pregunta més enfocada a fer reflexionar al jove, que no pas a permetre la seva expressió perquè expressés lliurement el seu punt de vista. Per tant, van ser un parell de preguntes possiblement massa dirigides.

Com a conclusió: manca d'experiència, pensar i tenir clar l'objectiu en cada entrevista, considerar a l'entrevistat. Escoltar de forma més activa, no permetent que les meves creences interfereixin, deixant pas al seu tren de pensament per donar l'oportunitat, facilitant i per facilitar una veritable comunicació.

En general mantindria, en gran mesura, el mateix disseny, doncs el patró ha estat satisfactori, en el seu desenvolupament. Un element important és que he estat a gust.

Un valor positiu és que crec que ha estat suficientment pensat i plantejat (en aquest punt vull donar les gràcies al seguiment dels Tutors, que ha estat un gran ajut, imprescindible, per al resultat positiu), tot plegat ha facilitat que em sentís còmoda a l'hora de treballar.

He fet un treball guiat, i penso que el resultat és molt satisfactori.

4.3. QUÈ M'HA APORTAT?

Realitzar aquest treball m'ha donat l'oportunitat de continuar mantenint contacte amb els joves residents del Pis, i sobretot aprofundir en el que es treballa amb ells en aquest espai.

Considero que tot i que l'estada de pràctiques per mi va ser un procés molt enriquidor, en el qual vaig aprendre molt, és precisament en la reflexió fruit d'una observació i una anàlisi acurada, quan la meua visió ha pogut ser més completa i real.

En el Pis, el període de pràctiques del màster va ser molt curt, pel tipus d'acompanyament socioeducatiu que s'hi fa. Abans de poder intervenir, s'ha de crear un vincle suficientment fort per a què et reconeixin la teua figura social i comencin a confiar en tu i en les teues capacitats.

Disposar d'una segona oportunitat per entrar-hi en contacte i llavors ser jo qui es planeja quina és la meta, m'ha permès entrar en el que entenc que és la investigació – acció- crítica, des de la pròpia pràctica. S'investiga i es reflexiona per a la millora, amb el compromís de fer-ho possible.

Durant aquells dos mesos de pràctiques doncs, van estar molt bé i em vaig sentir molt ben acollida però no van ser suficients per a què, a part de petites intervencions, els joves es volguessin apropar a mi. En part per què sabien que la meua presència allà era puntual i al cap de poc marxaria.

El fet que el pretexta del treball em brindés la oportunitat d'anar-hi com a voluntària i que els joves veiessin que hi anava per iniciativa pròpia i que la meua presència allà s'allargava, va ser clau per a què aquest vincle educatiu s'acabés de crear i em consideressin del tot. Així doncs, tenir l'actual confiança dels joves que resideixen al pis és molt important per al meu "jo professional".

Per altre costat, també m'ha aportat l'oportunitat d'acabar amb tasques que no vaig poder realitzar abans de què les meues pràctiques finalitzessin. Un dels objectius era que portés una tutoria i, tot i que en vaig elaborar materials, vaig ser present a altres, i en vaig dirigir una, faltava l'acceptació dels nois per obrir-se i parlar dels temes que els preocupen.

Les entrevistes han representat l'eina que ha facilitat la connexió en aquest moment.

El fet que els residents del Pis volguessin col·laborar en l'experiència i que, a més, estiguessin molt contents per la proposta, fa pensar que ja no els fa res obrir-se i explicar-me coses de la seva vida personal i permetre que els conegui més.

Tant a nivell professional com al nivell personal, la realització d'aquest treball m'ha permès endinsar-me més dins de dos mons que m'interessaven molt. L'àmbit de Justícia Juvenil i el poder de la resiliència.

Com a educadora social, generalment, treballa amb col·lectius de població en estat de vulnerabilitat. Per tant, independentment de l'àmbit en què exerceixi, atenció a la infància i l'adolescència, el de justícia (tant d'adults com de joves), persones amb alguna discapacitat, etc. conèixer com es pot promoure una capacitat tant poderosa com la resiliència, sempre és un guany.

Pel que fa al Pis de Joves, s'emmarca dins de l'àmbit de Justícia Juvenil, àmbit en el qual encara no havia tingut oportunitat d'aproximació continuada (durant els estudis vaig optar per altres recorreguts) i el Màster m'hi ha aprofitat. Com a experiència prèvia sols contava amb una visita com a estudiant d'Educació Social al Centre Educatiu Les Alzines. He tingut la oportunitat de conèixer de primera mà un bon recurs destinat a aquest col·lectiu, he visitat, amb la

companyia del meu tutor de pràctiques, la Ciutat de la Justícia i els dependències on treballen els TMO (Tècnics de Medi Obert), he entès certs elements bàsics del circuit de Justícia que desconeixia (des de tipus de mesures judicials per a menors, el treball socioeducatiu que s'intenta realitzar amb els joves, la llei sota la qual són jutjats aquests... etc.). He tingut la magnífica oportunitat de conèixer tres joves residents els quals m'han ensenyat molt i ha estat molt gratificant i enriquidor compartir l'estada amb ells. En definitiva, m'ha obert una branca professional que fins ara no havia tingut la possibilitat d'accedir i estic molt agraïda per aquesta.

5. BIBLIOGRAFIA

5.1. BIBLIOGRAFIA CITADA

CYRULNIK, Boris i altres. *El realismo de la esperanza. Testimonios de experiències professionals en torno a la resiliència*. Barcelona: Gedisa, 2004

FORÉS, Anna; GRANÉ, Jordi. *La resiliencia en entornos socioeducativos*. Barcelona: Narcea, Colección Sociocultural, 2012.

FORÉS, Anna; GRANÉ, Jordi. *La resiliencia. Crecer desde la adversidad*. Barcelona: Plataforma editorial, 2008

MANCIAUX, Michel. *La resiliència: resistir y rehacerse*. Barcelona: Gedisa, 2003

REVISTA EDUCACIÓN SOCIAL. *Justicia Juvenil y educación social. La emancipación con jóvenes con una medida de justicia juvenil: La experiencia del Piso de Jóvenes* de E. Gil i F. Rojas. [en línia].

<http://www.eduso.net/res/?b=18&c=189&n=561> [consulta: juliol i agost 2012]

VANISTENDAEL, Stefan; LECOMTE, Jacques. *La felicidad es posible. Despertar en niños maltratados la confianza en sí mismos: cosntruir la resilienciana*. Barcelona: Gedisa, 2002

VANISTENDAEL, Stefan. *BICE. La resiliència o el realisme de l'esperança. Ferit però no vençut*. Barcelona: Editorial Claret, 1997.

Altres documents:

Projecte Educatiu de Centre (PEC) (2009) de Fundació Institut Reinserció Social (IReS).

Proposta del Model Marc de Pisos d'Autonomia (2009) de Federació d'Entitats amb Projectes i Pisos Assistits (FEPA).

5.2. BIBLIOGRAFIA CONSULTADA

- BENDELAC, Stanley. *Nunca tires la toalla. Cosas que aprendí en publicidad y que, en realidad, valen para (casi) todo en la vida*. Madrid: Maeva, 2006
- BLANQUEZ, Alberto. *Resiliencia en jóvenes-adolescentes. Adaptación en la escala RESI-M y valoración del efecto de mediación en la relación del estrés sobre la afectividad negativa*. 2012
- CASAL, J.; GARCIA, M.; MERINO, R.; QUESADA, M.; *Aportaciones teóricas y metodológicas a la sociología de la juventud des de la perspectiva de la transición*. PAPERS, Revista de Sociologia 79. Barcelona: UAB 2006
- CASTELLANA, Montserrat. *La relació de l'adolescent amb les persones significatives*. Barcelona: P.a.u.education, 2003
- CYRULNIK, Boris. *El amor que nos cura*. Barcelona: Gedisa, 2005
- CYRULNIK, Boris. *El murmullo de los fantasmas. Volver a la vida después de un trauma*. Barcelona: Gedisa, 2003.
- CYRULNIK, Boris. *Los patitos feos. La resiliencia: una infancia infeliz no determina la vida*. Barcelona: Gedisa, 2002
- DELORS, Jacques. *La educación encierra un tesoro*. Barcelona.
- ESTEVE, José Manueli. *El árbol del bien y del mal. Una crónica de la vida escolar en la España franquista*. Barcelona: Plataforma actual, 2010
- FORÉS, Anna. *Tim Guénard. Un testimoni de vida. Un inspirador de possibilitats*. Barcelona: Claret, 2011
- FRANKL, Víktor. *El hombre en busca del sentido*. Barcelona: Herder, 2004.
- FUNES, Jaume. *9 Ideas clave. Educar en la adolescencia*. Barcelona: Graó, 2010
- FUNES, Jaume. *Del lugar de la infancia. Criterios para ocuparse de los niños y niñas de hoy*. Barcelona: Graó, 2008
- GUÉNARD, Tim. *Más fuerte que el odio*. Barcelona: Gedisa, 2010.
- MARTÍN, Xus. *Descarados. Una pedagogía para adolescentes inadaptados*. Barcelona: Octaedro, 2010
- PARCERISA, Artur. *Didáctica en la educación social. Enseñar y aprender fuera de la escuela*. Barcelona: Graó, 3ª edició, 2002.
- ROJAS, Luis. *Superar la adversidad. El poder de la resiliència*. Madrid: Espasa, 2010
- THORPE, Scott. *Pensar como Einstein*. Barcelona: Amat editorial, 2003
- VÁZQUEZ, Iñaki. *!Que se joda la realidad!* Barcelona: Editorial Sirio.

Webgrafia:

Asociación para la promoción y desarrollo de la Resiliencia. [en línia]

<http://www.addima.org/> [consulta: juliol 2012]

6. ANNEX

ÍNDEX ANNEX

1.1. EXEMPLE DE PLANTILLES DE TUTORIES	70
I. MIS GUSTOS, INTERESES Y MOTIVACIONES	71
I. FACTORES PERSONALES: MI HISTORIA	74
II. QUÉ ME AYUDA Y QUÉ ME DIFICULTA	76
1.2. GUIONS D'ENTREVISTES	78
1.2.1. GUIA D'ENTREVISTA EN GRUP	78
1.2.2. GUIA D'ENTREVISTA ALS JOVES RESIDENTS AL PIS	79
1.2.3. PAUTA DE PREGUNTES PER L'EDUCADOR	82
1.3. ENTREVISTES TRANSCRITES	85
1.3.1. ENTREVISTA JOVES RESIDENTS	85
1.3.2. ENTREVISTA 2 JOVES RESIDENTS	109
1.3.3. ENTREVISTA EDUCADOR PIS DE JOVES D'EMANCIPACIÓ	128

6.1. EXEMPLE DE PLANTILLES DE TUTORIES

En aquesta secció s'adjunta material tutorial que s'utilitza per acompanyar el jove durant la presa de consciència i el disseny del pla d'emancipació.

En aquest cas, hi ha tres plantilles de tutories com a mode d'exemple. La primera d'aquestes fa referència al segon bloc on es treballen els desitjos i interessos dels joves mentre que les dues darreres estan emmarcades al tercer bloc i estan enfocades a treballar els factors personals que limiten el procés d'emancipació que una persona pot realitzar i, una última, que és el pas previ abans d'analitzar les seves competències i on s'analitzen els factors personals i els factors estructurals ja treballats anteriorment (els estructurals al bloc u).

Cal esmentar finalment que el material que s'utilitza per conèixer els factors personals per tal de poder-los tenir en compte, i que configura la segona tutoria exposada al treball, és un material que vaig elaborar jo mateixa durant la meua estada de pràctiques en el Pis.

BLOQUE II: ¿Qué quiero, qué me interesa?

I. MIS GUSTOS, INTERESES Y MOTIVACIONES

Las decisiones **vocacionales** (como la mayoría de decisiones que tienen que adoptar las personas) las tienen que tomar cada uno por sí mismo, con el asesoramiento necesario, sí, pero partiendo siempre de la idea que cada persona es la mejor experta en ella misma y, por tanto, es quien mejor sabe que le interesa, de qué es capaz, etc.

Actividad 1: autorretrato

1. Características de personalidad (¿cómo piensas que eres?)

Introvertido (reservado, no explico mucho mis cosas a los demás)	Extrovertido (me gusta comentar mis cosas con los compañeros)
Dependiente	Independiente
Tímido	Decidido
Tranquilo	Nervioso
Responsable	Poco responsable
Razonable (pienso las cosas antes de hacerlas)	Impulsivo (hago lo primero que se me pasa por la cabeza)
Imaginativo (busco cosas y situaciones nuevas)	Normativo (me adapto a las situaciones)
Activo	Pasivo
Fuerte	Débil
Seguro	Inseguro
Sociable (me gusta relacionarme con la gente)	Poco sociable (me gusta más estar solo que con gente)
Confiado	Desconfiado
Impositivo (tiendo a imponer mi punto de vista)	Democrático (tiendo a aceptar el punto de vista de la mayoría)
Vitalista (soy una persona entusiasta, hago proyectos y pienso en hacer cosas nuevas)	Escéptico (hay pocas cosas que me entusiasmen)

2. Intereses Vitales: ¿Qué es lo que te interesa más en la vida?

- Fama i prestigio.
- Seguridad (trabajo seguro)
- Comodidad.
- Independencia.
- Creatividad. Trabajo variado, con novedades.
- Altruismo, solidaridad, trabajo que ayude a los otros.
- Religiosidad.
- Relaciones personales: poder estar con gente y ser apreciado por los otros.
- Calidad de vida: poder educarme, adquirir más cultura.

3. Aficiones, cosas que te gusta hacer en el tiempo libre

- Actividades que se hacen en contacto con la naturaleza.
- Deportivas
- Recreativas.
- Manualidades y Tecnología
- Actividades musicales
- Actividades artísticas (pintura, dibujo, escultura, ...)
- Hacer colecciones (de sellos, minerales, etc.)
- Actividades sociales (reuniones con amigos para hablar, divertirse, hacer cosas, etc.)
- Estudio de
- Lectura

4. Creo que sirvo para

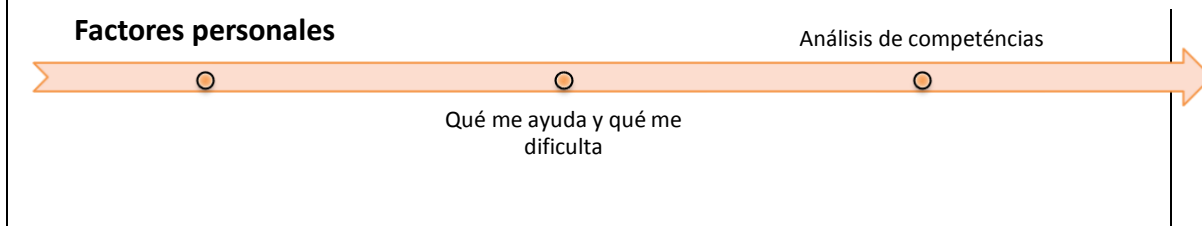
- Mandar
- Pensar
- Crear
- Investigar
- Dirigir
- Organizar
- Obedecer
- Hablar en público
- Relaciones sociales
- Ayudar a los otros
- Estudiar
- Negociar
- Diseñar
- Resolver problemas complejos
- Realizar tareas sencillas

Con las respuestas anteriores construye tu propio retrato:

SOY UNA PERSONA QUE ...

BLOQUE III: ¿Qué tengo, qué necesito?

I. FACTORES PERSONALES: MI HISTORIA

1.- Tu vida está influida por muchos factores personales: dónde vives, con quién, tus actividades diarias, tus obligaciones, vivencias, amigos, aprendizajes, familia, etc. A la hora de elaborar tu proyecto de emancipación es importante tenerlos en cuenta. Te proponemos que hagas un repaso por escrito de los más importantes.

TU FAMILIA

Mi familia es...

Y está en...

Las personas que mejor me conocen y/o apoyan...

La persona de mi familia con quién más me relaciono es...

EL CENTRO

Mi experiencia en el centro fue...

Aprendí a...

Mantengo contacto con algún amigo del centro...

Ahora que estoy en el piso, creo que estoy aprendiendo...

AMISTADES

Mis amigos/as son...

Los conozco de...

Los considero mis amigos porque...

Normalmente hacemos...

ACTIVIDADES

Por las tardes estoy...

Mis actividades favoritas son...

Lo que hago para sentirme bien es...

Me gustaría hacer...

Lo que no me lo permite hacer es...

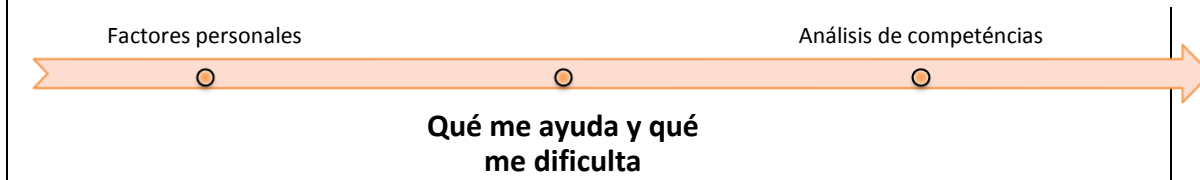
SITUACIÓN ACTUAL

En un día normal, hago...

El mejor momento del día es

El peor momento...

BLOQUE III: ¿Qué tengo, qué necesito?

II. QUÉ ME AYUDA Y QUÉ ME DIFICULTA

De todo lo que hemos visto hasta ahora, intereses, experiencias, actividades, trabajo, ayudas, paro,... qué crees que te puede ayudar para emanciparte y qué crees que te puede dificultar la emancipación.

Factores personales que me AYUDAN para la emancipación	¿Por qué?

Factores personales que me DIFICULTAN la emancipación	¿Por qué?

Factores ESTRUCTURALES que me AYUDAN para la emancipación	¿Por qué?

Factores ESTRUCTURALES que me DIFICULTAN la emancipación	¿Por qué?

6.2. GUIONS D'ENTREVISTES

A l'hora de pensar les entrevistes, vaig intentar idear-les de forma en que primer vaig definir els criteris, és a dir, la informació que jo volia aconseguir per després idear les preguntes que em facilitessin aquesta informació en base als criteris que havia escollit.

Tot i que em vaig marcar una pauta de preguntes, esmentar però que era una entrevista plantejada de forma semioberta en la qual, tot i que jo si que proposava unes qüestions concretes, l'ordre d'aquestes i la creació o eliminació d'algunes anaven relacionades a la conversa amb el jove i per tant, hi va haver modificacions respecte al que consta escrit.

En primer lloc exposo el guió de l'entrevista que havia de realitzar conjuntament amb els dos joves encara que, per raons externes a mi, no es va poder fer aquest petit grup i es van realitzar dues entrevistes individuals. Seguidament el guió individual pel jove i per últim, la pauta que faig fer servir per l'educador coordinador del Pis de Joves d'Emancipació.

Codi de l'entrevista

Nombre d'entrevistats:

Data de l'entrevista:

Hora:

Lloc al que s'ha realitzat:

Clima en que s'ha desenvolupat l'entrevista (preses, moments de tensió o incertesa, actitud de l'entrevistat, llenguatge no verbal, etc...):

Observacions:

Coneixement del concepte resiliència: Coneixement concepte; Comprensió concepte, fer un anàlisi del pis, punts forts i punts febles del pis

1a part:

-Creus que el fet d'estar ara mateix a aquest pis t'ajuda d'alguna manera? Per què?

- T'ajuda o no t'ajuda tenir les necessitat de dormir i menjar cobertes? En què?
- Creus necessari que es facin tutories? Per què?
- Què és el que t'agrada més del pis? Què és el que t'agrada menys? Per què?
- Què canviaries? Per què?

2a part:

- Com he dit la resiliència és la capacitat de la persona d'enfrontar-se als entrebancs de la vida i superar-los i poder ser feliç. Sabies què significa "resiliència"?
- Què enteneu com a entrebanc de la vida? Em podríeu donar un exemple?
- Coneixes alguna persona que sigui resilient? Què t'ho fa pensar?

Codi de l'entrevista

Data de l'entrevista:

Hora:

Lloc al que s'ha realitzat:

Codi de la persona entrevistada

Edat:

Data en que va entrar a residir al pis:

Clima en que s'ha desenvolupat l'entrevista (preses, moments de tensió o incertesa, actitud de l'entrevistat, llenguatge no verbal, etc...):

Observacions:

Àmbits sobre els quals es pretén obtenir informació:

-xarxes d'ajuda social – contactes informals- (l'acceptació incondicional de la seva persona):

Existència o no d'aquestes xarxes; vivència d'aquestes; existència del sentiment d'acceptat o no;

- A qui acudeixes quan tens un problema? Qui és? Per què vas amb ell? Com t'ajuda?
Cada quan hi parles?

-Quan tens un problema ho parles amb la teva família? Com t'ajuden?

-Qui és una persona important per a tu? Per què?

-Creus que l'amistat és important? Tens algun amic íntim important?

-Com els vas conèixer els d'ara? Canvies sovint de grups d'amics? Per què vas amb ells?
Què t'agrada d'aquest grup? Què no t'agrada?

-Només parles amb l'educador d'aquí quan feu tutories i ell t'ho diu o ets tu qui vols parlar amb ell? L'educador d'aquí al pis et serveix per parlar-hi? Per què sí? Per què no?

-Et sents bé amb el teu grup d'amics? I amb l'educador? Per què?

-capacitat per a descobrir un sentit de la vida: Elements que l'ajuden a descobrir un sentit de la vida; existència o no projecte de futur; treball seu per aconseguir-lo.

-Tens algun tipus de fe religiosa? t'ajuda o no t'ajuda tenir-la? En què?

-Què és el que et va aixecar del sofà? (-què és allò que el mou, per allò que sent passió, ja sigui un entreteniment, un esport etc...) --< aquest paràgraf és pq m'entenguis tu Fran. No sé si acabo d'encertar amb la pregunta però va en aquesta línia.

-Per què et trobes amb els amics?

-Et preocupa o no el teu futur?

-Tens algun projecte de futur, immediat o llunyà?

-Què t'agradaria estar fent d'aquí un any?

-Fas o no fas alguna cosa per aconseguir-ho?

-Treballes o no treballes aquest tema al pis? Com?

-Saps perquè t'aixeques cada matí?

-T'ajuda o no t'ajuda tenir un meta per aixecar-te cada matí?

-A les tutories individuals es parla aquest tema?

-T'ha ajudat o no t'ha ajudat?

-Recordes de què es va parlar?

-les aptituds, competències i el sentiment de dominar la pròpia vida: Qualitats que ell té; la intervenció del pis en el descobriment o no de competències i qualitats;

-Et costa fer amics? Per què si o per què no?

-Què fas per conservar les teves amistats?

- Què fas bé? /Quines qualitats creus que tens? Com ho saps que les tens? T'ho ha dit algu?

- Això ho has treballat o no ho has treballat en alguna tutoria?

-El pis t'ha ajudat o no a descobrir-ne de noves? Eren positives? O eren negatives?

- Si t'insulten, què fas?

-Quines qualitat i competències t'agradaria desenvolupar? Pq? En què creus que t'ajudarien?

Autoestima: nivell d'autoestima

-T'agrades tal i com ets?

-Creus que saps fer coses bé?

-Et consideres optimista o pessimista? Per què? Posa'm un exemple.

-Què sents quan et fan una crítica constructiva? (com t'ho prens?)

-és diferent que t'ho digui una persona o una altra?

-El sentit de l'humor: La seva disposició; capacitat humorística; nivell d'humor (si és suau o massa irònic); nivell de presència d'humor al pis

-T'agrada o no t'agrada fer bromes? I que te les facin? Per què?

-Si t'han d'explicar alguna cosa prefereixes que sigui amb o sense bromes? Per què?

-Creus o no que ets una persona amb humor? Per què?

-Coneixes gent que pot fer bromes de tot? Et consideres tu una persona d'elles? Per què?

-T'agrada la ironia?

-Posa'm un exemple d'alguna cosa que et fa riure molt

- Rius amb els educadors?
- Rius amb els teus companys de pis?
- Creus que rius més o menys que abans d'entrar al pis? Per què?
- L'humor t'ha ajudat alguna vegada a la vida? Com?

- 1.- Quan fa que vas començar a treballar al pis? Amb quin càrrec? (educador- de nit, coordinador etc...)
- 2.- Què entens per un pis d'emancipació o d'autonomia?Quines són les principals diferències entre un pis d'autonomia i un pis assistit? Quin creus que dona més sentit al encàrrec de preparar-los per la vida futura? Per què?
- 3.-Què entens tu com a procés d'emancipació?Quins consideres que haurien de ser els passos a seguir per dur a terme un bon procés d'emancipació.

Coneixement del concepte resiliència: Coneixement concepte; Comprensió concepte, posició respecte al que exposa la resiliència,

- 4.-Com he dit la resiliència és la capacitat de la persona per afrontar i sobreposar-se a les adversitats i també ressorgirenfortit i/o transformat. Sabies què significa "resiliència"?
- 5.-Si haguessis de decidir per un tipus d'intervenció, quina de les dues et sents més proper?Per què?
 - Ser capaç de veure tots els punts febles per tal de poder treballar en ells i ajudar a la persona a tirar endavant.
 - Ser capaç de veure els punts forts dela persona per tal de potenciar-los i a través d'aquests anar equilibrant les deficiències i ajudar a aquesta a tirar endavant.

Funcions de l'educador: funcions de l'educador respecte el jove; característiques nois residents.

- 6.-Quines són les teves funcions dintre el pis?
- 7.-Amb quins aspectes creus que pots acompanyar més?
- 8.-Quins són els drets i deures dels nois?
- 9.-Quin grau de pro activitat han de desenvolupar? Rol passiu o pro activitat? Per què?

Tutories: significat que ell li dona, sentiment de tutor resilient.

10.-Quan creus que estan més oberts a parlar amb tu a tutories o en converses informals?

11.-En les converses informals, s'acaben o no s'acaben parlant temes importants? En major o menor grau que a les tutories?

12.-Consideres que una conversa informal és o no és una tutoria?

13.-Per què creus necessari fer tutories?

14.-Et consideres tutor de resiliència?

15.-Què creus que és necessari per desenvolupar el rol de tutor?

La Casita: coneixement del concepte, nivell de relació amb la feina al pis, coneixement de persones resilients, grau de creença en la resiliència

16.-Consideres que l'existència del pis té relació amb la teoria que et mostro?-Creus que es treballen o que no es treballen aquests 5 apartats?

17.-Com creus que ajuda tenir les necessitat de dormir i menjar cobertes?

xarxes d'ajuda social – contactes informals- (l'acceptació incondicional de la seva persona):

-Consideres important o no l'acceptació incondicional del noi per portar a terme el projecte? Què passa si no té ningú que li doni aquest suport? Quin paper desenvolupes tu?

capacitat per a descobrir un sentit de la vida:

-Suposo que quest és un apartat clau ja que el futur té un pes molt gran dins la vida del pis.

-Què es fa de cara al futur?

Les aptituds, competències i el sentiment de dominar la pròpia vida:

-Perfil de nois que et deriven. Perfil de noi que entra.

-Quines són les qualitats i/o competències necessàries per poder realitzar el procés d'emancipació pels nois que venen?

-Quines consideres que són les més importants?

-Estan encara per desenvolupar o ja les tenen integrades?

-Com les treballen?

-Tu que ja tens certa experiència, quines creus que són aquelles que són més fàcils d'assimilar /desenvolupar? Quines són les que han costat més de fer-ho? Per què ho creus?

Autoestima:

-Creus que es treballa aquesta apartat al pis? Com?

El sentit de l'humor:

-Creus o no creus que l'humor pot representar una ajuda per superar adversitats? Per què ho penses?

-Què es fa en el pis en aquesta línia?

-Si l'humor no es pot educar, quin sentit té que la casita dediqui una habitació a l'humor?

18.-Coneixies la Casita i tal?

19.-Penses que a través d'aquestes 5 àrees es pot millorar i afavorir la resiliència d'una persona?

20.-Creus que és una capacitat que es pot potenciar o que la tens o no la tens?

21.-Coneixes alguna persona que sigui resilient? Què t'ho fa pensar?

22.-Ja que tens molta experiència que creus que és un factor clau i comú que ha ajudat als joves anteriors residents a tirar endavant?

23.-Com avalues el procés d'emancipació? És comú per tots? És o no transferible? Es pot o no es pot actuar igual amb tots?

Fer un anàlisi del pis: punts forts, punts febles, possibles millores

24.-Quines particularitats té aquest pis en concret respecte altres pisos d'autonomia o d'emancipació?

25.-Quins són els punts forts i punts febles del pis?

26.-Què canviaries? Per què?

6.3. ENTREVISTES TRANSCRITES

En aquest apartat adjunto les tres entrevistes transcrites. En primer lloc les entrevistes realitzades a M. i H., actuals residents del pis i per últim la d'en Fran, educador coordinador del Pis de Joves d'Emancipació

Codi de l'entrevista número 1

Data de l'entrevista: 25 juliol 2012

Hora: 17.00h

Lloc al que s'ha realitzat: Sala d'educadors del pis

Codi de la persona entrevistada

Edat: 19

Data en que va entrar a residir al pis: Setembre 2011

Clima en que s'ha desenvolupat l'entrevista (presses, moments de tensió o incertesa, actitud de l'entrevistat, llenguatge no verbal, etc...):

Ha tingut una actitud molt oberta i s'ha mostrat relaxat i content de poder respondre les preguntes.

Observacions:

Com que el domini del català és molt baix he realitzat l'entrevista amb castellà idioma amb el qual té menys complicacions.

Vale, empezamos. ¿Si? Como te he dicho es una entrevista que tiene dos partes ¿si? Ahora empiezas tú y te preguntaré cosas más personales y tu visión sobre si te ayuda o no en tu proceso de emancipación, el piso. Estar aquí en el piso ¿si?

Si.

5 Y la segunda parte ehhh estaremos con el otro compañero y haremos unas preguntas conjuntamente. Ehhh ahora estamos ya gravando la entrevista para poder yo escucharla en casa y que no se me olvide nada y como siempre, ya lo sabes, es confidencial. Eso quiere decir que yo no puedo decir nada a nadie sobre lo que me digas y si alguna pregunta no me la quieres contestar no me la contestas y ningún problema. ¿Vale? ¿Alguna duda?

10 No.

Vale, empezamos. Como te he dicho mi trabajo trata sobre la resiliencia y la resiliencia es la capacidad de afrontar los obstáculos de la vida y salir para adelante y poder ser feliz ¿vale? Empezaremos... sobre un poco tú y tu entorno. Ehh me podrías decir a quién tienes cuando tienes un problema. ¿A quién acudes?

15 A quien...

Si. ¿A quién vas?

Tengo un problema.

Si tienes un problema, ¿a quién vas?

A mi familia.

20 A tu familia. ¿Por qué vas con ellos?

¿Con quién me voy a hablar mis problemas?

Ah, no lo sé.

Ahh. Pues me voy a hablar con mi familia.

Pero ¿por qué? ¿Cómo te ayudan ellos?

25 Nos sentamos hablamos, qué problema hay, y si pueden le arreglan bien y si no pueden pues no sé.

Y...

O a veces... no.

¿Cada cuánto podéis hablar? ¿Cómo os sentáis? Porque tu familia no está aquí.

30 No es familia de Marruecos. Yo tengo familia aquí también.

Así pues hablas con tu familia de aquí.

Si.

¿Hablas con tu familia de Marruecos?

Si, perfectamente.

35 **¿Y te ayudan también con los problemas que puedes tener?**

No porque... yo no digo problemas míos de aquí en España. No saben nada. Mi familia de Marruecos no sabe nada de mi vida aquí. De problemas nada, para no preocuparlos por... nada.

¿Quién es una persona importante para ti?

40 ¿Uhm?

Dime, quién es una persona importante para ti.

¿Pa mi? Mi mismo.

Vale, ¿por qué?

45 Porque aquí no importa.... las personas importantes no existen. Y no... Tienes que levantar *pa* delante tu mismo, ni amigos ni nada. Porque amigos ya no existen.

Pero, ¿crees que la amistad es importante?

La amistad es importante *pa* pasar los ratos, *pa* pasar el rato con tus amigos. Pero para un día que te pasa algo, algo, algo, tienes que resolver eso tú mismo. Yo soy así. No confío en los amigos.

50 **Así pues... ¿Tienes o no tienes algún amigo íntimo?**

Yo tengo muchos amigos.

¿E importante?

Importante tengo muchos pero... yo soy así, no confío en los amigos.

¿Por qué no? ¿Qué paso?

55 Paso, no. Es tu amigo ¿vale? Es tu amigo hasta cuando necesitas algo y te escapa "es que no, es que tenia tal y cual" vienen las dudas...

¿Y eso te ha pasado?

Me ha pasado muchas veces y me ha pasado a muchas personas.

Vale. ¿Tienes ahora un grupo de amigos?

60 ¿Yo? Si.

¿Cómo los conociste?

Bff... Uno por aquí, uno por aquí, uno por allá hasta que...

¿Dónde es “allí” y “allá”?

65 Bff... Pues... De mi bloque, dónde vivía antes, de mi... del fútbol, que juego a futbol con la gente, muchas. De parte de otro, de este amigo le conozco porque lo trae un amigo mio, y este amigo trae a otro amigo suyo y viene este ¿me entiendes qué quiero decir? Hasta que hemos hecho un grupo.

¿Cómo conociste a la familia de aquí?

Esa pregunta ya...

70 **Vale, ningún problema. Pasamos.**

-.. no la quiero contestar.

¿Y qué te han hecho para que ellos si tengan tu confianza?

75 La confianza... la gente ya, la gente se ve, lo ves en la cara. La gente ya se nota... un perro cuanto cuanto pasas, tú sabes cuanto te muerde o no. Tú sabes este perro puede morderme o no. ¿Me entiendes lo que quiero decir?

Ahá.

La confianza la he ganado yo, poco a poco he mostrado confianza hasta que, hasta que tienen confianza conmigo.

Vale... y ¿Qué te gusta más de esta familia?

80 ¿Cómo qué me gusta más?

¿Qué hace que quieras hablar con ellos, estar con ellos...?

Yo estoy con ellos siempre y he hablado con ellos siempre.

¿Y cómo es esto?

Bien.

85 **Si, pero... Por qué has decidido estar tanto con ellos, y hablar...**

¿Por qué? Porque ellos son segunda familia.

Es tu segunda familia.

Claro, es segunda familia aquí.

¿Hay algo que no te guste?

90 No.

Val. Y de tu grupo de amigos eh... ¿Qué te gusta de tu grupo de amigos?

¿Uhm?

¿Qué te gusta de tus amigos? ¿Por qué vas con ellos?

Porque son mis amigos.

95 **Y ¿Por qué son tus amigos?**

Pff... ¿Por qué son mis amigos?

Ahá.

Pff, no lo sé. Porque son mis amigos. Eso no tiene pregunta por qué son tus amigos, lo he hecho yo, son mis amigos. ¿Qué quieres decir de la pregunta? No te la he entendido bien.

100 **Vale, un poco si te... si vas con ellos porque te diviertes o porque te escuchan, o porque juegan muy bien al futbol y quieres estar con ellos...**

No, estoy con ellos por... *pa* salir, *pa* jugar, *pa* hacer cosas juntos pero nada más.

Vale. ¿Hablas con el educador de aquí sólo cuando hacéis tutorías y él te lo dice o tú también quieres hablar con él y lo vas a buscar?

105 No, con los educadores nunca digo algo.

¿Perdona?

Con los educadores nunca digo.

¿Nunca?

110 Nunca le explico mi vida personal ni familiar, ni nada de nada. De problemas, yo tengo problemas y nunca hablo con el educador.

¿Por qué no?

Porque no toman en serio.

¿Qué hacen para que creas que no te toman en serio?

115 Te escuchan, te dicen cosas que no tiene que nada que ver con la pregunta que le hago... uhm... y tampoco no te van a resolver nada. Por eso que.... eso me ha pasado.

¿Ahora también?

No, ahora no tengo ningún problema. Ni Fran no le digo nada ni necesito nada, no tengo un problema porque de educadores es de antes, cuando soy menor de edad y no sé cosas. Pero ya soy mayor ahora porque me voy a meter de educadores. Yo sé resolver mis problemas.

120 **Vale, pero...**

Este piso no tiene nada que ver con la DGAIA. No tiene, no tiene nada que ver.

Háblame del piso...

El piso este está un educador para ver si están las cosas en el piso bien, está el orden, estas cosas pero educador... mm

125 **¿Te sirve o no te sirve que haya un educador aquí?**

Educador sirve *cuanto*... Hombre, educador sirve para muchas cosas.

¿Para qué?

130 *Pa* preguntarle... Porque todavía no estamos perfectos, tampoco... este no es mi país, este no es mi ciudad... Él sabe más que yo. *Pa* ir a una calle o a una cosa me saca mapas y le pregunto "oye, tú sabes ¿cómo arreglo esto? ¿Cómo va? ¿Dónde está el papel esté? Envío papel aquí" y me ayuda ¿entiendes o no?

Ahá.

Pero educador aquí... es importante y no es importante. ¿Entiendes lo que quiero decir?

A ver...

135 No es importante, importante.

Vale.

Porque nosotros podemos llevar el piso tranquilamente. Pero si, tiene que estar un educador *pa* vigilar.

¿Crees que llevas el piso bien?

140 *Pa* mi sí. *Pa* mi sí.

Vale.

Otra gente no lo sé, a lo mejor Fran no está contento...

Ahm.

... que llevamos el piso así. Pero yo lo ve, lo llevo bien pero no lo sé.

145 **Vale. Ahora, mira, hablando lo que estábamos hablando antes de la religión, ¿tienes algún tipo de fe religiosa?**

¿Cómo?

¿Tienes religión?

Si.

150 **¿La sigues?**

Si.

¿Te ayuda o no te ayuda tenerla?

...

Para tu día a día, ¿te ayuda o no?

155 ...

Si piensas en tu dios, ¿te ayuda o no te ayuda?

Si.

¿En qué?

¿El qué?

160 **¿En qué?**

El qué...

¿me entiendes?

El en muchas cosas.

Por ejemplo.

165 Como he venido a este país y *ma salvao*, por ejemplo. *Ma* dado muchas oportunidades y me ha ayudado en muuuuchas cosas

¿Pensando en él o ...?

Pidiendo a él, rezando en él, pensando en él... Siempre aah siempre la ayuda de dios está conmigo pero yo, yo... el dios ayuda cuanto cumples con él.

170 **Vale.**

Cuanto haces las cosas que dice él. Él te ayuda.

Vale. Otra, ¿qué te hace te preocupa o no te preocupa tu futuro?

No.

¿Por qué no?

175 No me preocupa mi futuro y nunca me preocupará.

¿Por qué no?

Porque nunca sé, *cuanto* me voy a vivir.

Ehh...

180 Me viene la muerte mañana... mi futuro... yo estoy viviendo... los musulmanes somos así. Nosotros vivimos, nosotros.... Nadie va a quedar en esta vida, porque me va a preocupar mi

futuro me preocupo cosa que yo no sé que me voy a vivirla o si voy a estar. ¿Me entiendes lo que quiero decir?

Ahá. Así pues... ¿tienes o no tienes un proyecto de futuro?

...

185 **¿Cómo te ves dentro de un año?**

¿Un año? Eso nada, eso es poco tiempo.

¿Qué quieres decir poco tiempo?

De aquí un año mee... nada. Dice de aquí cuatro años, de aquí cinco años pero ¿de aquí un año?

190 **¿Cómo te ves? ¿Dónde te ves? ¿Qué estarás haciendo? ¿Qué te imaginas?**

Yo de aquí un año, estoy trabajando y...

¿Adónde?

Francia.

¿En qué?

195 Restaurante.

Restaurante. Y... ¿dentro de cuatro años?

De aquí cuatro años pensando en ahorrar dinero, hacer un negocio en mi país y... volveré a mi país.

Vale. ¿Y qué haces para conseguir esto? ¿Haces o no haces algo para conseguir eso?

200 Bff... Hacer o vas a hacer... en este país ahora es muy difícil, en este país ya no hay oportunidades.

En España, hablas, eh.

Si, en España, ya no hay oportunidades como antes.

Vale. Y delante de esta situación, tú, ¿qué haces? ¿te mueves? ¿no te mueves?

205 Si, muevo, no me voy a quedar siempre dormido, [riu] y no me voy a quedar siempre. Yo siempre llamaré a la gente yo conozco gente "oye tienes trabajo y tal y cual" pero el Fran, dice que no hago nada, y no muevo y no es cierto, no sabe nada él.

¿Y por qué no se lo dices?

¿Pa qué? Te pregunto yo.

210 **No lo sé.**

¿Eh?

Así pues, ¿trabajas o no trabajas este tema en el piso?

No, este tema no trabajo en el piso. Pero... lo trabajo ¿*pa* qué me sirve? "Oye Fran, me voy a hacer esto, esto y esto". *Pa* ¿qué sirve?

215 **No sé.**

Uhm... nada. *Pa* mi nada.

Para ti, nada. Vale. ¿Y en las tutorías individuales se habla o no se habla de este tema?

No. Cosas... cosas de la vida, a ver como sales de esta, a ver como *pa* llegar, cosas esas.

220 **Por último en este apartado, ¿sabes por qué te levantas cada mañana? ¿qué piensas? ¿sabes por qué lo haces?**

Lo hago porque no me quedo dormido todo el día. Porque antes yo tengo mucha... antes tenía un plan.

¿Qué plan?

Ya te ha explicado Fran de de... esa empresa, ¿cómo se llama?

225 **Saó.**

Y cada día y pam, ya tenía un plan y me levanto y voy pero ha salido mal y ya de allí ha *bajao*.

¿Qué pasó?

No me sale el permiso de trabajo y me ha perdido el contrato y de allí ya se ha movido toda la cosa y... se han perdido muchas cosas.

230 **Y ahora que no tienes esto... ¿sólo por no quedarte dormido?**

Si.

¿Algo más?

No.

Vale, pasamos. ¿Te cuesta hacer amigos?

235 No.

¿Por qué no?

Porque soy abierto.

¿Y por qué te muestras tan abierto?

Porque me gusta la amistad.

240 **¿Qué haces para conservar tus amistades?**

Respetarlas.

¿Qué cualidades crees que tienes?

¿Qué es eso?

245 **Cualidades es... ehmm commoo si eres puntual o no, si eres respetuoso o no, si eres amable o no, si eres abierto o no, si trabajas duro o no, si te esfuerzas o no...**

Más o menos.

Más o menos ¿Qué? Explicame. ¿Cómo crees que eres personalmente?

Personalmente.

¿Me entiendes?

250 Si te entiendo. Pero no sé decir, no sé decirlo en español

Inténtalo, por favor.

Yo cuanto hay gente soy, soy ... es que no lo sé.

Val, no pasa nada.

255 Soy tímido, y cuanto hay mucha gente soy *temedo [tímido]* y Y cuanto hay mucha gente lo intentaré siempre llevar bien con todo el mundo.

Vale, ¿cómo sabes...? y qué, no perdona. Crees que... ¿haces cosas bien?

Buf, si. Pero siempre vas... a cagarla. Siempre te equivocas o algo.

Y... ¿cómo sabes quee haces esas cosas bien?

¿Por qué?

260 **Si. No, ¿cómo lo sabes?**

Yo cree. Yo cree que hago cosas bien.

Pero ¿te lo han dicho o tú lo crees?

No, hay cosas. Hay gente que me han dicho "muy bien", "has hecho esto bien" que tal y cual.

Y... ¿quién te lo ha dicho?

265 Gente de fuera que cuanto ayudaré bajar el carro una señora o lo dejo sentar "muchas gracias", "eres amable" y cosas...

¿Crees que eres amable?

Yo si.

¿Esto lo has trabajado o no los trabajo en alguna tutoría?

270 No.

¿No? Bueno. Estar aquí en el piso te ha ayudado a descubrir de, ¿a descubrir cosas de ti que no sabías?

No.

Vale, y las que tú sabes, ¿son en mayor parte positivas y negativas?

275 ¿El qué?

Eso que me has dicho de que crees que eres amable.

Yo si.

¿Tú lo ves como positivo o como negativo?

Positivo.

280 **¿Y otros adjetivos que te pondrías para definirte?**

No lo sé, no lo sé. No me viene nada a la cabeza.

Vale. Ehh, una pregunta, si te insultan, ¿tú qué haces?

Me echaré la cabeza para abajo y seguiré recto.

¿Por qué?

285 Porqué ese que... ese que me ha soltado algo... no... le falta ¡educación! o tiene alguna problema. Si te insulto está enfermo de la cabeza. Tampoco me voy a pelear con él

Uhm.

...pa... porque... porque... luego te vienen otros problemas.

Ehh... ¿Te gustaría aprender a hacer o a ser diferente? ¿Me entiendes?

290 No, me gusta a mi mismo. Así.

Muy bien, perfecto porque ya me has respondido una pregunta. ¿Te consideras optimista o pesimista?

¿Qué es eso?

295 **Optimista es cuando crees que de todo se puede aprender... que siempre puedes tirar adelante**

Claro.

Pesimista y pesimista todo lo ves súper difícil.

No.

Es una mierda...

300 Siempre intento *pa* adelante. Siempre intento aprender cosas. .

¿Cómo lo haces? Un ejemplo de tu vida que has sido optimista.

¿*Pa* seguir yo delante?

Si.

Pues al lio que me he metido, yo *ha salido*, de justicia y cosas así.

305 **Y cuando estabas en el centro...**

¿Qué centro?

En el de justicia. Ehh, ¿qué pensabas? ¿cómo lo veías todo?

Yo lo ve perfectamente. Me ha enseñado muchas cosas.

¿Qué te enseñó?

310 Me ha enseñado a razonar razonar... tienes razón, no tienes razón, me ha enseñado a salir adelante... de dejar cosas que he echo, me ha servido de educación...

Y estar en este piso...

Buf... este piso... eso que te digo... como antes. Este ya entramos ya grandes.

Mmm.

315 Ya entramos pero nos falta un poco para ser real, perfectos para salir en la vida real. Esta vida es falsa que estamos viviendo ahora. Falta poco para salir en la vida real que no hay ni educador ni nada. Tienes que hacer tus cosas solo y *pam* y como...

320 **Como te tomas si alguien te hace una crítica, constructiva. Una crítica positiva pero si yo te digo, "Hombre Hassan, quizás esto lo podrías haber hecho mejor", ¿cómo te lo tomas tú?**

Hay tonos. Si tú me lo dices así lo tomaré bien. Pero chillas o lo dices con mala cara o *mala gesto*, lo tomaré mal.

Vale. ¿Es diferente que te lo diga una persona o otra, o solo depende del tono?

No, no. Depende del tono.

325 **Vale, terminamos ya. Pronto.**

¿Ya está?

No, espera, un momento. ¿Te gusta o no te gusta hacer bromas?

Pero justas.

¿Por qué?

330 Hay momentos de bromas y momentos de.. serios.

De acuerdo. Si te tienen que explicar una cosa prefieres que sea ¿con bromas o sin bromas?

¿Una cosa verdad?

Si.

No, sin bromas.

335 **Ehh... ¿Te gusta que te hagan bromas a ti?**

Si, eh, si. Yo soy mucho de bromas

¿Y a ti te gusta hacerlas?

Si.

¿Por qué?

340 Porque me divierto, me gusta hacer bromas a la gente y...

Creer... ¿crees que eres una persona con humor o crees que no?

¿Qué es eso?

Bueno un poco ya me lo has contestado. ¿Conoces gente que puede hacer bromas de todo?

¿Conoce gente que hace bromas de todo?

345 **Si, de todo.**

Pues... no.

¿Te gusta la ironía?

¿Qué es eso?

350 **La ironía es como... un tipo de broma que dices justamente lo contrario de lo que piensas.**
...Por ejemplo...

Repítame la pregunta.

Si te gusta la ironía. Por ejemplo, tú sabes que yo soy del Barça y tú del Madrid.

Si.

355 **Y... yo te hago una broma diciendo algo bonito del Madrid pero tú sabes que yo no lo pienso.**
Sabes que me estoy riendo un poco de ti porque yo no lo pienso. ¿Te gusta eso?

Buf... Me echaré de reír.

¿Te echaras a reír?

Me echaré de reír, claro. Porque... No lo veo mal ni, porque... no lo veo mal porque hacer una broma esas. Me ha pasado esas muchas y siempre me echo de reír.

360 **¿Y de otras cosas?**

De otras cosas... no lo sé. A ver qué otras cosas hay. Si me... no, no no me molesta.

Vale. Dime un ejemplo, una situación de una cosa que te haga reír muy, mucho mucho mucho.

Reír, mucho mucho mucho... ¿de qué?

365 **Ponme una cosa, dime una cosa que te haga reír mucho.**

Rancio.

¿Rancio? ¿Quién es Rancio?

La... que se avecina.

El personaje que sale en el programa.

370 *[riem]*

¿Qué hace para hacerte reír?

Dice cosas de la vida que en verdad pasan en una familia, en pasan entre amigos, en pasan en las comunidades. Hay cosas que dice verdad y me rio mucho de unas tonterías que hace.

Vale. ¿Te ríes con los educadores de aquí?

375 ¿Me rio? Me rio mucho con Fran.

¿Por qué? ¿Qué hace Fran?

Fran, pfff... sabe la... y sabemos. La hora de la verdad la hora de la verdad y la hora de bromas, de cachondeo.

Ahm.

380 Pero conocemos Fran solo entrar por la puerta podemos hacer borma con él o no.

Uhm.

Porque entra una mañana con cara de mala leche y le haces una broma y ya te envía a tomar por saco.

[riu]

385 **Pero tú le haces bromas a Fran.**

Si, pero yo sé momentos, y yo sé *cuanto*.

Muy bien. ¿Te ríes con tus compañeros de piso?

Si.

¿Crees que te ríes más ahora más o menos que antes que entrar en el piso?

390 Yo siempre soy feliz.

Siempre, ¿perdona?

Feliz. Yo siempre soy feliz. Siempre.

Ah, feliz.

Feliz, si. Siempre me río, siempre...

395 **¿Crees que ha cambiado algo? ¿Qué ahora estás mejor? ¿peor?**

Hombre.

Que te ha ayudado a encontrar aa...

¿Aquí en el piso?

Sí.

400 Me *sape* mal, me *sape* mal, te lo digo de verdad. Me *sape* mal, me *sape* mal que se fue el Sekou [antic resident del pis]. Me *sape* mal.

Te sabe mal.

Sape.

Sabe.

405 Sabe. Pero veo cosas que son mejores que no está él.

[interrupció per la vibració d'un mòbil]

Di, di.

Y cosas que Yo con el Moha, "No Hassan, lo hacemos así" y llegamos a un acuerdo y hablamos Pero eso con esa persona no lleguemos a acuerdo ni ná. Todo es...

410 **¿Por qué crees que no pasó?**

Porque esa persona siempre quiere estar encima de otros, yo soy el jefe, yo soy el bueno, soy el mejor. ¿Me entiendes o no? Y siempre... el problema de él siempre solucionar cosas con peleas.

Con peleas, vale.

415 No sabe sentarse a hablar o... no podemos tener una charla así, tranquilo y con voz baja. Siempre gritar con la, con el dedo acusado y tal y cual y pam.

¿Y eso con Moha no pasa?

¡No! Esto no va a pasar ni...

¿Por qué?

420 No, no va a pasar. Porque la gente no son todos iguales como él, la gente no... con Mohammed no pasa.

¿Cómo es Moha?

425 Pues eso. Nunca va pasar porque la gente que va a venir a este piso o a lo mejor no me voy estar. Pero... no van a tener problemas entre ellos porque cuando entran, ven el piso, y ven cosas... no... Este piso tiene, este piso tiene futuro para adelante.

Uhm. ¿Por qué lo dices?

Porque los problemas que antes pasaban, ya no pasan...

¿Qué tipo de problemas?

430 Pues de traer la... las... ya sabes... no puedo decirlo porque estoy en ramadán.. traen la gente pa... Pa... las.

¿Para tener relaciones?

Si. Las...

¿Chicas?

435 El problema botellón aquí en las escaleras, bebiendo alcohol, problemas, ruidos, tenían cerrado este piso.

Ahm.

Pero de esta hora que ha llevado Fran el control. Porque estaba una educadora que yo conozco ella le suda de todo. Si entras a la una o entras a las dos, si rompes la puerta ... le suda todo. Pero cuando viene Fran la... ha puesto un orden a este piso.

440 **Ahm.**

Ha puesto un orden, las cosas van así. Entras a las tan, tan tan. Y yo siempre cojo con él. Yo siempre quejo con Fran en las horas, eso sólo para cabrearle. Le digo que es una mierda ese piso pero siempre lo hago para cabrear. Pero en... en el fondo, yo sé que no lleva esas normativas y este piso va *pa abajo* y van a cerrarlo otra vez. Unas horas así, el viernes a las dos en casa y tal y cual. Llevando *pa pa*... ¿Sabes qué pasa en este piso antes?

445

No.

No hay alguien que dice que “eh, aquí mando yo”. ¿Entiendes qué quiero decir?

Si. Y...

Antes aquí todos mandan. Entra la educadora en la habitación y “venga, a tomar por saco. Sal de mi habitación, tan tan”. ¿Entiendes qué quiero decir?

450

Ahá, ahá.

Siempre cuando llevas una cosa a un centro siempre tienes que, toienes que... “Tienes que Yo mando aquí. Nadie más que yo

Y tú porque... sigues... a ver, tú reconoces que Fran manda, aquí.

455 Hombre, ¡sí!

Vale. ¿Y cómo aceptaste esto?

Perfectamente. Es que en la vida siempre hay... tienes que... Siempre unas cosas tiene que haber alguien que manda y llevar un orden porque no llevan un orden, a ver no está el Fran y no lleva usted orden yo traigo mis amigos aquí, hacemos fiestas aquí, traigo esto que te digo antes.

460

[riures]

¿Entiendes qué quiero decir?

Sí.

Pero no, yo no mando aquí. No es mi casa. Es mi casa, vivo aquí pero no mando yo. Manda él. Manda el Fran.

465

Vale. Ahora te haré unas preguntas que van muy relacionadas ya me has contestado un poco. En principio es lo que teníamos que hacer con el otro compañero pero como que no está y ya has sacado el tema pues.... Te hago ya...

Si.

470 **¿Crees que estar aquí en el piso te ayuda o no te ayuda en tu vida?**

Hombre, claro.

¿En qué?

¿Qué?

¿En qué?

475 Pues me ayuda a salir delante. Me ayuda... me ayuda *pa* mostrarme a mí mismo.

Demostrarte a ti mismo.

Demostrarme a mi mismo valgo o no valgo.

¿Y cómo lo hace?

480 Pues lavaré mi ropa yo mismo, lavaré mis platos, hago mi comida. ¿Me entiendes qué quiero decir?

Sí.

Porque antes me lo hacen ellos a mi y yo me siento, comida y mi ropa lavada y eso. Pero me ha dado cuenta, a ver, esta familia no está y salgo yo a la calle a vivir, con la gente ... va a costarme...

485 **¿Por qué?**

Hombre, quien...

¿Dices en la calle o afuera de aquí?

No, no, en el futuro. Porque este piso te ayuda a *emanci*, *emance*...

Emanciparte.

490 *Pa* estar al ataque como el ejército, *pa* estar ya *pa* atacar.

¿Cómo?

En este piso es como un entrenamiento como los de los militares.

Ahá.

¿Entiendes qué quiero decir?

495 **Sí.**

Tienes un tiempo, dentro de un tiempo tienes que estar perfecto para atacar. *Pa* salir a buscar trabajo, *pa* salir a vivir a tu cuenta.

Y... ¿crees que lo estas aprovechando o no?

Yo sí.

500 **¿Cómo?**

¿Cómo?

Sí.

Pues lo aprovecharé

Si.

505 Pues estoy aprendiendo cosas. Cada día aprenderé cosas. Me gusta escuchar a la gente que son mayores que yo.

Ahm.

Y siempre tiro un dardo. ¿Sabes qué es un dardo?

Sí.

510 Siempre tiro un dardo pa pincharlos y sacar un tema que la verdad no tiene que ver conmigo. Por ejemplo, un tema es Franco, por ejemplo esto con uno que tiene 20 años no tiene ni puta idea. Pero me gusta pincharle *pa* hablar cosas *pa* saberlos. *Pa...* muchas cosas. Yo siempre pincho a la gente mayor para decir cosas de la vida.

Y...

515 Para aprender.

Para aprender. Vale. Ehhh ¿Te ayuda o no te ayuda tener ahora un lugar donde dormir y la comida?

Oam, oam....

¿Crees que te ayudaría más tener que pagarla o que no?

520 Pff... Es dos cosas diferentes. Hombre, si trabajas tienes que pagarte tu comida y todo pero si no trabajas ni nada... pfff Por eso estamos en este piso.

¿Crees necesario que se hagan tutorías?

No.

¿Por qué no?

525 Buff... tutorías... Tiene que hacer antes, de pequeño. Pero ahora qué tutorías de...

No sé.

De...no lo sé.

Pero en las tutorías ¿crees que has aprendido algo o que no has aprendido nada?

Si, esas cosas que hace Fran sirven. Si, sirven, si. Si.

530 **¿En qué te sirven? ¿Para qué?**

Para la vida. No... para la vida

¿Qué es lo que te gusta más del piso?

¿Qué me gusta más?

Ahá.

535 ¿Qué me gusta más en el piso? Pues... no lo sé. No sé. No hay, tampoco hay tanta cosa eh.

[riu]

¿Qué hay en el piso para ti?

Pues tranquilidad. Más. Hay más tranquilidad, más de acuerdos, cosas, así... eso que te he dicho antes.

540 **Vale, y ¿qué te gusta menos?**

¿Menos? ¿Qué me gusta menos?

De la manera de funcionar, de la forma que Fran lo lleva, de lo que tienes que hacer...

No, Fran lo lleva de maravilla. El problema que... no, no hablaré de esta tema.

¿No? Es confidencial, no se lo diré a nadie...

545 Ya...

Y así yo tengo información para poder mejor un poco el piso...

Ya pero... tiene cosa que ver contigo. Es...no tú, no tú personal. [silenci] Déjalo, lo dejamos. No tú personal pero lo mejor, no lo sé. Déjalo. Ya te lo explicaré un día.

Y... vale. ¿Qué cambiarías?

550 Yo cambiaría eso... que te digo antes. [riu]. Yo cambiaría eso.

Pero no lo sé qué es.

Jo, ya.

¿Por qué lo cambiarías?

Lo cambiaría por muu... tres o cinco razones

555 **Y las razones, ¿no me las puedes decir tampoco?**

Venga vamos al grano. Eh... yo he cambiado una cosa de aquí. Cambio de educadora.

¿Cómo? No te entendí.

Cambio de educadora.

Vale, cambias de educadora.

560 No... ehmmm.

Que no haya educadora chica.

No, no, no tengo problemas con chicas. No, no, no.

No te entiendo.

De la forma que trabaja ella.

565 **Vale.**

La forma que ella lleva el trabajo cuando no está Fran.

¿Por qué?

Vale.

¿Qué diferencias hay entre Jessica y Fran?

570 ¡Buaaa! Muchas, hombre.

Y crees...

A ella le gusta tener el poder.

Ahm.

575 Mucho le gusta. Cuando no está Fran, madre mía... Cuando está, actúa con una manera y cuando no está actúa con otra.

¿Por qué crees eso? Ponme un ejemplo

Porque lo ves. Porque ella le gusta mandar siempre cuando no está Fran. Y manda mucho y se pasa. A Mohammed siempre... ahora no, pero antes siempre le enviaba a tomar por culo. Pero así "sal de mi habitación y vete a tomar por culo" Ostias.... Las palabras.

580 **¿No puedes decir palabrotas por el ramadán?**

No.

Vale, yo no he escuchado nada.

585 Eh... yo todavía no le he faltado ningún día el respeto pero llegará un día queee lo faltaría. Porque hace cosas que... la paciencia se termina. Aguantas, aguantas, aguantas, aguantas, aguantas... [inaudible]. Porque esto.. a ver. Tú te crees que tengo cinco años, por pegarle a la puerta y entras y haces "puum" y "levántate".

Ahh...

Tengo ganas de levantarme y darle un guantazo pero bua.

Pero tú sabes que...

590 El Fran no hace eso.

Pero tú sabes que...

No, Fran. Pica y ya está.

Vale, pero ¿y tú compromiso para estar al piso?

595 Tú que te crees que cuando duermo, entra así y “clack”, abre la luz, y la música a tope para jodernos.

Pero tú sabes...

Esta gente está enferma. Pa mi. Me saca de nervios, te lo juro. Acabará mal con ella

Pero ¿qué compromiso tienes tú para estar en este piso?

Contracto que ya me olvidado, no lo sé. Un día lo sacaré para ver las normas.

600 **Vale. Esta era una razón. ¿Qué más cambiarías del piso?**

Ya está. Nada más.

Vale. Terminamos ya, te acuerdas de que mi trabajo era sobre la resiliencia.

Si.

¿Te acuerdas de qué significaba?

605 Si, más o menos. Algo de vida ¿Si, no?

Si pero podrías definirme...

No, no.

**Es la capacidad de la persona para salir adelante y salir bien, superarlo y llegar a ser feliz.
¿Qué entiendes como un problema en la vida?**

610 ¿Un problema?

Si, como una cosa a superar.

Trabajo.

No, perdona.

[riu]

- 615 **La vida tiene obstáculos. ¿Qué entiendes por un obstáculo?**
- ¿Qué es *ostaculu*? [riu] No me hables con estos...
- Perdona, perdona.**
- Estos...
- Ehhh por ejemplo, que se me muera un padre a mí, puede ser un obstáculo en mi vida y me**
- 620 **dificulta mi vida, que esta siga adelante y que yo pueda ser feliz.**
- Ah, ah.
- Esto me dificulta.**
- Si, si, te entiendo.
- Para ti, ¿qué sería una situación que te dificultará...?**
- 625 Una situación, muy fuerte.
- Si, pero... ponme un ejemplo que para ti te dificultaría ser feliz.**
- ¿Ser...?
- Feliz. ¿Qué te podría pasar para que tú digas “mierda, no consigo ser feliz”?**
- Pues... muchas cosas.
- 630 **Me pones un ejemplo, por favor.**
- Pfff... muchas cosas porque.... Por ejemplo, el día de mañana te quitan documentación, eso ya... Un día que no encuentras trabajo y no tienes *pa* vivir... porque yo no estoy en mi país, ¿entiendes qué quiero decir?
- Ahm.**
- 635 ... un día te encuentras en la calle y no... ni trabajo, ni nada, tu vida es una... echa asco... pues eso.
- Vale y ahora, conoces alguna persona que haya pasado por una situación, así, problemática y que ahora sea feliz. ¿Me entiendes la pregunta?**
- Si... ehh no. No lo sé, porque hace muuuucho tiempo que no lo veo. Conozco una persona que
- 640 paso cosas como yo, pero él más fatal. Más que yo. Es muy enganchado al alcohol, es enganchado a la cocaína y cosas esas pero ahora...
- ¿sabes si ha salido adelante?**
- No lo sé.
- ¿Conoces a alguien cercano a ti que...?**

645 No, no.

Pues ya está. Hemos terminado, muchas muchas gracias.

De nada. Oye, y esto ¿cómo va? ¿Puedo escucharme?

Codi de l'entrevista número 2

Data de l'entrevista: 25 juliol 2012

Hora: 18.30h

5 Lloc al que s'ha realitzat: Sala d'educadors del pis

Codi de la persona entrevistada

Edat: 19

Data en que va entrar a residir al pis: Juny 2011

10 Clima en que s'ha desenvolupat l'entrevista (presses, moments de tensió o incertesa, actitud de l'entrevistat, llenguatge no verbal, etc...):

Estava fent el ramadà, avui estava cansat i no ha mostrat gaire interès en participar, actitud que xocava amb l'actitud de la setmana passada quan li vaig proposar participar.

Observacions:

15 El domini del castellà és molt millor que el del català i per facilitar la conversa ho he fet en castellà.

20

25

30 **Empezamos la entrevista. Antes pero recordarte que haremos toda la entrevista individual, sólo contigo ya que así lo hemos hecho con el otro compañero.**

Si.

Ehmm ahora estamos ya gravando la entrevista para poder yo escucharla en casa y que no se me olvide nada y como siempre, ya lo sabes, es confidencial. Eso quiere decir que yo no
35 **puedo decir nada a nadie sobre lo que me digas y si alguna pregunta no me la quieres contestar no me la contestas y no hay ningún problema. Repito, ningún problema, tú me lo dices y saltamos de pregunta. ¿Estás de acuerdo con todo? ¿Tienes alguna duda?**

No, no. Empieza.

Vale, empezamos. Primero te preguntaré uuun poco sobre tu y tu entorno. ¿Vale? Ehh, ¿A
40 **quién acudes cuando tienes un problema?**

¿A quién le cuento?

Si. A quien...

A nadie.

A nadie ¿Por qué?

45 Porque a nadie.

Pero por qué a nadie.

Me lo cuento a mi mismo.

...

Pero... y por qué sólo a tu mismo.

50 Porque mis problemas lo sé sólo yo.

¿Lo sé o lo soluciono?

No, sólo lo sé yo. Si los soluciono si pero sino...

¿Confías o no confías con la gente de tu alrededor?

No mucho.

55 **¿Por qué no mucho?**

No.

¿No?¿ no quieres contestar o no... ?

No, no. Es que no, no... soy así de hace mucho tiempo.

Vale. Así pues, si tienes un problema ¿lo hablas o no lo hablas con tu familia?

60 No, nada.

Y... si tienes un problema ¿alguien te ayuda o..?

Es que no lo cuento para que me ayuden.

Vale. ¿Quién es una persona importante para ti?

Pues yo.

65 **¿Por qué?**

Porque... [riu] yo que sé. Ya te lo he dicho, solo confío en mi mismo. Yo hago mis cosas, mis problemas los soluciono y sino nada.

¿Crees que la amistad es importante?

Si.

70 **¿Tienes algún amigo íntimo importante?**

Siii, muchos.

¿Muchos?

Muchos amigos.

Muchos amigos, pero ehh ¿íntimos e importantes?

75 Importantes si pero no les digo los problemas, cosas, no les digo, no cuento. Aunque sea amigo amigo amigo no.

¿Y ellos te lo cuentan a ti?

¿Ellos? Hay algunos que si.

¿Cómo conociste... tienes un grupo de amigos ahora? ¿Tienes un grupo de amigos ahora?

80 Bastante.

¿Bastantes grupos o bastantes en un grupo?

No, bastante. Muchos grupos.

¿Cómo conociste a estos grupos?

Calle...

85 **En la calle.**

En centros...

Ahm. Y... cambias... ehhh sovint de grupo, ehh a menudo de grupo, ¿Cambias a menudo de grupo?

Si, cada día.

90 **¿Por qué?**

Porque un día estoy con uno, mañana con otro... el otro con otro.

¿Por qué vas con ellos?

Eso no lo sé.

[riem]

95 No.

No ¿qué? ¿Qué te gusta de este grupo?

Son como yo. Así.

Son como tú. Y, ¿hay algo que no te guste?

¿Cómo?

100 **O sea, te gusta que sean similares a ti...**

A mi me gusta ser diferente de otras personas.

Val. Y ¿por qué vas con estos grupos? ¿qué te gusta de esta gente?

Casi tenemos cosas en común ¿sabes? pero no mucho.

No mucho. Y... ¿qué no te gusta de ir con estos grupos?

105 ¿Cómo que no me gusta?

Si hay algo que no te gusta de ir con ellos.

Si.

Como te sientes allí, no te gusta, te gusta lo que hacen, no te gusta, te gusta la manera de hacer...

110 Claro, sino me gustaba no estaría con ellos.

Bien. ¿Hablas con el educador de aquí cuando... sólo cuando tenéis tutorías y él te lo dice o tú le vas a buscar a veces?

Depende.

¿De qué depende?

115 Si necesito algo lo pido, pero si...

Necesitas algo... ¿tipo qué?

Si tengo un problema como te he dicho antes... hay tutoria o sin tutoria.

¿Qué? No lo haces...

No.

120 **Acaba la frase porque yo te veo pero no lo veré...**

[riem]

Vale, vale.

Y el educador de aquí, ¿te sirve para hablar de las otras cosas o no? O ¿nada te sirve?

¿Cómo?

125 **Por ejemplo, me dijiste que las cosas personales no las hablas pero si tienes problemas por ejemplo de ¿gestión de documentación?**

Si, eso si, claro. Si...

¿sólo?

Documentación, cursos, algo así pero cosas personales no.

130 **Ya... ¿Te sientes bien con el educador?**

Si.

¿Por qué? ¿Qué hace?

Yo qué sé. Normal ¿cómo qué hace?

¿Qué hace para que te sientas bien?

135 No sé... Buf. Yo estoy en el piso, estoy... él hace su trabajo, a mi no me afecta.

Ahm. Val. Vale. ¿Tienes algún tipo de fe religiosa?

¿Cómo?

O sea, si tienes religión.

Si.

140 **¿La sigues?**

Si.

¿Te ayuda o no te ayuda tenerla?

Si.

¿En qué te ayuda?

- 145 En todo.
En todo.
¿Qué?
¿Cómo te ayuda?
Pues en todo.
- 150 **Explícame, en tu día a día, por ejemplo. Como te ayuda tener religión.**
Pues me levanto, yo que sé. Hago mis cosas, rezo, salgo, no me quedo durmiendo...
Ahm. Ehh ¿Te preocupa tu futuro o no te preocupa?
Bastante.
Bastante. Y, ¿tienes algún proyecto de futuro?
- 155 De momento no.
De momento no. ¿Por qué no?
Porque no. No sé. Aun no lo pienso bien, bien.
Y... ¿qué te gustaría estar haciendo dentro de un año?
Trabajando.
- 160 **¿Dónde?**
Buf, donde sea.
Y, ¿haces algo para conseguirlo o no lo haces?
Si, busco trabajo.
¿Cómo lo buscas?
- 165 Pues... ¿cómo se llama? Repartiendo currículums, cartas...
¿Hiciste cursos o no hiciste cursos?
Hice cursos.
¿Cuántos?
¿Cuántos cursos?
- 170 **Ahm. Bueno un poco...**
Siete o algo así, quizá seis.

¿See trabaja o no se trabaja este tema en el piso?

Sii.

¿Dónde?

175 Pues aquí.

¿En las tutorías individuales se habla o no se habla?

Si, también.

Y, ¿te ha ayudado o no te ayudado? ¿Cómo?

Pues, tengo diplomas.

180 **¿Perdona?**

Tengo diplomas.

¿Y de qué te sirve tener los diplomas?

Pa' poder ponerlo en el curriculum.

Vale. ¿Por qué te levantas cada mañana? ¿Lo sabes?

185 *[Fa gest de que no amb el cap]*

¿Qué te hace pues levantarte?

Depende.

Depende, ¿de qué?

Si me levanto y tengo que ir a trabajar me levanto si no tengo que hacer no me levanto.

190 **Ahm. Y... vale, muy bien. Otra cosa, ¿te cuesta hacer amigos?**

Si.

Si, ¿Por qué?

Ya te lo he dicho, ¿sabes? porque soy cerrado, no me gusta relacionarme con la gente.
[Inaudible]

195 **Perdona.**

Yo vivo aquí des de hace un año en la Pau.

Ahm.

Y no tengo ningún amigo aquí.

¿Por qué crees que no...?

200 Porque no, porque no me gusta. Me viene uno a saludar “hola”, “hola”, “adiós”, “adiós” y me voy.

Y... tus amistades... ¿crees que es importante la amistad?

Sii.

Y, ¿qué haces para conservarlas?

205 ¿Cómo conservo?

Ahh...

¿Protegerlas?

Si, un poco. Para que no dejen de ser amigos tuyos.

[inaudible]

210 **Ehh... tu tienes un amigo.**

Si.

Que te cae bien, entiendo, y no quieres que... dejar de hablar con él o de quedar con él y tal. ¿Qué haces para que eso no pase?

215 Si pasa, pasa. Y sino, no. *[inaudible]* Pa mi es eso, si pasa yo no voy a solucionar, yo no voy a hablar con él, ni voy yo a hablar, ni hacerle pelotas ni nada.

Pero, ¿haces algo para que no pase?

No.

Val. ¿Qué cualidades crees que tienes?

No sé.

220 **¿No sabes? ¿Haces bien las cosas, no las haces bien?**

Eso no lo sé yo.

¿Qué quieres decir?

Eso tiene que decirlo alguien... que me conoce.

¿Y nadie te lo ha dicho?

225 *[gest negatiu amb el cap]*

No, dices no.

[riem]

No.

Ehm...¿Has trabajado esto en una tutoría o no?

230 ¿El qué?

Saber si tienes cualidades o no.

Pero no sé... ¿Qué es cualidades?

¡¡Ah!! Eh... son si eres amable o no ...

Esto si lo he trabajado. Con Fran.

235 Ahh.

Y, ¿cómo lo habéis trabajado? ¿Te acuerdas de lo que hablasteis?

[gest afirmatiu amb el cap]

Si. ¿De qué hablasteis?

240 Hace mucho tiempo, no sé. Era una tutoría pero hace cinco o seis meses, no sé. Hace mucho tiempo.

Vale. Pero el piso te ha ayudado o no te ha ayudado a saber más cosas de ti, más cualidades.

[gest afirmatiu]

Si. ¿Cómo?

He cambiado mucho.

245 **¿Ah, si?**

Un montón.

Y ¿cómo? ¿Qué ha pasado para que cambiases?

No sé, eso pregúntale a Fran que tiene secretos.

Pero estoy hablando contigo, quiero saber tu opinión.

250 Yo no sé cómo he cambiado pero si que he cambiado. Antes, el año pasado, cuando salí del centro en julio buff.

Y ¿cómo eras antes y cómo eres ahora?

Muy agresivo era antes yo, me enfadaba mucho, me rallaba. Tú me decías alguna cosa y ya está.

255 **Y ¿ahora?**

Ahora, ¡no! Ahora todo con calma.

Todo con calma. Qué más... ¿Qué diferencias más hay?

No sé... buf...

[Silenci]

260 **Lo que has descubierto este año ¿es más positivo o es más negativo para ti?**

Positivo.

Y si te insultan ahora, si te insultan ¿qué haces?

[riu]

Esto ya es otra cosa. Eso ya es otra cosa.

265 **¿Tipo?**

Tipo agresivo, está claro. No me voy a dejar faltar el respeto.

Ahm. Ehm.. que.. ¿te gustas tal y como eres?

¿Ahora?

Si.

270 En verdad, verdad no sé quien soy yo eh.

[silenci]

y... ¿perdona? Has dicho que en verdad verdad...

En verdad no sé quien soy, tampoco, sabes.

Pero, ¿crees que sabes hacer cosas bien?

275 Si, eso si.

¿Qué cosas?

Todas.

[inaudible]

De trabajo, del piso, de...

280 **Todo. Te consideras... y esto, de saber hacer bien las cosas ¿te gusta o no te gusta de ti mismo?**

Claro.

¿Eso es importante o es bueno sin más para tu vida en el futuro?

Buf... es que yo no pienso en el futuro ¿sabes?

285 **No piensas en el futuro, ¿por qué no piensas en el futuro?**

Es que no sé... No tengo planes.

Pero si que me has dicho que dentro de un año te gustaría estar trabajando.

Hombre, y ahora mismo. Esto está claro, con la crisis que hay.

¿Te consideras optimista o pesimista?

290 ¿Cómo optimista?

Optimista es la persona que siempre piensa que todo saldrá bien, todo saldrá adelante o siempre estás pensando qué mierda, todo saldrá mal.

Que todo sale mal y que todo saldrá mal.

Ponme un ejemplo. Cuando estabas en el centro, ¿qué pensabas?

295 [riu]

No me acuerdo ni qué pensaba.

¿Qué pensabas de la vida? De tu situación...

Buf... Yo allí no pensaba.

¿Por qué no pensabas?

300 Porque todo estaba echo.

Todo estaba echo. Y aquí, ¿qué piensas de la vida, de tu futuro y de...?

No sé.

Piensas que tienes suficientes... capacidades para salir adelante o piensas que tienes pocas.

Pienso que tengo pocas.

305 **Pero has dicho que sabes hacer muchas cosas.**

Sí, sí.

Bueno.

Saber y pensar, es otra cosa.

Y por qué piensas...

310 Todo va a salir mal.

¿Te ayuda o no te ayuda pensar así?

A veces me ayuda, a veces no.

¿Qué veces?

Depende. Ahora no me sales cosa, ¿sabes?

315 **Bueno. Ehh...cuando te hacen una crítica... bien**

¿Cómo un crítica?

Una crítica en plan... “hombre M., quizá lo podrías haber echo de otra manera, no me gusta o me ha sentado mal como lo has hecho... ¿cómo te lo tomas?

Si me dices así, si. Bien. Lo tomo bien.

320 **Y... ¿intentas cambiar o...?**

Si.

...o simplemente dices “bueno, vale, te escucho pero no hago nada”

Depende.

¿De qué depende?

325 *[silenci]*

¿No sabes? ¿Es diferente si te lo dice una persona que otra persona?

Mucho.

¿Qué persona te lo tomas más en serio?

Si conozco a alguien si, yo que sé. Un colega o uno que conozco por allí y me lo dice... mal.

330 **¿Un colega no te lo puede decir?**

Eso no me lo puede decir.

Aunque... vale. ¿Por qué no?

Un colega eh. Un colega no es un amigo.

Ah. ¿Qué diferencia hay entre un colega y un amigo? Explícame.

335 Un amigo es un amigo. Yo que sé. Llevas mucho tiempo conociéndolo, yo que sé...

¿Y un colega?

Un colega es por aquí, fumamos porros por ejemplo por ahí, hacemos cosas por ahí.

¿Te gusta o no te gusta hacer bromas?

[riu]

340 Esa es una buena pregunta...Yo, si hago alguien bromas... Si me hace él a mi bromas y yo no le hago bromas... eso no me gusta nada, nada nada.

Vale pero no te gusta... ¿el qué?

Pocas bromas con ese pero si él me hace y yo le hago bien, eso si.

No te entendí, perdona. Si una persona te hace bromas y tú le haces, bien.

345 Claro.

Pero ¿qué es lo que no te gusta nada nada nada? ¿Qué te las hagan a ti?

No, no es por eso. Si yo no conozco a ese, bueno, le conozco pero yo no hago bromas con él, nunca he bromeado con él, sabes. Me viene y me hace una broma, no me gusta. Una broma normal, "oye, no me *bromees* que no te conozco bien".

350 **Vale. Y, ¿por qué no te gusta?**

Porque yo qué sé. La gente se chulea con eso.

Ahm.

Poco a poco, te hace una broma ahora y mañana te hace otra broma mala y de allí ya sale todo mal.

355 **¿Si te tienen qué explicar alguna cosa prefieres que sea con o sin bromas?**

Sin bromas.

¿Por qué?

Porque si. Tomarlo más en serio.

Vale. ¿Crees que eres o que no eres una persona con humor?

360 ¿Cómo? ¿Sentido del humor?

Si.

[silenci]

Depende.

¿De qué depende?

365 Yo que sé. [riu] Si estoy como ahora no.

¿Cómo estás ahora?

No estoy fumado ni nada. La cabeza no la tengo para reír.

Vale. Y ¿Cuándo te gusta que te hagan bromas pues?

El sentido del humor es ...

370 **O ¿qué entiendes por...?**

A las noche a las diez, porque ahora que estamos en ramadán...

Vale. Y... ¿qué crees, cómo crees que es una persona con humor, con sentido del humor?

Que le da igual casi todo, no sé.

¿Y es positivo o negativo para ti?

375 Mitad mitad. Porque... tengo mucho ¿sabes? [*inaudible*]

¿Conoces gente que hace bromas de todo?

Si.

¿Te consideras tú... no, perdona, lo consideras positivo o negativo?

Depende.

380 **¿De qué depende?**

... de todo.

[*riem*]

Depende de todo.

¿Te consideras tu una de ellas?

385 No.

¿Por qué no?

Porque no. No me gusta hacer muchas bromas, ni sentido del humor ni *na'*. Bueno, a veces sentido del humor es reír con alguien, ¿no?

Si.

390 ... Reír, hablando ¿no? Pues eso si. Pero como las bromas que te he dicho eso no.

¿Te gusta reírte o no te gusta reírte de las cosas de la vida?

Si me gusta pero me gusta más poner a la gente reír.

395 **¿Te gusta la ironía? ¿Sabes qué es la ironía? Cuando yo te hago una broma y te digo una cosa que tú sabes que pienso totalmente diferente. Por ejemplo, tú eres del Madrid, yo soy del Barça y digo algún comentario alabando el Madrid cuando tú sabes que estoy pensando el contrario. Y lo hago un poco para reírme... no burlarme...**

...Ya...

... pero tampoco... ¿me entiendes un poco la idea?

Si, si. Pues no, no me gusta.

- 400 **Ponme un ejemplo de una cosa que te haga reír mucho mucho mucho.**
¿A mi? Que me haga reír mucho no sé.
No sé. Alguna cosa que pasa en tú día a día, alguna cosa que te haya pasado, alguna cosa que quieres que pase...
No...
- 405 **Piensa un poco por favor.**
[riu]
No entran las ideas ahora.
¿No? ¿Te ríes con los educadores de aquí?
Si, con Fran si.
- 410 **¿Por qué? ¿Qué hace Fran?**
Tiene sentido del humor.
¿Te ríes con tus compañeros de piso?
¿H.?
[riem]
- 415 **Con H. si. Ahora sólo estás con él.**
Si, si, si.
¿Te gusta o no te gusta?
Con H. si.
¿Crees que te ríes más o menos de que entraras al piso?
- 420 Eso ya no sé.
¿Más o menos? ¿Igual? ¿Menos?
Igual creo.
¿Te hubiera gustado ahora ya reírte más? ¿Ya te está bien?
No, está bien así.
- 425 **¿El humor te ha ayudado alguna vez en la vida?**
¿Cómo el humor?

Poder... ¿Crees que tienes la capacidad para poder reírte en cualquier situación o que no la tienes?

No.

430 **Ehh pero ¿te gustaría tenerla?**

No.

¿Crees que no te puede ayudar o que si reírte de una situación por mala que sea?

No, no ayuda eso.

¿Por qué no ayuda? ¿Qué crees que ayuda pues?

435 Pues no lo sé. No sé.

[silenci i fa gest de no poder més]

Vale. La tuya ha terminado ya.

¿Ya?

440 **Lo que pasa es que como antes con H. estábamos hablando, hemos hablado ya de lo que teníamos que hacer conjuntamente.**

¿Cómo conjuntamente?

¿Te acuerdas ... que te he dicho que

¿Los dos?

445 **Si, exacto. ¿Te acuerdas de que te he dicho que la entrevista tenía dos partes y que primero hablaría con los dos a solas y luego hablaríamos los tres? Pero con H. ya lo hemos hecho así que te lo pregunto a ti sólo y ya está. ¿De acuerdo?**

Si.

Crees que el hecho de estar ahora mismo en el piso, ¿te está ayudando o que no?

Si.

450 **¿En qué?**

En todo, en emanciparme y todo eso...

¿Y qué más? O ¿cómo lo ves?

Claro.

¿Por qué sabes que te está ayudando realmente?

455 Si, si.

¿Por qué lo ves?

Porque no tengo nadie aquí, esto es lo primero. Si tuviera mi familia aquí, yo no estaría aquí, eso está claro. No voy a entrar a las diez y media aquí, no voy hacer... pero si no tengo, es lo que hay.

460 **¿Te ayuda o no te ayuda poder tener comida y un lugar donde dormir? ¿Crees que te ayudaría más teniendo que pagarlo para poder emanciparte antes? ¿Qué crees?**

Buf. Nunca no lo he pensado.

¿Qué piensas?

No me sale *na'*.

465 **¿Crees necesario que se hagan tutorías?**

Necesario, necesario no pero yo que sé, una vez cada 15 días si está bien...

¿Por qué está bien?

Hablas...

¿de qué?

470 De cosas.

¿Tú las planteas o las plantea Fran?

Yo por mi... si no hay... nada.

¿Pero te sirven? Si las hay...

Si, sirven.

475 **Y ¿hablas con honestidad**

Si...

o solo hablas porque se tienen que hacer?

... no. Las dos cosas.

y... ¿de qué depende? que una vez sea más por esto y otra vez sea por lo otro.

480 Por mi creo que igual.

¿Qué es lo que más te gusta del piso?

[riu]

Pues el piso que es un dúplex.

[riem]

485 **y de la forma de trabajar aquí... de... la, no sé. ¿Qué norma crees que te ayuda más?**

No me gustan las normas. No, no.

Vale, ahora entramos. ¿Qué es lo que te gusta más de estar aquí? ¿Te sientes bien, mal? ¿Te está ayudando, no te está ayudando?

Me está ayudando por una cosa... y que yo no puedo hacer... Ahorrar dinero.

490 **¿Por qué no puedes hacerlo?**

Porque dinero que se viene aquí [*senyala la seva mà*], se va. Me pierdo.

Y.. ¿te gusta que aquí...

Me gusta que aquí si puedo.

Así... ¿lo estás consiguiendo o no lo estás consiguiendo?

495 Buf... más o menos. Llevo aquí un año y sólo tengo 500 pavos.

Ahm. ¿Qué es lo que te gusta menos? De estar aquí digo...

Entrar a las diez y media.

¿por?

No somos pollos. Tiene que ser libre... yo que sé.

500 **O sea, ¿Qué cambiarías?**

Muchas cosas, yo que sé.

¡Dime! Estoy aquí para escucharte...

[*Riem*]

Así puedo cambiar cosas...

505 Muchas cosas...

¿Tipo qué, a ver?

Tipo...traer algún colega algunas veces.

¿Por qué crees que ahora no puedes?

No se puede. Me encuentran aquí con alguien y... [*gest de tocar el dos*]

510 **Si, si. Lo sé. ¿Por qué crees que no se puede?**

No sé.

No sabes.

No.

Vale, sigue. ¿Qué más cosas cambiarías?

515 Los horarios.

¿Por qué?

Claro. Las diez y media la gente sale no entra. Ya esta.

¿Ya esta? ¿No cambiarías más cosas? ¿Todo lo demás estás contento?

Si, está bien.

520 **Vale, segunda parte y ya terminamos ehh ¿Te acuerdas que te dicho que el trabajo era sobre la resiliencia? ¿Te acuerdas de qué significaba?**

No.

¿No? Si te digo que es la capacidad de la persona para salir adelante, para afrontarse con los problemas y llegar a ser feliz... ¿Qué entiendes tú como problema a superar en la vida?

525 **¿Entiendes? Por ejemplo a mi me costaría ser feliz si se me muere un familiar muy próximo ¿vale? Y me costaría superarlo y salir adelante. A ti, ¿qué cosa te haría pensar que quizá no puedes superarlo?**

Muchas cosas son personales y eso no se cuenta.

Ah. No me puedes dar ni un ejemplo, pequeño...

530 **¿Conoces a alguien que ha pasado por una problemática y ha salido para adelante y ahora es feliz?**

No.

[silenci]

Vale, ya esta. Muchas gracias

535 De nada.

540

Com ja saps aquesta és una entrevista pel meu Treball de Fi de Màster. És una entrevista per conèixer més a fons el recurs i conèixer la teva visió com a professional. És confidencial i tot el que em diguis serà utilitzat al treball. Tens algun dubte? Estàs d'acord amb tot? Val, doncs comencem.

Venga.

Ehh quan fa que vas començar a treballar al pis? I amb quin càrrec?

Ehh comencé en octubre del 2008 y con el encargo de... de educador y de gestionar la convivencia de allí en el piso.

Què entens per un pis d'emancipació o d'autonomia?

Bueno, diferenciar un piso de emancipación o... o... diferenciar los conceptos. En el piso se trabaja para la emancipación, de los chavales, y esto implica potenciar, facilitar, potenciar su autonomía. Bien. Vamos a parar un momento.

Sí, millor.

[S'interromp l'entrevista per comprovar que l'aparell d'aire condicionat que fa soroll no afecti a l'audio de la gravació. Es repren en una altra sala 5minuts després]

Vale, estavem a... què entens per un pis d'emancipació o d'autonomia i quines són les principals diferències entre un pis d'autonomia i un pis assistit?

Si. Eh, bueno, el piso para la emancipación ehmm lo que ocurre es que se intenta potenciar la autonomía de los chavales sino, no puede haber emancipación. Pero se parte de que ellos si tienen unos mínimos de autonomía ¿bien? Por lo tanto aquí hay una conjugación de conceptos "autonomía" y "emancipación". Si partimos de un piso de emancipación es porque entendemos que los... los chavales en este caso, tienen unos mínimos de autonomía y lo que hay es potenciar esta autonomía ¿vale? Trabajarla. Y es un piso de emancipación por lo tanto porque se les prepara para que den el salto a vivir por su propia cuenta, que se hagan cargo de su vida, esta sería la definición. Que se hagan cargo. Que no es solamente tener un trabajo y tener unos ingresos y poder vivir por tu cuenta sino responsabilizarte de todas las áreas de tu vida. ¿Vale? Y un piso asistido es un paso previo en el qué... bueno, existe mucho más acompañamiento, hay mucho más acompañamiento socioeducativo y se parte de una premisa en la que se piensa que hay pocos niveles de autonomía y... los chavales necesitan mayor limitación, control y soporte.

Tots els joves passen pels dos tipus de centre?

No. No, siempre.

De... ¿

Depende. Depende del circuito, depende de cada chaval. Pero no siempre pueden disfrutar de un piso de autonomía y a veces vienen directamente de la calle porque eso es para chavales de 18 a 21 años, a veces vienen directamente des de centros de... justicia juvenil... Entonces, la posibilidad de pasar por un piso asistido previo con 16 o 17 años es muy baja.

Vale, bueno. Ja ens has explicat què significa un procés d'emancipació per a tu, quins què.. és, perdó, quins són els passos que consideres que s'haurien de seguir per dur a terme un bon procés?

Bueno, eh... lo primero de todo es que el chaval tome consciencia de la situación en la que está. Eso implica que se trabaja des de un punto de vista en el que ellos verdaderamente son los auténticos protagonistas. O sea es un proceso de selección para determinar el nivel competencial del chaval en determinadas áreas. En el fondo lo que se pretende en esta fase de selección es conocer, valorar, medir, los niveles de autonomía por ejemplo en el ámbito instrumental, ehh... control de agresividad, nivel de responsabilidad y autonomía en la asunción de determinadas tareas, eh autonomía a nivel instrumental, por ejemplo, lenguaje... ¿bien?. En determinados ámbitos, en determinados ámbitos se mide, el cuidado de si mismo y del hogar, su predisposición a un proyecto de emancipación... Todo esto se valora y se ve que realmente hay niveles de autonomía óptimo y hay un buen nivel de disposición a un proyecto de emancipación el chaval entra al piso. Y a partir de aquí se trabaja con él, que él tome consciencia de cual es su situación. Cómo está el mundo de afuera, como está él, qué es lo que le pide el piso, la sociedad, cuales son sus deseos y a partir de allí que elabore su proyecto de emancipación.

Vale. Hem de parar un moment.

Sí, i tant.

[S'interromp l'entrevista durant 5 minuts per interrupció d'una tercera persona].

¿Ya?

Sí.

Val, te explicaba el tema de los pasos a seguir. El primero es el proceso de selección que ya te he explicado, que el chaval tome consciencia, y el segundo en el piso es que el chaval tome consciencia de una situación que vive y allí entran sus intereses, sus deseos, lo que le pide su contexto, la sociedad española, la sociedad catalana, la sociedad de Barcelona en particular y, qué competencias tiene él.

Ahm.

Y todo eso se valora conjuntamente y yo digo, metafóricamente que lo metemos en una batidora y de allí sale su proyecto de emancipación. Son los pasos que se toman. Venga, seguimos.

Molt bé. Com he dit, ehh la resiliència... faig el treball sobre la resiliència i tal i com ja et vaig explicar la resiliència és la capacitat de la persona per afrontar i sobreposar-se a les adversitats i també ressorgir enfortit i/o transformat. Sabies què significa "resiliència" anteriorment?

Si.

Vale. Si haguessis de decidir per un tipus d'intervenció, per quina de les dues et sents més proper? Per què? Ser capaç de veure tots els punts febles per tal de poder treballar en ells i ajudar a la persona a tirar endavant o ser capaç de veure els punts forts de la persona per tal

de potenciar-los i a través d'aquests anar equilibrant les deficiències i ajudar a aquesta a tirar endavant.

Vale, como me das la opción de elegir, elijo la segunda. Ehh peero, creo que no nos podemos quedar sólo la segunda. O sea, a veces, hay que ver... la persona su... con toda su integridad. Metodológicamente a la hora de trabajar ehh creo que es mucho mejor partir de las potencialidades que esas potencialidades ayuden a la persona a limitar, o a reducir su deficiencia pero esto es una decisión de la persona. En el trabajo en el piso lo que pretendemos es que la persona tome consciencia de cuáles son sus limitaciones y sus potencialidades porque yo puedo estar viendo unas y la persona estar viendo otras.

Val. Quines són les teves funcions com a educador-coordinador dintre el pis?

Bueno, por un lado, la gestión de la convivencia, que es básica, que es que... no se produzcan conflictos, mejor dicho en caso que se crean conflictos que se van a producir, como cualquier convivencia, ehh facilitar que los chavales lo resuelvan entre ellos. Siempre de una perspectiva de trabajar la emancipación cuando menos intervención directa e en este sentido en el hecho de intentar resolver situaciones que se han generado entre ellos, mejor. Por lo tanto, facilitar que entre ellos se resuelvan los conflictos y aprendan a hacerlo tanto conflictos relacionales, por tema de limpieza, de orden, de convivencia cotidiana, de la compra etc. ¿Vale? Este por un lado, y el otro es el acompañamiento socioeducativo individual que es acompañar al chaval para que realice su proyecto de emancipación y lo lleve a cabo. Lo diseñe, lo lleve a cabo y lo avalué.

Aquests serien els aspectes que creus que els pots acompanyar més?

¿Esto último...?

T'ho pregunto.

No he entendido la pregunta.

Ehh... aquestes són les teves funcions...

...Si...

...però a mi m'agradaria saber quines d'aquestes funcions són les que tu creus que són les que amb més facilitat pots fer.

Ah. Las que yo creo que yo estoy más capacitado

Si, la que ells estan més oberts a que tu els estiguis acompanyant...

Vale.

O la que tu et sents millor ahora de fer...

Yo me siento mejor con la segunda, que es el acompañamiento socioeducativo, y la gestión de la convivencia pues bueno, me gusta menos. Y ellos ehh reclaman más la gestión de la convivencia y menos el acompañamiento socioeducativo. Porque la gestión de la convivencia la quieren poner fuera siempre, que haya alguien de fuera que decide. Y en el proceso de responsabilizarte de ti

mismo, trabajar la emancipación como educadores lo que tenemos que hacer es que ellos aprendan a resolver los problemas por su cuenta porque los estamos preparando para que vivan por su cuenta, compartiendo piso con más personas como ya hacen en este servicio. Entonces, ellos tienen como modelo pues los centros de justicia juvenil, los CRAE o los centros de acogida inmediata donde han residido donde todos estos aspectos vienen pautados y en el piso se trabaja para que ellos aprendan a resolverlo.

Quins són els drets i deures del nois?

Bien. Ellos tienen... ehh como derecho a disfrutar de la vivienda, a tener un techo donde dormir, a disfrutar de que... bueno, que tengan cubiertos los gastos de la vivienda, lo que supone el alquiler, gastos comunes de servicios, agua, luz, calefacción, etc. y lo que es alimentación comuna, lo que es alimentos básicos, así lo hemos pactado. Bien, esto por un lado. Tienen derecho también a recibir el apoyo socioeducativo, tienen derecho que haya alguien que garantice que el piso esté en condiciones, que esta es una función que se le atribuye al educador en este caso coordinador también. ¿Vale? Y como obligaciones, pues tienen la obligación de, una: de estar en un proceso de búsqueda de empleo y... lo voy a poner esto como marco porque esto puede suponer que está en un proceso formativo, que está buscando un curso, que ya lo está realizando, que está realizando unas prácticas, que estás buscando empleo que estás trabajando y tienes que mantenerlo... O sea, el ámbito laboral es una obligación porque lo que se plantea en el piso vas a estar un tiempo determinado y que te tiene que servir, no te tienes que preocupar por lo que tienes que comer o dónde tienes que dormir por lo tanto pones estas energías en formarte, en prepararte, esa es una. Y la otra, es el tema del ahorro, son dos objetivos básicos del piso si tienen algún tipo de ingresos, una PIRMI, por un subsidio, una ayuda determinada... avalan un tanto por ciento dependiendo de los ingresos que tengan y después el resto son cuestiones de convivencia ¿Vale? De limpieza, de higiene de sí mismo... ¿Vale?

Hem parlat ja del grau de pro activitat, que no han d'agafar un rol passiu, vols afegir alguna cosa més?

Bueno, solamente que necesitamos chavales que estén dispuestos a tener este rol activo, de que no sea el educador que esté tirando de ellos, básicamente. n 6.45bàsicament. Sino que sean ellos los que estén... por eso, con ellos hablábamos de disposición para el proyecto de emancipación que el chaval realmente tenga capacidad e iniciativa y un mínimo de autonomía sino... nos encontramos chavales donde el educador o educadora tienen que estar tirando del chaval para que busque un curso, para que haga tal cosa o para que vaya... yo que sé, a gestionar su documentación... Eso es muy complicado.

Uhm. Sobre tutories... Quan creus que estan més oberts a parlar amb tu a tutories o a converses informals?

Depende. Ehh, depende del chaval, depende de la persona. Hay chavales que en una conversación informal te pueden mostrarse muy abiertos y hay chavales que no, que en el marco de una tutoría que está preparada y que les entregas un material y no se qué, responden bastante bien. Entonces esto nunca va... cada persona en este sentido es diferente.

Vale. Per la teva part consideres que una conversa pot ser una tutoria o no?

Llegado al momento si, las tutorías se deben preparar, eso es lo que... se debería plantear ¿Vale? Elaboro un material tutorial preparando lo que se va a trabajar con el chaval que a veces es de mutuo acuerdo. Cuando ya se ha avanzado en el proceso y se ha evolucionado, se ha pues eso... pero en ocasiones una conversión informal porque la pide el chaval o porque surges puede llegar a convertirse a una tutoría, no se debe estar cerrado a esto.

Ahm. Et consideres un tutor de resiliència?

Si yo me considero un tutor de resiliencia...

.. o un tutor, per ells?

Un tutor...?

Per ells.

Bueno... es que no lo sé, yo no me considero tutor de ellos, de echo no lo soy, legalmente no lo soy, son mayores de edad. Evidentemente soy un referente, no sé si de resiliencia. Quizá eso lo tendrían que valorar ellos. Yo creo que les damos algunas pistas, sobretodo mi trabajo intento invitarles mucho a que reflexionen, enfocarlo mucho reflexionen a que las decisiones que tomen, que las toman ellos, sean las más acertadas o no pero que reflexionen. Procuero entrar poco a valorar las decisiones y a valorar su vida. Entonces, en este sentido pues puede que haya un poco de... de tutor resiliente para decirlo de alguna manera. Yo estoy intentando que ellos busquen sus propias capacidades y las saquen.

Llavors... quines, què creus que es necessari per desenvolupar aquest rol de referent?

[Sospir] Hay una cuestión clave, aquí. Y... es quitarse el rol de educador de menores. Cuando trabajas con menores de edad, con adolescentes, con niños, la figura del educador o de la educadora social es totalmente predominante en el desarrollo de la persona ¿vale? O sea del niño, niña, del adolescente, es predominante, toman muchas decisiones. Cuando estás hablando con chavales entre 18 a 21 años y estás hablando de un proyecto de emancipación tienes que ser consciente que te tienes de salir de este rol. Que tu rol profesional es otro, es el de acompañar, es el de escuchar, el de abrir determinadas conversaciones que permitan reflexionar, que abran la reflexión, el análisis pero tomar pocas decisiones, muy pocas. Entonces, ehh no se trata de ser el amigo del chaval porque no eres, tú eres un profesional, pero si de dar pistas y tomar pocas decisiones. Si el chaval te lo pide en un determinado momento, darle tu valoración de qué decisión tomaría "bua, yo en tus circunstancias haría eso. Pero tú y tus circunstancias tú tienes que decidir" me pongo un rol mucho más... alejado de la toma de decisiones, menos controlador, menos decisorio y menos decisivo sobre la vida del chaval.

Molt bé. Consideres que l'existència del pis té relació amb aquesta teoria que et mostro de la resiliència quan diu per aconseguir un on desenvolupament de la persona... ehh hi ha la metàfora de "La Casita" hi ha diferents apartats i diferents sales on es pot treballar. Creus que es treballa o que no es treballen alguns d'aquests apartats al pis? *[mostro la teoria de La Casita]*

Ehh... Bueno. El....

Si o no.

En parte si, hay algunas cuestiones que si se trabajan.

Si et sembla et vaig preguntant sala a sala o...

Venga, si. Bueno, pero te lo puedo decir yo.

Com vulguis.

Si, puedo decir... El primero, que es el suelo, el fonamiento, las necesidades materiales básicas cubiertas. Que es lo que planteaba antes, nosotros en este sentido cubrimos necesidades básicas qué comer y dónde vivir para que no te preocupes tú de esto, para que puedas dedicar tu energía a otra cosa. Eh... hay una cuestión aquí que es la aceptación de la persona, que creo que también lo trabajamos. La aceptación de la persona entiendo que está el reconocimiento de uno mismo, el reconocimiento de las capacidades que tienen, los deseos, eso se trabaja.

També hem de tenir en compte que... venen d'un centre de justícia juvenil tot i que ja han passat per aquesta etapa però encara estan en mesura de llibertat vigilada... llavors... han comes certes accions que poden ser...

¿Delictivas?

Reprochables, si. I llavors una mica com fer entendre que no és important, o no és determinant. Es dona això al pis?

Si. De hecho ya, cuando los chavales vienen al piso hay una parte de esto que ya está trabajado o ya se ha trabajado en un centro. Se ha trabajado con el técnico o la técnica de medi obert, en la que "bueno tú estás aquí para salir adelante esto ha sido una parte de tu vida pero esto no es todo. Tu vida es mucho más allá" y como decía en el plan tutorial, se intenta trabajar esto. Lo que explicaba antes, lo que son deseos, lo que son necesidades, lo que son tus competencias y lo que te pide el mundo. Entonces.... hay una parte que es la aceptación de... de tuya como persona.

Tema de las redes de contactos informales la trabajamos poco porque también partimos que son adultos y nosotros no estamos para que ellos generen redes, estan para que se integren en el barrio, utilicen los servicios del barrio pero son ellos los que tienen que relacionarse y ya de echo ya vienen con su red de amigos, ¿vale? red familiar muy poca, o la tiene fuera o si la tiene aquí, los contactos son pocos y escasos. ¿Vale?

Ehh el tema de dar un sentido o una coherencia en todo lo que hacen es el trabajo fundamental del piso, el "¿para qué estás aquí?; tú plantéate ¿para qué has venido en este piso? ¿para qué vas a hacer estas acciones?, ¿por qué vas a buscar un curso?" A veces los chavales me dicen "no, voy a buscar un curso. -De qué? ¿por qué quieres hacer este curso? -Un curso, da igual, yo quiero trabajar. -Si quieres trabajar, ¿de qué? Tienes que buscar un sentido a tu vida". Porque querer trabajar es algo muy amplio. "No, yo quiero vivir, yo quiero respirar -Vale, si es que es lo mismo. Quieres vivir pero ¿de qué manera? A esto te vas a dedicar, ¿esto te gusta?" Entonces es como se trabaja y después actitudes competenciales... bueno... no lo trabajamos des del piso trabajamos que se [inaudible] y...

Perdona?

Las aptitudes y competencias...

Trabajamos que se...

No las trabajamos directamente des del piso, la idea es que el chaval se evalúe. Se evalúe sus competencias y una vez las tenga evaluadas busque y valore qué recursos le pueden servir. A lo mejor son recursos personales que ya tiene, a lo mejor le vale las tutorías del piso, a lo mejor necesita buscar un recurso externo, una ayuda psicológica, o un equipo de futbol, un *centre cívic*, un centro de inserción laboral eh... ¿vale? Es él el que tiene que buscar todo esto donde desarrollan sus competencias.

Autoestima y humor, que complementan el primer piso... Yo te diría que el humor si. [riu]

Com?

Ehmm... Vale, la forma que tenemos de encarar las situaciones muchas veces en el piso. Es verdad que hay Instituciones que incluso e incluso importància però con el tiempo si que tiene cabida. Ser capaz de hablar de lo que nos ha pasado en clave de humor, si. Aquel conflicto que tuvimos hace tres meses o cuando entró en el piso... "¿te acuerdas cuando entraste en el piso lo que decías? ¿Lo que hacías? ¿Recuerdas aquella vez que hiciste aquello yo hice lo otro y tal...? Y ser capaces de reírnos de eso, esa es una. Que nos dice ya un poco que se trabaja en clave de humor.

Ahá.

Y la otra es la manera de enfocar las tutorías o la relación del día a día, que también va en clave de humor... Conversaciones informales... pero esto es una manera de trabajar más personal, no está *estipulao* en el piso a lo mejor se debería estipular pero...

Ehh Vale, em faltaria preguntar el perfil de nois que et deriven, és el mateix perfil de noi que t'entra al pis?

... A ver...

En quant a competències i aptituds d'ell ehhh...

[gest de no comprendre la pregunta]

Aquests nois et venen derivats des de diferents llocs...

Si.

Quan has de fer la selecció, què és el que et fa decantar entre un o altre? O sigui, tots els que et deriven acaben entrant?

No. El proceso de selección tiene por objetivo de facilitar que los chavales que entran sean adecuados para este tipo de servicio. Ehh no se sigue un criterio de ehhh necesidad para decirte de alguna manera "es que el chaval está en la calle, es que no tiene dónde ir" es un criterio técnico. Este servicio, con estos objetivos, un servicio, un proyecto de emancipación, con unos objetivos de potenciar la autonomía, requiere un tipo de perfil, que son chavales, como decía

antes, con niveles mínimos de autonomía instrumental como es lenguaje, es saberse mover, con niveles mínimos de iniciativa, de proponer, de gestionar... la gestión es básica con niveles mínimos de responsabilidad que... que hay cosas que le tocan a él por la edad que tiene y con una disposición al proyecto de emancipación dónde yo, el educador no tenga que estar tirando del chaval. El educador no dice. ¿cómo medimos esa disposición? inserción laboral o la formación este es un aspecto clave. Hay chavales que llevan tres años sin hacer un curso, los cursos que han hecho no los han acabado, ehh valoran que bueno, ya harán un curso, no tienen definida la profesión, no saben qué hacer... hay poco planteamiento del proyecto.

Ahá.

Esto nos da un indicador. Hay chavales que ya vienen y han realizado dos cursos, tienen en perspectiva hacer otro, están en contacto con un dispositivo de reinserción laboral donde realizan un seguimiento, tienen una idea de lo que les gustaría hacer, te plantean objetivos a medio y largo plazo, bueno... ya se ve, hay, existe una intención de hacerse cargo, ¿no? Evidentemente, en el piso si ya llegan preparados para todo ya no le hace falta el piso. Pero si unos mínimos y eso es lo que tienes que garantizar en el proceso de selección.

Vale. Seguint amb el model de la casita, coneixies aquest model d'intervenció?

Uhhmm. Lo había escuchado alguna vez pero sinceramente no lo tenía muy presente.

Vale, penses que a través d'aquestes 5 àrees es pot i afavorir la resiliència d'una persona... o que no.

Ehhh podría ser, no lo sé. Evidentemente, la experiencia, si cojo la experiencia de los chavales en el piso... Hay muchos chavales que no tienen ehh resultados óptimos por decirlo de la manera que se han emancipado, adecuadamente, salen, tienen un trabajo, excelente, análisis de su vida y han dejado competencias etc y etc. Si lo medimos, están teniendo unos ingresos, viven por su cuenta tal y cual. Viven por su cuenta situación actual que tenemos y ahora, de echo el contexto no lo facilita lo que si hay es una experiencia que mejora las competencias de vida chavales eso si es verdad, mejora sus competencias relacionales, mejora su autoestima porque se han visto capaces de gestionar su vida, entre comillas, de hacerse la comida, poner una lavadora, resolver conflictos por su cuenta, mejor o peor, son las primeras ¿ veces que lo hacen piso y se van con esto "yo ya he tenido esta experiència, vivir por mi cuenta vida, haber resuleto algunas situaciones de mi vida, ayuda de un educador o de alguna educadora, y de eso ya he sido capaz tambien proceso madurativosi están un año en el piso proceso importante no con todos los chavales. Hay chavales con los que no ha habido un buen proceso pero mayoritariamente si. Y esto lo sabemos porque los chavales contacto más tarde, con el tiempo ya los tres meses con el tiempo

Y la valoración que hacen es de "yo aquí he aprendido mucho" en el fondo es esto entonces... ¿Qué les hace más resilientes? Puede ser. ¿Que les prepara para situaciones más complicadas? Puede ser. Lo que también es verdad es que ya venían con situaciones complicadas y se han salido. Los chavales que tenemos son resilientes. No sé si son resilientes, que eso yo también me lo pregunto, o excesivamente despreocupados.

[riem]

Porque son chavales que ya han vivido en la calle, en muchas ocasiones, con treze o catorce años. Que han vivido un proceso migratorio, que han estado en situaciones pues... muy complicadas y así, todavía han llegado a un piso, están haciendo un curso y se gestionan mediadamente bien su vida, entonces, algo de resiliencia hay, aquí. No son chavales....

Creus que aquesta capacitat, la resiliència, es pot potenciar o que la tens o no la tens?

Pregunta del millón, pero esto en general. Esto, como educador social o creo que las cosas se pueden potenciar o me voy para mi casa y me dedicaré a otra cosa. Claro, la cuestión es hasta qué punto. Es una ciencia bastante inexacta, intentamos medir cosas pero... No sabemos hasta qué punto podemos potenciarla o no. Pero evidentemente hay experiencias que nos facilitan, que nuestras creencias que nos suben nuestra autoestima y cuando creemos en nosotros mismos y tenemos experiencias que lo corroboran estos más preparados o por lo menor con menos miedo para enfrentarnos a nuevas situaciones o a situaciones semejantes.

Val. Ja ho has parlat pero voldria aprofundir tu des de fa molt de temps, quin creus que seria un factor clau i comú que ha ajudat si podries destacar joves anteriors residents a tirar endavant. S

¿De los chavales que han pasado por el piso? Algún aspecto en común que les ha ayudado a salir para adelante...

Sí. O si tot es personal i depèn de cada persona.

Bueno, así a bote pronto, si.. a lo mejor tuviera más tiempo probablemente pensaría en el conjunto de chavales qj pero a bote pronto así pensando se me ocurren dos cosas. Una, la experiencia prèvia al piso perdón. las exxeroeicnas de calle, las experiencias n los centros de justícia juvenil, muchas veces son experiencias poco positiva por las situaciones que viven pero son positivas porque se han salido de ellas y eso hace los chavales que se plantean que lo que les puede venir a veces poco les importa. A veces por eso también digo que es un poco de inconsciència des de mi punto de vista que he tenido otro tipo de experiencia vital pero des del de ellos se han visto en situaciones tan complicadas y tan desesperadas y se han salido. Que a veces cuando les dices “vas a salir del piso en un mes” no hay... no ves tú que exista una gran preocupación. No... no están... yo estaria en un ataque de pánico, diciendo dónde voy a vivir, qué voy hacer con mi vida, y ellos están acostumbrados a este cambió, desgraciadamente las experiencias los cambios los han preparado y esto más o menos es común, y otra que ya... es la propia experiencia del piso el compartir y ver que tienen que negociar, cosas que no habían hecho antes nunca. Porqué estaban en casa o estaban en un centro de justicia dónde todo está pautado incluso los CRAE donde hay poca capacidad para desarrollar la autonomía ¿vale? Y esta experiencia también.

També n'has parlat però... si tens alguna cosa més a afegir sobre és comú per tots és o no transferible, es pot actuar igual o no amb tots els nois,

De manera general se puede trabajar igual, es decir, hacer un análisis, de hecho las tutorías, hay un marco, cada chaval hace su proyecto de emancipación y elige qué camino seguir, nosotros metodológicamente. Cuando más al margen nos mantenemos de las decisiones que debe tomar el chaval mejor, cuando más cercanos estamos para apoyar las decisiones, sean las que sean,

mejor. Esta si que es Manera de metodologicamente clave yo tomo pocas decisiones sobre tu vida, de hecho, las tomas tú y apoyaremos las decisiones que tomes. A veces sentido común

Ahá.

Me dice que quiere ser médico pues... yo al igual le tengo que poner un poco de luz a esto.

Uhm.

bien. Porque a lo mejor no está en las condiciones de meterse a estudiar medicina. Ahora es un ejemplo muy exagerado que no se dan. A veces si, intentamos orientar un poco pero ya está. Entonces Esto si es común, esa metodología de trabajo. ¿Vale? el camino que recorre cada uno ya es totalmente diferente.

L'últim apartat ja... quines particularitats té aquest pis en concret respecte altres pisos d'emancipació? Si en té.

Excepte decisió adreçar-se actituds podent extensivament

Ehh Bueno, no lo sé. Quizá sería muy pretencioso decir que esta manera particular de trabajar , de creer que nosotros delante tenemos a un adulto y que, si toma las decisiones equivocadasson sus decisiones no estamos para corregirlas y que si el piso ehh podría tener más orden, más organización, más control, probablemente el espacio estaría mejor organizado las personas a lo mejor no desarrollarian tanto la autonomia quizá es esta la parte proyecto de emancipación no los conozco en profundidad como para valorar si nosotros somos excepcionales en esto de realmente potenciar la autonomía y procurar tomar pocas decisiones sobre su vida que es el fondo lo complicado, sinceramente.

Per acabar ja, punts forts del pis?

Esto que te estaba planteando. Que no sé si es una particularidad nuestra o no pero si que es uno de los puntos fuertes, potenciar la autonomía.

I els punts febles del pis?

Puess... Va en la misma línea, a veces lo que es un punto fuerte también es un punto débil. Hay poco control, ehh a veces situaciones haver previsto y se han dejado un poco y... pero es un riesgo que asumimos,

Terminar situaciones pero en el fondo que yo atajé e ir al curso esto podría conducta a mi a lo mejor me interesa que el chaval se aburra en el piso de no hacer nada. Y que llegue un momento que me diga, que ya me ha pasado con chavales que tengo necesidad de hacer algo. Bien, es otro punto de partida. Para esto hemos tenido que esperar dos meses a que y te lo comes con papas en el piso. A veces peleas con él, a veces no peleas y esto es una lucha, una lucha interna, también nuestra, la de los educadores. Hasta qué punto exijo y hasta qué punto dejo que las situaciones vivan, objetivo sienta necesidad de formación, sienta la necesidad de dar coherencia a su vida, sienta la necesidad de hacer algo, lo que el decida pero que la necesidad pero que la sienta. Las horas sean diferentes, relacionarse de una manera diferente a lo que ha ehco, con la sociedad también, y a partir de allí a veces es facilitar que sienta la necesidad

Situaciones la inactividad, el pasotismo, la decidia, la rompe la dinámica del piso, hay chavales que se levantan por la mañana busca de empleo o lo que sea, y hay otro que no, Y bueno, es complicado, si.

Eh... Alguna proposta de millora de cara al futur?

Si, si. Eh.. y... no es tanto para nosotros el piso sino como al sistema es favorecer pisos asistidos. Si queremos que los pisos de emancipación funcionen, los chavales deben piso asistido donde exista una mayor supervisión, pero también se dé pasos hacia la autonomía y toma de decisiones y que ya se vaya hablando de la emancipación y diseñar un proyecto de vida y de emancipación chavales vienen con más idea al piso...

Ahm.

Porque por mucha fase de selección que hacemos a veces cogemos chavales porque si no, nadie da el perfil y porque nos llegan chavales con bajos niveles de autonomía punto de partida entonces... a veces haces un poco de piso asistido, es la lucha interna.

Nosotros cosas a mejorar seguro que si, una de ellas que ya estamos haciendo es sistematizar un poco más la intervención, terminamos ahora un plan tutorial que le da mucha más coherencia, de... procedimental, toda la fase de selección, de entrada, fase de estancia en el piso etc. Procedimental, que tendría que haber estado hecho... bueno, lo estamos terminando ahora, ahora más efectiva

Molt bé, doncs per la meva part ja està no sé si vols afegir alguna cosa o que creguis important comentar de.. sobre el projecte que coordines...

Eh... no, creo que no. Por mi también acabamos.

Doncs, moooltes gràcies.

Aaa tu.